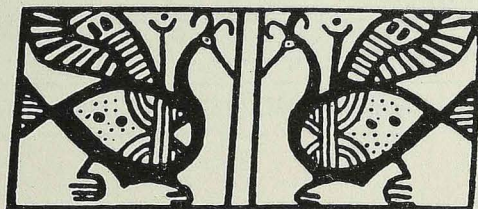

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ, ΖΩΖΩ ΣΤΑΥΡΟ-
ΠΟΥΛΟΥ, ΗΡΑ ΓΕΝΑΚΡΙΤΟΥ, ΣΤΕΦ. ΘΗΛΙΚΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑ-
ΓΙΩΤΟΥ, ΒΕΝ. ΕΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, ΛΩΡΟΣ ΦΑΝΤΑΖΗΣ, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥ-
ΣΑΝΘΗΣ, Α. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗΣ.

237 - 238

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Άνδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 65900

Εκπρόσωπος για την Ελλάδα: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Μεσσηνίας 10, Αθήνα (607) Τηλ. 7700174

Έτησια συνδρομή	Κ\$2.000 μίλε
Έτησια συνδρομή δια βιβλιοθήκες, σχολεία, οργανισμούς	£4.000 μίλε
Έτησια συνδρομή εξωτερικού	300 δραχμές ή \$12 (δολάρια)
Τιμή Τεύχους	£0.300 μίλε
Τιμή διπλού τεύχους	£0.600 μίλε

Τα χειρόγραφα δέν επιστρέφονται. Κλισέ και φωτογραφίες επιστρέφονται.

100 ανάτυπα πρὸς δύο λίρες τὴ σελίδα πληρώνονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα στὸν τυπογράφο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: ἘΞι ποιήματα	155
ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ: Ἐντυώσεις ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψη στὸ σπίτι τοῦ Γκαίτε στὴ Βαϊμάρη	159
ΖΩΩ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ: Προσκύνημα στοὺς Δελφούς	162
ΗΡΑ ΓΕΝΑΚΡΙΤΟΥ: Δυὸ φορές ἀποδιωγμένοι	163
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΛΙΚΙΔΗΣ: Καημὸς	165
ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ἡ εἰσβολὴ μέσα ἀπὸ τὴν κυπριακὴ λογοτεχνία	166
ΒΕΝ. ΕΓΓΛΕΖΑΚΗΣ: Ἀνθὴ εὐλαβείας ἀπὸ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση τοῦ Κ' αἰῶνα	175

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ — Δώρου Φαντάζη: Πυθ. Δρουσιώτης — ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ — Κ. Χρυσάνθη: Κ. Βασιλείου «Ὁ Πόρφυρας», Μαρίας Ἀβρααμίδου «Ὁ τελευταῖος χωρισμὸς», Τάκη Βαρβιτσιώτη «Ἡ Ἄννα τῆς Ἀπουσίας», «Ἐνωμένα χέρια» — Α. Καραγιώργη: Βασ. Χαρωνίτη «Τὸ παιδί μου κι ἐγώ» — Ν. Παναγιώτου «Ἀπὸ τοὺς ὀρίζοντες — Λογοτεχνικά βραβεία — ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ — ΓΕΝΙΚΑ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ.

Κ. Χρυσάνθη: Τὸ φῶς δέν χάνεται ἀπ' τὴν Κύπρο, προσάρτημα.

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΑΣ ΘΕΜΑΤΟΘΗΚΗ

(ΕΝΑ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΠΙΤΙ ΣΑΣ)

- 2 τόμοι παιδικὴ ποίηση — 1 τόμος παιδικὸ διήγημα — 1 τόμος ἐκθέσεις — 1 τόμος βιογραφικὸ λεξικὸ — 2 τόμοι παιδικὸ θέατρο.
- 5 τόμοι ἢ ἐγκυκλοπαίδεια τῆς Ἀντιγόνης Μεταξά — 1 ὀρθογραφικὸ-ἐρμηνευτικὸ λεξικὸ δημοτικῆς — 1 ἀγγλοελληνικὸ λεξικὸ — 1 ἑλληνοαγγλικὸ λεξικὸ.
- Ἡ «ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΑΣ ΘΕΜΑΤΟΘΗΚΗ» (τόμοι 7) ἔγινε μὲ τὴν ὑπεύθυνη ἐποπτεία τοῦ Δημ. Γιάκου.

Ἐκδόσεις Π. ΤΣΟΛΑΣ — Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 17, ΑΘΗΝΑ

Υπεύθυνος κατὰ τὸν νόμον: δρ Κ. Χρυσάνθη.

Τύποις: Τυπογραφεία - Λιθογραφεία «ΘΕΟΠΡΕΣ» ΛΤΔ., Τηλ. 44940 - 48883

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

(Από πνευματική ομάδα)

Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ Κ'

ΙΟΥΝΙΟΣ – ΙΟΥΛΙΟΣ 1980

ΑΡ. 237–238

ΕΞΗ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΜΙΚΡΕΣ ΕΛΛΑΔΕΣ

Οι χαμένες μικρές Έλλάδες
σέ κυνηγοῦνες σάν κλάμα μωροῦ,
σάν τὸ τρίξιμο τοῦ ἀργαλιοῦ τῆς Μοίρας.
Πλάϊ σου περνοῦν σεισμόπληκτες μορφές
πού πρωτογνώρισες σέ ἀγγειογραφίες ραγισμένες.
Σέ βλέπουν σάν καπετάνιοι βαποριοῦ πού βουλιάζει
σοῦ μιλοῦνε τῆ γλώσσα σου κρυφά
σά νά σοῦ λένε ἓνα μεγάλο μυστικό.
—Μίλα ἑλληνικά, μέ λένε Πασχαλιά.
Ἄλλοτινές γωνιές τῆς ρωμιοσύνης
πού μετροῦσαν τίς ὥρες τους μέ τὸ περπάτημα τοῦ ἡλίου
ὅπου οἱ χαλκιάδες ἀκόμα σφυρηλατοῦν μέ ρυθμό
σά χαιρετισμὸ τυμπάνων φάλαγγας Μακεδονικῆς.

Σκόπια 30.8.72.

ΒΕΝΕΤΙΚΟ

Ἦνος μεσημεριάτικος σέ μαρμαρένιο πεζούλι
τῆς CHIESA SANTA MARIA DE FORMOZA
κι' οἱ περιστέρες γουργουρίζαν σάν νανουρίστρες μάνες
πού δὲ θὰ Ξανακούσω πουθενά.
Ἄπάνωθέ μου σκαλιστὴ μιὰ πανοπλία ἄδεια
κι' ὀλόγυρα τὰ βενετσιάνικα παλάτια
μουσκεμένα μέχρι τὸ γόνατο
καὶ τὸ παλιό τους κατώφλι, ὕφαλος τώρα πιά
παραμονεύει τὲς σκεβρωμένες γόνδολες.
Τὸ Ἰουλιανό μου τ' ὄνειρο βουλιάζει σὰ κανάλια,
θαλασσοπούλι βουτηγμένο στὸ πετρέλαιο.

Σε φτεροῦγες γεφυριῶν εὐαγγελίζονται ἀχτένιστοι Ναζωραῖοι
 ἄνθη ροδακινιάς καλοκαιριάτικα
 σὲ ὀμφαλοὺς κι' ἄδένες γαλακτοφόρους.
 Ψηλάφησα τὸ φῶς τῶν μαρμάρων
 Ξανάδα καμπαναριά γυρτὰ σὰ νὰ μπεκρούλιασαν,
 σπίτια σιδηροδέσμια νὰ μὴ γονατίσουν.
 Πῶς χάσαμε κι' αὐτὴ τὴν ἀναγέννηση
 μέσα ἀπ' τὰ χέρια μας.
 Πότε θὰ Ξαναγεννηθοῦμε
 σὰν ἕνας ἀπλὸς λιθοξόος τοῦ χρυσοῦ αἰώνα,
 σὰν ἕνας Ξυπόλυτος σοφός
 μὲ δυὸ κουβέντες ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ πιθαριοῦ του,
 σὰν ἕνας Βυζαντινὸς Ζωγράφος χωρὶς ὑπογραφή
 ποὺ νήστεψε σαραντάμερο νὰ ψηφιδώσει ἕνα Χριστό.

Βενετία 24.7.73

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

Πωλεῖται ἕνας ἄγγελος σπάνιος.
 Ἐποταθῆτε στὴ Βέρνη, 55, KRAMGASSE.
 Κρατᾶ ἕνα βιβλίο ἀνοιχτό,
 φορᾶ ἕνα γκρίζο ἱμάτιο
 κι' ἕνα ριχτὸ πράσινο μαντό.
 Αἰώρειται στὴ βιτρίνα τοῦ παλαιοπωλείου
 καὶ τὸ μολύβι φτερουγᾶ καὶ τὸ γυαλί τὸ παλαιό
 σὰν ἄχνη τῶν νερῶν τοῦ καταρράχτη
 καὶ μέσα διάφανο τὸ φῶς ἀπ' τὴν καρδιά τοῦ πλάστη του.

Πιὸ λυπημένο ἄγγελο δὲ θὰ δῆτε
 μήτε καὶ στὴν Ἁγία Σοφία.
 Ἡ παληὰ του τιμὴ ἦτανε
 δυὸ χιλιάδες οὐδέτερα ὀλόχρυσα Ἐλβετικὰ φράγκα,
 ἢ παληὰ του φωλιά μιὰ Γαλλικὴ ἐκκλησιά.
 Προσμένει μέσα ἀπὸ τὴν αἰθάλη τῶν τροχοφόρων
 νὰ προσκυνήσῃ κάποιος ἀγοραστής.
 Μὴν ἀγγελιοσκοιάζεστε, δὲν κρίνει, δὲν παίρνει ψυχές.
 Εἶναι πολὺ - πολὺ διακοσμητικὸς κι' ἀγγελοπρεπής.

Βέρνη 31.7.1973

ΤΟ ΚΡΑΣΙ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥ

Ένα παιδί που λαχταρά και δεν έχει
 μπορεί να περιμένει κι' ως μένουν αγιάτρευτα
 όλα τα παιδικά τραύματα.
 Μά ο γέρος στην Old Compton Street
 ένα δεμάτι όστα σε μιὰ βιτρίνα ξεχασμένο
 σε κρασοβόλια ξωτικά, δεν μπορεί.
 Μέσα από τα γυαλιά του καταρράκτη,
 τα θαμπά σαν κρασολάσπη,
 τα μάτια του τρυγοῦνε ἀμέριμνους ἀμπελῶνες,
 τρέμουν τα πόδια του
 στο πατητήρι τῆς Ζωῆς που φεύγει.
 Βλέπει τες φιάλες, προχωρεῖ,
 βλέπει τόν οὐρανό, σιωπᾶ.
 Στην Κύπρο δεν ξέρω γέρο
 που να πεθαίνει χωρίς κρασί.

Λονδίνο 7.8.1973

ΕΛΛΑΣ ΜΕΓΑΛΗ

Όπου γυρίσω βρίσκω ένα παλιό μας σπίτι
 ὅπως σε κάθε πόλη ὑπάρχει ένα ξενοδοχείο "BRISTOL".
 Περπατῶ στις παλιές μας ἀποικίες
 ὅπου δεν εἶσαι πιά δικός μὰ ξένος δεν εἶσαι.
 Σε κοιτᾶνε σὺν τὰ μεγάλα χαρτονομίσματα στοῦ φῶς
 πού τὰ ψηλαφοῦνε σὰ νᾶναι ἀπὸ παραχαράκτες.
 Κι' ὅμως ἦτανε καλή ἡ ἀποικιοκρατία μας,
 κάθε λαξεμένο λιθάρι μιλά γιὰ τὴ μάνα πόλη
 τ' ἀγγίζεις καὶ σοῦ δαγκώνει τὸ χέρι σὺν καρabiδα,
 πικραίνουνε τὴ μνήμη τῆς ἀφῆς
 ὅταν θυμοῦνται οἱ ρόγες τῶν δαχτύλων.

Στοὺς πιὸ τρελλοὺς γκρεμοὺς, στὰ πιὸ γαλανὰ ἀκρογιάλια
 φέρανε τὸ φρόνημα τῶν ἀητῶν,
 στήσανε ξωκλήσια τῶν θεῶν μας
 μὲ τὴ βουνίσια ἀγρύπνια τους στὰ βράχια
 πού σπιτῶνουνε μόνο τὰ πετούμενα.
 Φουσκώνει ἀκόμα καὶ μαλιάζει καὶ παιδεύεται ἡ καρδιά τους
 σὰ μιὰ φλοκάτη σὴ νεροτριβή.
 Μᾶς χαιρετοῦνε μὲ φωνήεντα μακρὰ καὶ βραχέα
 κι' ἐμεῖς καλὰ - καλὰ οὔτε νὰ τὰ γράψουμεδὲν ξέρουμε.
 Ἐκεῖνοι τῆς Μεγάλης Ἑλλάδας κι' ἐμεῖς τῆς μικρῆς.

Νάπολη 8.7.1978

ΙΛΑΣΜΟΣ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟΥ

Στήν γκαλερί παζάρειαν ἓνα Χριστό
 μά ἦταν πολὺ ἀκριβὸς γιὰ ἐπένδυση.
 Θεέ μου ἡ ἀγάπη Σου ἄς μὴ γίνῃ βιβλίον
 μήτε ἀκόμα ἡ πιὸ γλυκεῖα μουσικὴ
 ἄς μὴ γίνῃ ζωγραφιὰ νὰ τὴ φυλᾶνε κουστῶδες
 μήτε ἐκκλησιὰ πετροκεντημένη ἀπὸ γενιὲς λιθοξόνων
 μὲ σταλαγμίτες ἀπὸ δρόσο τ' οὐρανοῦ
 καὶ νὰ γυρνᾷ ἡ γῆ πιὸ ἀλαφρὴ μ' αὐτὴ
 νὰ μὴ μᾶς συνερίζεται γιὰ τὸ γόμαρι τῆς κακίας μας.

Βλέπω τοὺς Ρωμαίους κεντυρίωνες
 χωνεμένους σκελετοὺς στὲς σαρκοφάγους.
 Δόσε μου πίσω, Κύριε, τὰ μεγάλα λόγια ποὺ σούγραψα νέος.
 Μὲ πῆρε ὁ ὕπνος στὲς θημωνιὲς τοῦ θερισμοῦ σου,
 χαμήλωσα τὸ κεφάλι στὸν ἐλαιῶνα τοῦ μαρτυρίου σου.
 Ἄκούω τώρα τὰ ρολόγια νὰ σημαίνουν
 καθὼς διαβαίνω τὰ γεφύρια ποὺ καμαρώνουν
 τὸ πρόσωπό τους στὰ ποτάμια.
 Εἶναι ἡ καρδιά μου ἀκουμπισμένη
 σὰν τὰ σαλεμένα σπίτια στὰ τεῖχη καὶ τοὺς πυργίσκους
 ποὺ δὲν τὰ χάλασαν γιὰτὶ τὰ πῆρε ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ μέσα.
 Γονατιστὸς παρακαλῶ σ' αὐτὴ τὴν κολῶνα
 τῶν πετρωμένων ἀγγέλων, μετρῶ τὲς ὥρες ποὺ μοῦ μένουν.
 Δὲν ἔκαμα τίποτε, τίποτε.
 Ἰλάσθητί μου, Κύριε, τώρα ποὺ τὸ μεγάλο ρολοῖ
 θὰ χτυπήσει 12 καὶ θὰ βγοῦνε οἱ παλιὲς φιγοῦρες
 καὶ θὰ σημάνουν οἱ σάλπιγγες.

Στρασβοῦργο 22.7.1978

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΓΚΑΪΤΕ ΣΤΗ ΒΑΪΜΑΡΗ

Μέσα στα πλαίσια της πολιτιστικής συνεργασίας μεταξύ Κύπρου και Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας, είχα την ευκαιρία να επισκεφτώ την πόλη Erfurt, για να πάρω μέρος στο 21ο Διεθνές Σεμινάριο για τη Γερμανική γλώσσα, που έγινε εκεί από τις 25 Ιουλίου μέχρι τις 16 Αυγούστου 1979. Κοντά στην Erfurt, σε απόσταση 40 περίπου χιλιομέτρων βρίσκεται η πόλη Βαϊμάρη που είναι στους πιο πολλούς γνωστή από την περίοδο της Γερμανικής ιστορίας που ονομάζεται «Δημοκρατία της Βαϊμάρης». Σ' αυτή την πόλη βρίσκεται σήμερα το σπίτι, στο οποίο έζησε ο Schiller, καθώς επίσης και το σπίτι του Γκαίτε, του μεγάλου αυτού άνδρος, τον οποίο η παγκόσμια αναγνώριση έχει κατατάξει μεταξύ των μεγαλύτερων ύπηρετών του πνεύματος. Μια επίσκεψη στο σπίτι που έζησε ο Γκαίτε θα ήταν όπωσδήποτε επιθυμητή, αλλά και συγκινητική για οποιοδήποτε που αναγνωρίζει και εκτιμά την προσφορά του άνδρος. Για μένα όμως, μια τέτοια επίσκεψη αποκτούσε μεγαλύτερη σημασία, γιατί γνώριζα πως ο Γκαίτε το φως έφαγε να βρει. Μια άμεση επαφή λοιπόν με το περιβάλλον μέσα στο οποίο έζησε ο μεγάλος δημιουργός, θα ήταν ιδιαίτερα συγκινητική αφού μπορεί ο επισκέπτης να σταθεί μπροστά στο γραφείο, στο οποίο συνέθεσε μεγάλο μέρος του «Φάουστ», ή να ατενίσει το άπλοικό κρεβάτι πάνω στο οποίο άφησε την τελευταία του πνοή. "Ας κάνουμε όμως από την αρχή μια σύντομη περιήγηση στο σπίτι που βρίσκεται σε μια από τις κεντρικές πλατείες της Βαϊμάρης, την Frauenplan.

Βλέποντας από μακριά το σπίτι καθώς πλησιάζεις, εκπλήσσεσαι από το μέγεθός του. Ένα στενόμακρο διόροφο κτίριο μ' ένα μεγάλο κήπο στο πίσω μέρος, απ' όπου ξεπροβάλλουν τα κλαδιά των δέντρων, των ίδιων δέντρων που πρόσφεραν την ξεκούραση και την αγάπη τους στο μεγάλο αφέντη τους. Μέσα σ' αυτό το σπίτι έζησε για πενήντα περίπου χρόνια, από το 1782 μέχρι το 1832, και με λίγες μόνο διακοπές, ο Johann Wolfgang Goethe, ο ποιητής, ο πολιτικός, ο φιλόσοφος. Το σπίτι αυτό του το παραχώρησε ο Κάρολος Αύγουστος, δούκας της Βαϊμάρης, ο οποίος τον προσέλαβε σαν μουσικολόγο του και αργότερα τον έκανε πρωθυπουργό του. Στη Βαϊμάρη έφτασε ο Γκαίτε από τη Φραγκφούρτη το 1775.

Μια κλίμακα οδηγεί τον επισκέπτη στο κέντρο του σπιτιού, στον άνω όροφο. Δεξιά και αριστερά της κλίμακας υπάρχουν διάφορα γλυπτά και ανάγλυφα, τα οποία αποτελούν μμήσεις ελληνικών και Ρωμαϊκών έργων και τα οποία έκαμαν για τον Γκαίτε διάφοροι φίλοι του, καλλιτέχνες της εποχής εκείνης. Η κλίμακα αυτή φέρει τον επισκέπτη στο λίθινο ρούμ όπου μπορεί να αντιληφθεί τη σημασία που έδινε ο Γκαίτε σε κάθε τι το Έλληνικό. Προτομές του Δία, του Άχιλλέα, της Ήρας, του Άθηναίου στρατηγού Φωκίωνα, στολίζουν το δωμάτιο αυτό. Στο μέσο του δωματίου, ένα τραπέζι και μερικές καρέκλες στέκουν εκεί για να θυμίζουν στον επισκέπτη τις ατέλειωτες συζητήσεις που είχε σ' αυτό το χώρο ο Γκαίτε με τους διάφορους φίλους του. Ακολούθως μπορεί να επισκεφτεί κανείς τρία δωμάτια που ανήκαν στη σύζυγο του Γκαίτε Χριστίανα Vulpius και στα όποια έζησε μέχρι το θάνατό της. Έπειδή ήταν άγνωστος ο τρόπος της διαρρυθμίσσεως των δωματίων, τοποθετήθηκαν σ' αυτά μερικά αντικείμενα και επιπλα του Γκαίτε. Σε μια γυάλινη προθήκη βλέπει κανείς επιστολές που αντάλλαξε ο Γκαίτε με τη σύζυγό του καθώς επίσης και μια επιστολή της μητέρας του που απευθύνεται προς αυτόν και έχει ημερομηνία 17^η Απριλίου 1807. Πιο κάτω, μια προθήκη με ρούχα τα όποια φόρεσε

κάποτε ο Γκαίτε σε συγκεκριμένες τελετές και επισκέψεις του. Πάνω στον τοίχο κρέμεται ένα μεγάλο χαλί που κληρονόμησε ο Γκαίτε από τη μητέρα του και η κατασκευή του ανάγεται στο 16ο αιώνα. Πατώντας πάνω σ' αυτό το χαλί παντρεύτηκαν οι γονείς του το 1748, πάνω σ' αυτό το χαλί έγινε η βάπτιση του Γκαίτε και πάνω σ' αυτό το χαλί τοποθετήθηκε το φέρετρό του στις 26 Μαρτίου 1832. Από τα υπόλοιπα δωμάτια, ξεχωρίζει το δωμάτιο της "Ήρας, όπως ονομάζεται, γιατί υπάρχει μια μεγάλη προτομή της θεάς στην είσοδο του. Το δωμάτιο αυτό το χρησιμοποίησε ο δωμάτιο μουσικής και βλέπει κανείς σήμερα εκεί, εκτός από τον καναπέ, τα δύο τραπέζια με μερικές καρέκλες, και το μεγάλο πιάνο στο οποίο έπαιζε ο πιανίστας και συνθέτης Γιόχαν Στρέχερ. Με μεγάλη συγκίνηση στέκεται ο επισκέπτης μπροστά στη βιβλιοθήκη του Γκαίτε που περιλαμβάνει 5424 τόμους, μεταξύ των οποίων έργα Έλληνικής, Λατινικής, Αγγλικής, Γαλλικής, Ιταλικής, Ισπανικής, Πορτογαλλικής, Πολωνικής, Ρωσικής, Σερβικής και Ινδικής λογοτεχνίας.

Το σπουδαιότερο όμως δωμάτιο είναι το γραφείο του Γκαίτε που βρίσκεται δίπλα από τη βιβλιοθήκη. Είναι το πνευματικό εργαστήριο του ποιητή και ό,τι υπάρχει εκεί μέσα βρίσκεται στην αρχική του κατάσταση, όπως ακριβώς το χρησιμοποιούσε ο ίδιος. Οι τοίχοι είναι γυμνοί, χωρίς καμιά εικόνα ή ζωγραφιά και τα παράθυρα διαθέτουν μόνο τα μικρά πράσινα φυλλαράκια για να προστατεύουν το γραφείο από τον ήλιο του νότου. Σε ηλικία 82 χρόνων είχε πει ο Γκαίτε για το απομονωμένο αυτό κελλί του: «Κάθε είδους ανάπαυση είναι ενάντια στη φύση μου. Στο δωμάτιο μου δε θα δεις κανένα καναπέ. Κάθομαι πάντα στην παλιά ξύλινη καρέκλα μου. Όταν βρίσκομαι ανάμεσα σε αναπαυτικά και ευχάριστα έπιπλα, σταματά ή σκέψη μου και περιέρχομαι σε μια πάθητική κατάσταση... Ένα ταπεινό περιβάλλον είναι ό,τι πρέπει για μένα. Αφήνει την εσωτερική μου φύση απόλυτα ελεύθερη να ενεργήσει και να δημιουργήσει από τα βάθη της ψυχής μου». Και πράγματι, στο μέσο του δωματίου, ένα τραπέζι με τρεις καρέκλες και πιά περά αριστερά, ένα μικρό γραφείο σε στυλ Λουδοβίκου 16ου, ενώ κοντά στο παράθυρο ένα ιδιότυπο τραπέζι πάνω στο οποίο έγραφε ο ποιητής χωρίς να κάθεται, γιατί συνήθιζε να γράφει όρθιος τα χειρόγραφα του. Αυτό είναι το περιβάλλον, μέσα στο οποίο ένα μεγάλο πνεύμα έξευτερίκευε τη δημιουργία του. "Όσο ανήσυχο και περίεργο το πνεύμα, τόσο ταπεινή κι απλοϊκή ή κατοικία του.

Έξ ίσου απλοϊκός και ταπεινός είναι και ο χώρος στον οποίο ο Γκαίτε αναπαύεται ύστερα από τις δημιουργικές ώρες που περνούσε στο γραφείο του. Ένα μικρό απλοϊκό κρεβάτι, μια καρέκλα δίπλα, δυο μικρά τραπέζια, ένα στενό χαλί, ένα θερμόμετρο και τρία βαρόμετρα αποτελούν τον εξοπλισμό του υπνοδωματίου του. Σ' αυτό το δωμάτιο άφησε την τελευταία του πνοή ο Γκαίτε το μεσημέρι της 26ης Μαρτίου του 1832.

Τα υπόλοιπα δωμάτια της κατοικίας έχουν διαμορφωθεί σε Μουσείο Γκαίτε, όπου έχουν συγκεντρωθεί πολλά από τα προσωπικά του αντικείμενα, επιστολές του, χειρόγραφα από όλα τα έργα του, εκδόσεις του — παλαιότερες και νεώτερες — και γενικά καθετί που έχει σχέση με τη ζωή του, τη δράση και τη δημιουργία του. Δεν ασχολήθηκε μόνο με την ποίηση, τη φιλοσοφία, την πολιτική ο Γκαίτε. Ασχολήθηκε και με τις θετικές επιστήμες επιδιδόμενος και σε πειράματα φυσικής. "Αν αναλογισθεί κανείς τους τομείς με τους οποίους ασχολήθηκε ο Γκαίτε, αν συλλάβει το νόημα της προσφοράς του στην πνευματική δημιουργία, τότε μπορεί να καταλάβει και τα λόγια του: «Πρέπει να μεταβάλλεται κανείς συνέχεια, να αναγεώνεται, να ξαναγιώνει, για να μη μουχλιάσει». Η δίψα για γνώση δεν μπορεί να καταπαύσει ούτε με την ήδονή ούτε με την αυταρέσκεια. «Στη ταπεινιά πεσμένο αν είναι να με δεις, κάλλιο τότες άμέσως να τελειώσω!»

Ύστερα από μιὰ μικρὴ δόλτα στὸν κήπο, στὸν ὁποῖο ὀδηγεῖ μιὰ ξύλινη σκάλα, μπορεῖ ὁ ἐπισκέπτης νὰ ἐγκαταλείψει τὸν ἱερὸ χῶρο τοῦ πνεύματος καὶ νὰ θγεῖ στὴ μικρὴ πλατεῖα τῆς πόλης, νὰ θρεθεῖ πάλι ἀνάμεσα στὰ μαγαζιά, ἀνάμεσα στὸν κόσμο πού πηγαινοέρχεται, ἀνάμεσα στὴν καθημερινότητά. Τί εἶδε, τί ἐνίωσε, τί πῆρε καὶ τί ἔδωσε εἶναι ζήτημα προσωπικό τοῦ καθενός. Ὅσο γιὰ μένα, ἀκόμα μιὰ ἐπιβεβαίωση προστέθηκε στὴ γνώμη πού εἶχα σχηματίσει ἀπὸ καιρό: Νὰ ὑπάρχουν ἄραγε πανεπιστήμια πιδ ἔγκυρα, πιδ σοβαρά καὶ πιδ ζωντανά, ἀπὸ τὰ Μουσεῖα κάθε εἶδους; Νὰ ὑπάρχει ἄραγε πιδ ζωντανὴ φωνὴ ἀπὸ τὴ νεκρικὴ σιγὴ πού ἐπικρατεῖ σ' ἓνα Μουσεῖο;

Ἄν ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ κλίνει τὸ γόνυ μπροστὰ στὸ δημιουργικό πνεῦμα ὀρισμένων μορφῶν τοῦ παρελθόντος, ἀναμφισβήτητα πρέπει νὰ πράξει τοῦτο καὶ μπροστὰ στὸ πνεῦμα πού φάχνει συνεχῶς νὰ θρεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ φῶς. Αὐτὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ Γκαίτε.

«Ἀχ! σπούδασα φιλοσοφία
καὶ νομικὴ καὶ γιατρικὴ
κι ἀλί μου καὶ θεολογία
μὲ κόπο καὶ μ' ἐπιμονή.
Καὶ νὰ με δῶ μὲ τόσα φῶτα,
ἐγὼ μωρὸς ὅσο καὶ πρῶτα!
Μὲ λέγε μάγιστρο, ἀκόμα δόκτορα,
καὶ σέρνω δέκα χρόνια τώρα
ἀπὸ τὴ μύτη ἐδῶ κι ἐκεῖ
τοὺς μαθητές μου—καὶ τὸ βλέπω—δὲ μπορεῖ
κανένας κάτι νὰ γνωρίζει!
Λὲς τὴν καρδιά μου αὐτὸ φλογίζει».

Ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ εἶναι ἓνας ἀδιάκοπος ἀγῶνας κατὰ τὸν Γκαίτε. «Ὁ καιρὸς εἶναι ἀτέλειωτα μακρὺς καὶ ἡ κάθε μέρα εἶναι ἓνα δοχεῖο, μέσα στὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ χύσει κανεὶς πολλὰ πράγματα, ἔταν θέλει πραγματικὰ νὰ τὸ γεμίσει», γράφει στὸ ἔργο του «Ποίηση καὶ Ἀλήθεια». Παρὰ τὴ συγκέντρωση στὴ δουλειά του, ὁ Γκαίτε δὲν ἀπομονωνόταν ἀπὸ τὸ περιβάλλον του καὶ συχνὰ δεχόταν ἐπισκέπτες στὸ σπίτι του, λέει σχετικὰ σὲ μιὰ συνομιλία του μὲ τὸ Ρῶσο διπλωμάτη, κόμητα Στρογκάνωφ: «Ἡ δόξα κύριε κόμη μου, εἶναι μιὰ ἐξαισία τροφὴ γιὰ τὴν ψυχὴ: δυναμώνει καὶ ἀνυψώνει τὸ πνεῦμα, ἀναγεώνει τὰ αἰσθήματα. Ἡ ἀδύναμη ἀνθρώπινη καρδιά μπορεῖ λοιπὸν νὰ δροσιστεῖ εὐχάριστα ἀπ' αὐτήν. Ἀλλὰ στὸ δρόμο τῆς δόξας καταντάει κανεὶς σύντομα νὰ μὴ δίνει σημασία στὸν ἑαυτὸ του. Ἡ κοινὴ γνώμη θεοποιεῖ ἀνθρώπους καὶ βλαστημάει θεοὺς: βραβεύει συχνὰ λάθη γιὰ τὰ ὁποῖα κοκκινίζουμε καὶ χλευάζει ἀρετὲς πού εἶναι τὸ καμάρι μας. Πίστεφέ με, ἡ δόξα πληγώνει τόσο, ὅσο σχεδὸν καὶ τὸ κακό ὄνομα. Ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια προσπαθῶ νὰ καταπολεμήσω τὴ βαριεστημάρα, καὶ θὰ μπορούσατε νὰ τὴν καταλάβετε, ἂν ἦταν δυνατό νὰ παρακολουθήσετε μερικὲς ὁδομάδες μαζί μου, τὸ πῶς ἀπαιτεῖ ἓνα πλήθος ἀπὸ ξένους νὰ μὲ θαυμάζει κάθε μέρα, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποῖους πολλοὶ δὲν ἔχουν κἀν διαβάσει τὰ ἔργα μου καὶ οἱ περισσότεροὶ δὲν μποροῦν νὰ μὲ καταλάβουν. Τὸ νόημα καὶ ἡ σημασία τῶν ἔργων μου καὶ τῆς ζωῆς μου εἶναι ὁ θρίαμβος τοῦ γνήσιου ἀνθρώπινου». Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως τὸ σπίτι του ἦταν πάντα ἀνοικτὸ γιὰ ὅλους. Εἶπε κάποτε: «Γιατί στέκονται ὅλοι ἐκεῖ ἔξω; Δὲν εἶναι διάπλατα ἀνοικτὲς γι' αὐτοὺς οἱ πόρτες; Ἄν ἀνεδοῦν τὴ σκάλα, μιὰ ἐγκάρδια ὑποδοχὴ θὰ νιώσουν».

Τὸ ἔργο τοῦ Γκαίτε εἶναι ἀσφαλῶς πολὺπλοκα καὶ ὀγκῶδες. Γιὰ νὰ τὸν καταλάβει κανεὶς πρέπει νὰ ἀφιερῶνει καθημερινὰ πολλὰς ὥρας μελέτης, καὶ μάλιστα ἐμδριθοῦς μελέτης.

Τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ φῶς ἀγωνίζεται νὰ ἀνακαλύψει ὁ Γκαίτε, καὶ στὴν προσπάθειά του αὐτῆ, ἔχει ὁ ἴδιος μετατρέπῃ σ' ἓνα φῶς γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἐνα φῶς, πὺ ἡ λάμψη του δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ φωτίσει ὅποιον ζητήσῃ νὰ φωτισεῖ ἀπὸ τὸ θαυστόχαστο ἔργο του. Ἐμεῖς ἔχουμε καθήκον περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ἄνθρωπο, νὰ τὸν μιμηθοῦμε καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε στὸ δρόμο τῆς ἀναζήτησης τῆς ἀλήθειας καὶ τοῦ φωτός. Νὰ ψάχνουμε καὶ νὰ ἀναζητοῦμε συνέχεια τὸ φῶς τῆς Ἀλήθειας. «Ν' ἀνεδαίνουμε πάντα πῶς ψηλά. Νὰ κοιτάζουμε πάντα πῶς μακριά!»

ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΥΣ ΔΕΛΦΟΥΣ

ὦ, πῶς ποθῶ μιὰ ροδαυγὴ νὰ φτάσω στοὺς Δελφοὺς
σὰν προσκυνήτρα ταπεινὴ γι' ἀγάπη διψασμένη!
Νὰ νιώσω ὄλους τοὺς ἐχτροὺς σὰ φίλους κι' ἀδελφοὺς
μὲ τὴν καρδιά μου ἀμόλευτη, καθάρια, ἐξαγνισμένη...

Στῆς Ἀμφικτιονίας μας τὴν ἱερὴ τὴ γῆ
τὸ εἶναι μου συγκίνηση καὶ δέος νὰ γιομίσῃ
Μὲ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο στὴν Κασταλία πηγῇ
νὰ πλύνω τίς παλιὰς πληγὰς ἀπὸ κακίαις καὶ μίσῃ!

Νὰ φωτισθῶ ἀπ' τὸ ἱλαρὸ τὸ φῶς τὸ Δελφικὸ
Τῶν Φαιδριάδων νὰ γευθῶ τὴν ἄμετρη μαγεία
Κι' ἐκεῖ, στῆς γῆς τὸν Ὀμφαλό, μπροστά, τὸ μυθικὸ
γιὰ τὴν εἰρήνην νὰ ὀρκισθῶ, μιὰ πίστη αἰωνία!

Ἄπ' τοῦ Ναοῦ τ' Ἀπόλλωνα, τὸ χῶμα τὸ ἱερὸ
νὰ φτιάξω ἓνα φυλαχτό, χάρη ἀπ' αὐτό, ν' ἀντλήσω.
Σὰν προσκυνήτρα στοὺς Δελφοὺς τὴ λύτρωση νὰ βρῶ
κι' ὄλο τὸ μεγαλεῖο τους μὲς στὴν ψυχὴ νὰ κλείσω!.

ΖΩΖΩ Σ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΑΠΟΔΙΩΓΜΕΝΟΣ

Στή γειτονιά ήταν ένα μικρό καφεενεδάκι. Ή πράσινη γωνιά. "Έτσι τ'όλεγαν "Ίσως γιατί απέξω είχε μιὰ σειρά φηλά γεράνια. "Ίσως πάλι γιατί στή ξώπορτα κρέμονταν δυό-τρεις κλώνοι γιασεμιού. Πού πάσκιζαν ν' άρπακτοῦν από τούς ξεφλουδισμένους τοίχους και νά κρατηθοῦν. Εἴτε ἔτσι εἴτε ἀλλοιῶς ὅμως, τὸ καφεενεδάκι τ'όχανε γωνιά και κανεῖς δὲν ἦταν πού θά μπορούσε νά τ' ἄλλαζε, τώρα στὰ στερνά, τ'όνομα.

Ἄπό ἐκεῖνο τὸ καφεενεδάκι λοιπόν, εἶχαν περάσει, μιὰ φορά κι ἕνα καιρό, ἄνθρωποι κι' ἄνθρωποι... Τότες... Προτοῦ ἀκόμα ρουφήξει ἡ ζωὴ τις ὥρες και τις μέρες μας. Προτοῦ μπει κι' ἡ τηλεόραση στὰ σπίτια μας.

Σχόλαγαν οἱ ἄντρες, ἔγερναν μὲς τῆ χλωμῆ λαξευτῆ γούρνα τῆς αὐλῆς, και σποῦνιζαν καλά τὰ χέρια. Ἐπλεναν τὸ σβέρκο. Τὸ πρόσωπο. Τὰ μπράτσα τὰ δουλευτάρικα, ὡς πάνω φηλά στοὺς ὤμους. Ξαλάφρωναν κάπως ἀπὸ τούς ἴδρωτες και τις σκόνες. Φόραγαν φρεσκοσιδερωμένο πουκάμισο. Πού μύριζε ἀλουσίθα και λουλάκι, και τράδαγαν γιὰ τὸν καφεנέ.

Σμίγαν ἐκεῖ μὲ τούς γείτονες. Σμίγαν μὲ τούς φίλους και τούς γνωστούς. Πίγαν παρέα τὸν καφέ τους. Διάβαζαν τὴν ἐφημερίδα τοῦ μαγαζιού. Μὲ τῆ σειρά. "Ἡ φωναχτὰ γιὰ ν' ἀκοῦνε ὅλοι. Τότες... "Όταν οἱ ἄνθρωποι ἤξεραν ἀκόμα νά περπατοῦν. "Ἡρεμα. Φυσιολογικά. Χωρὶς διάση καμμιά.

Μὰ τὰ χρόνια κύλησαν. Ἄλλαξαν οἱ καιροί. Ἐρήμωσε και τὸ καφεενεδάκι. Πού και πού θώραγε πιά μερικούς πελάτες. Κι' αὐτοί, ἦταν συνήθως περαστικοί. Μπαίγαν. Ρούφαγαν στὸ πόδι ἕνα «πολλὰ θαρὺ» ἢ ἔπιγαν μιὰ πορτοκαλάδα. Ἐφευγαν... Ἄραῖωσε πιά ἡ ζωὴ στήν πράσινη γωνιά. Ἄργανάσαινε. Ἐτσι πού ἴσαισα και μόλις μετὰ βίας κρατιόταν ἀκόμα...

"Ἦτανε ὅμως και οἱ τακτικοί. Καμμιά δεκαριά γέροι και συνταξιούχοι. Πού οἱ δεῖχτες στὰ ρολόγια τους, θάρυγαν θαρρεῖς ξάφνου... Πίγαν ράθυμοι κι' ἄργοι. Καὶ δὲν λέγαν πιά νά κάνουν πιότερη προσπάθεια. Νά σπρώξουν τις ὥρες. Νά κυλήσουν τις μέρες τους... Αὐτοὶ μπαίγαν στὸν καφεנέ ἀπ' τὸ πρωτὶ. Βγαίγαν γιὰ λίγο τὸ μεσημέρι. Ξαναγύριζαν τρεχάτοι. Πιάγαν τὸ μεσιανὸ τραπέζι. Κεῖνο πού θώραγε ἕνα κομμάτι οὐρανό. Κι' ἕνα κλωνὶ γιασεμί. Γερμένο μὲς τῆ ξώπορτα. Ὀλιθερό και μετέωρο... Ἄπό κεῖνο τὸ λιγνὸ κλωνὶ τοῦ γιασεμιού μέτραγαν κι' αὐτοὶ τις ἐποχές. Ἐκαναν τὰ προγνωστικά τοῦ καιροῦ. Μάντευαν ἀκόμα, κι' ἕνα περίπου τὴν ὥρα. Ἄπό τὸ ἀνοιγοκλείσιμο τῶν λουλουδιῶν του. Ἄπ' τὰ λιχνίσματα του...

"Ἦτανε τέλος κι' οἱ τακτικοί. Μὰ τούτους, τούς εἶχε παρασυνθησίσει ὁ μαγαζάτορας. Τόσο, πού σχεδόν οὔτε πού τούς λογάριαζε πιά γιὰ πελάτες. Τούς θώραγε πιότερο σὰν μέρος τοῦ καφεנέ. Κάτι σὰν τραπέζια, νά ποῦμε... Σὰν τις καρέκλες. Καὶ τις μισοσχισμένες εἰκόνες τῶν ἡμερολογίων ποῦχε πέρα-δῶθε καρφώσει στοὺς τοίχους γιὰ διακόσμηση.

Ἐ Κυριάκος, ἤρθε νά προστεθεῖ ἀνάμεσα σ' αὐτούς τούς τακτικούς, ἐδῶ και λίγους μῆνες. Μπήκε στὸν καφεנέ ἕνα ἀπόβραδο. Μὲ κατεδασμένους τούς ὤμους. Μὲ τὸ καπέλο, ἀμῆχανα στὰ χέρια. Νά τὸ στριφογυρίζει. Νά τὸ πασπατεύει. Λὲς και γύρευε νάβρει πάνω στήν κολλαριστῆ του τσόχα μιὰν ἄκρια ξεχωριστῆ. Ἐνα πιάσιμο ἀλλοιώτικο γιὰ νά τ' ἀδράξει. Καὶ νά κρατηθεῖ. Τὸ ἴδιο θυμόταν, στριφογύριζε κάποτε και τὸν ποδόγυρο τοῦ κακοπαντέλονου του κείνη τὴν πρώτη μέρα πού ἡ μάνα, πῆγε νά τὸν παρουσιάσει στὸ δάσκαλο τοῦ σχολειοῦ...

Μπήκε σὸν καφενέ, σὰ δειλὸ μαθητοῦδι. Πρωτάρης ξανά. Σὲ μιὰ πτυχή καινούργια τῆς ζωῆς. Τῆς στερνῆς ἴσως. Ἡ τῆς προτελευταίας... Κάπου ἐκεῖ... Οἱ ἄλλοι, παράτησαν σ' ἀντίκρουσμά του τὶς πέτρες τοῦ ταβλιῦ. Τὸν κέρασαν καφέ. Καφέ καὶ λίζο. Ἐνα λίζο, γὰ νὰ τοῦ γλυκάνει τὸν καῦμό. Νὰ τοῦ θλώσει λίγο τὴν πίκρα. Μὰ ποῦ!... Τέτοια πίκρα, σὰν τοῦ Κυριάκου, δὲν μετριάζεται μ' ἕνα λίζο καὶ λίγη περίσσια ζάχαρη σὸν καφέ... Τέτοια πίκρα, δὲν περνᾷ, μ' ὅλου τοῦ κόσμου τὰ λίζα καὶ τὶς ζάχαρες...

Ὁ προϊστάμενος τοῦχε σφίξει μὲ συμπάθεια τὸ χέρι.

—Κυριάκο... Στάθηκες πάντα ἄξιος καὶ δουλευτής... Δὲν θὰ σὲ ξεχάσου-
με ποτέ...

Τὸν συνόδευσε μάλιστα κι' ὡς τὸ λογιστήριο.

—Στάθη, περιποιήσου τὸν Κυριάκο. Τριάντα χρόνια μᾶς δούλεψε... κι' ὁ ταμίας, τὸν περιποιήθηκε. Τοῦ τύλιξε τὰ τριάντα χρόνια τῆς δούλεψῆς του, σ' ἕνα ἄμορφο πακετάκι. Τοῦῖθαλε μάλιστα κι' ἕνα κίτρινο φιάγκο πάνω - πάνω. Κίτρινο... Σὰν τὰ φύλλα τὰ φθινοπωρινά. Κεῖνα ποῦ παραμερίζουμε διαστικά καὶ προχωροῦ-
με... Τοῦγραφε κι' ἕνα ἀριθμὸ σὲ χαρτί.

—Αὐτὰ γιὰ τὶς καλὲς σου ὑπηρεσίες...

Τοῦῖθαλαν τὴν ἐπιταγὴ στὴ χούφτα. Τοῦ χαμογέλασαν, κι' ἔκλεισαν πίσω τοῦ τὴν πόρτα. Μιὰ γιὰ πάντα.

Στάθηκε ὁ Κυριάκος, μὲ τὸ δῶρο καὶ τὴν ἐπιταγὴ στὰ χέρια. Χαμένος. Πα-
ραξαλισμένος. Λοιπόν... Ἔτσι φαίνεται πῶς γίνεται. Σοῦ ρίχνει ἡ ζωὴ λίγη χρυ-
σόσκονη. Σὲ κάνει νὰ φαντάζεσαι σὰ θλιθερὸ χριστουγεννιάτικο δέντρο. Ὅσο νὰ περπατήσεις μέχρι τὸ σπίτι σου. Ν' ἀφήσεις κάτω τὸ δῶρο. Νὰ βάλεις στὴν «πάν-
τα» τὴν ἐπιταγὴ. Μέχρι νὰ πᾶς στὸ σπίτι σου, σκορπίζει κι' ἡ χρυσόσκονη. Ξε-
γυμνώνεσαι. Ἴδιο δέντρο χριστουγεννιάτικο. Στὸ τέλος τῆς γιορτῆς. Καὶ ἡ χρυ-
σόσκονη, δὲν εἶναι κάτω στέρσο γιὰ νὰ σ' ὀδηγήσει ξανά πίσω. Τὴν παθαίνεις.
Ὅμοια μὲ τὰ ψίχουλα τοῦ παραμυθιοῦ...

Κι' ὅμως... Ἐνοιώθε μέσα του ἀκόμα πολὺ ἀπόθεμα ζωντανίας νὰ φτερου-
γίζει. Ἐνοιώθε δύναμη ὁ Κυριάκος. Τὸ κορμί του μυρμηγκίαζε ἀπὸ ἀνησυχίες.
Ζήταγε νὰ δώσει. Ν' ἀποστραγγίσει. Νὰ δουλέψει... Νὰ δουλέψει ὅμως, ποῦ;
Νὰ κάνει, τί;

Τῶχαν τὸ φταιξιμὸ κι' οἱ γονιοὶ του, θεὸς χωρέσει τὴν ψυχὴ τους... Μὰ
κεῖνοι τὸ θέλησαν νὰ μάθει ὁ Κυριάκος γράμματα. Νὰ γίνει, λέει, γραμματικός!...
Μεγάλη κουβέντα! Δουλεῖα καθαρὴ. Ποῦσαι κύριος. Μὲ κοστοῦμι καὶ γραβάτα. Μὲ
σίγουρο μισθὸ κι' ἤσυχον τὸ κεφάλι σου.

Κεῖνοι τὸ θέλησαν νὰ γίνει ὁ Κυριάκος ἄνθρωπος γραμματιζούμενος. Νὰ
ξεσβολίσει, λέγαν, τουλάχιστον αὐτός, ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ τὶς ἔγνοιες τῆς γῆς. Παι-
δεύτηκαν ἐκεῖνοι. Ὁ Κυριάκος, μιὰ ποῦκοβε κιόλας τὸ μυαλό του, ἔπρεπε νὰ πάρει
ἄλλη στράτα. Πέρα ἀπὸ τὰ χρώματα. Πέρα ἀπὸ τὰ χωράφια καὶ τὰ περβόλια τους...
Ἡ γῆς, ἔλεγαν, εἶναι πρᾶμα ζωντανό. Σὲ ζορίζει. Σὲ παιδεύει. Σὰν τὴ χαϊδέφεις
μιὰ φορά, γλυκαίνεται. Πιὰ δὲν σ' ἀφήνει. Σὲ κάνει σιλᾶδο τῆς...

Ἡ γῆ εἶναι πρᾶμα ζωντανό. Καλὰ τὸ λέγαν οἱ γέροι του. Μὰ ἔτσι ποῦταν
ζωντανή, θὰ μπόραγε ὁ Κυριάκος νὰ τὴν κουβεντιάξει. Θὰ μπόραγε καὶ κείνη νὰ
τὸν καταλάβει.

Κι' ἡ γῆ δὲν εἶναι ἀχάριστη. Ὅσο τῆς δίνεις, σοῦ δίνει. Χωρὶς ν' ἀνοίγει
ταυτότητες. Χωρὶς νὰ λογαριάζει χρόνια. Ἡ γῆ δὲν ἔχει πόρτα γιὰ νὰ στὴν κλεί-
σει κατὰμουτρα καὶ νὰ σ' ἀφήσει ἀπέξω. Ὅχι... Ἡ γῆ, σὰν ἔρθει πρᾶγματι ἡ
ὥρα σου, δὲν σὲ ἀφήνει νὰ καρτερᾷς μέσα στοὺς καφενέδες καὶ τὴ μοναξιά. Παρὰ
σ' ἀνοίγει ἀγκάλη νὰ χωθεῖς. Νὰ μπεις μέσα καὶ νὰ ξαποστάσεις, μιὰ καὶ καλὴ...

—“Ε, Κυριάκο... Θα ρίξεις καμμιὰ φορά τὰ ζάρια;

Ἡ πράσινη γωνιά δὲν κράτησε ἀκόμα γιὰ πολὺ. Ἡ γῆ πῆγε στὰ ὕψη. Καὶ κείνος πούχε τὸ οἰκόπεδο, δὲ χρειάστηκε πολὺ γιὰ νὰ τ’ ἀποφασίσει. Ἀπὸ τὸ νοῖκι τοῦ καφενέ, πιότερο σύμφερε, ἢ ἀντιπαροχὴ πού τοῦ πρόσφεραν.

Τὸ συνεργεῖο ἦρθε πρῶτ - πρῶτ. Ἡ μπουλτόζα, ἔβγαλε μιὰ στριγγλιά, κι’ ἀρχισε τὸ γκρέμισμα. Παράτησε καὶ τὸ γιασεμί τὴν προσπάθεια πούκανε χρόνια καὶ χρόνια νὰ κρατηθεῖ πάνω στοὺς ξεφυλλιμένους τοίχους. Ἔπεσε πρῶτο.

Οἱ τακτικοὶ τοῦ μαγαζιοῦ μαζεύτηκαν. Σχημάτισαν ἀπέξω, χορὸ.

—Μᾶς πέταξαν ἔξω... Κλαψούρισε ἓνα γεροντάκι τῆς συντροφιάς.

—Ναί... Μᾶς πέταξαν... Συμφώνησε κι’ ὁ Κυριάκος... Γιὰ δεύτερη φορά!

ΗΡΑ ΓΕΝΑΚΡΙΤΟΥ

Κ Α Η Μ Ο Σ

Ἔχ... ἔχ, κι’ ἀπόψε πάλι,
Τὴν ἔχασα τὴν ἔρμη τὴν καρδιά μου,
Ποὺ ζαλωμένη ἔγνοιες γιὰ τὸν ἀδερφὸ τῆς γῆς,
Φτερούγισε σὲ ξένους τόπους, οὔθε φυοῦνται
Ἡ πείνα μὲ τὸ θάνατο, τὸ δάκρυ μὲ τὸ γαῖμα.

Καὶ νὰ τὴν τώρα, στῆς Μπαγκκόγκ τίς τρῶγλες,
Νὰ γιοματᾶ τὸν τρόμο, — τίς ἀξημέρωτες νύχτες, —
Στὴν τάβλα τῆς μοίρας τῶν ἀπόκληρων.

Καὶ πάλι νὰ τὴν, στῆς Λευκωσίας τὴν ἔρημη πόλη,
Νὰ σιργιανᾶ μέσα στὰ χαλάσματα,
Κρατώντας ἀπὸ τὸ χέρι τὴν «ἐλπίδα»,
— Δεξὰ τὸ Σουκρή, τὸ Τουρκάκι, Ζερβὰ τὸ Γιωργή, τὸ Ἑλληνόπουλο, —
Κρατώντας ἀπὸ τὸ χέρι,
Δυὸ πολίτες τῆς πατρίδας — Γῆς.

Κ’ ὕστερα πάλι νὰ τὴν, στὸ Σαντιάγο,
Ἔνα πρωῖνὸ τῆς ἀνοιξης, — μιὰ γελαστὴν αὐγούλα, —
Στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν μελλοθάντων,
Ποὺ ἴφταιξαν γιὰτὶ Ζήτησαν,
Ψωμί καὶ νερό.

Καὶ στὴν Τουρκία ὕστερα, νὰ τὴ, στὸ Καραμάν Μαρὰς,
Νὰ σιγοντάρει τὸ μοιρολόι τῆς Ἐμινέ χανούμ, τῆς γαζώτρας,
Γιὰ τὸν ντεληκανὴ τὸ γιό τῆς, τὸν Ἀχμέτ, τὸν σιβαδόρο,
Ποὺ τῆς τὸν ἔφεραν ἄρκαντάσια του, νεκρό, ἀπὸ τὴ διαδήλωση,
Μέσα σὲ ματωμένη κουβέρτα.

Κ’ ὕστερα.....

Ἔστερα.....

Οὔθε τὸ δάκρυ κι’ ὁ καημός, ἢ πείνα καὶ τὸ γαῖμα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΛΙΚΙΔΗΣ

Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ*

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Σ' όλους τους τόπους τὰ μεγάλα ιστορικά συμβάντα, όπως είναι φυσικό, συνταράζουν σὲ μικρὸ ἢ μεγάλο βαθμὶ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ γεγονότα ἔξω ἀπὸ τὸ σύνθηρες, τὰ παράξενα, πρωτάκουστα καὶ πρωτόγνωρα ἐντυπωσιάζουν, ἐκπλήρσουν, συγκινοῦν. Στους πιὸ εὐαίσθητους ὅμως ἀνθρώπους, τοὺς πάσης λογῆς καλλιτέχνες, ἡ δόνηση δὲν περιορίζεται σὲ πρόσκαιρες ἐντυπώσεις, ὅσο θατιῆς καὶ νᾶναι, ἀλλὰ μεταστοιχειώνεται σὲ ἔργα δημιουργικά, ποὺ δίδουν τὴ δική τους μαρτυρία κ' ἐκδοχὴ γιὰ τὰ «συμβεδηκότα». Τέτοια «συμβεδηκότα» στάθηκαν ἀνεκαθεν οἱ θεομηνίες, οἱ καταστροφές, οἱ πόλεμοι, ποὺ ἡ ἐμβέλειά τους δὲν ἐξικνεῖται μόνο σ' ὅσους ζοῦν τίς ἄμεσες συνέπειές τους, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ σ' ἄλλους ἀνθρώπους καὶ σὲ κατοπινότερες ἐποχές. Τὰ παλιότερα χρόνια μάλιστα, ὅταν στὸ χῶρο μας τὰ κοινωνικά καὶ οἰκονομικά δεδομένα ἐπέτρεπαν πιὸ πλατιά λειτουργία τῆς δημοτικῆς ποίησης, ὁ ἀπόηχος τῶν γεγονότων ἔφτανε χρόνια ὕστερα, καθὼς τὰ τραγούδια διαδίδονταν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα.

Τὰ γεγονότα τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ '74 στὸν τόπο μας συγκέντρωναν ἀπὸ τὴ φύση τους στοιχεῖα, ποὺ τὰ ἔκαμαν μοναδικὰ καὶ πρόσφεραν πλούσια πηγὴ ἐμπνευσης στους δημιουργοὺς μας. Τὸ σώριασμα πόνων καὶ ἰδανικῶν αἰώνων κ' ἡ ἀπογοήτευση ἀπὸ τὴν «ἀδερφική» προδοσία τῆς 15ης τοῦ Ἰουλίου ἐπέφεραν ἓνα ἀδυσσταλέο κενὸ στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων μας, ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ πιστέψουν σ' ὅ,τι ἔδλεπαν νὰ ἀνοσιουργεῖται μπροστὰ στὰ μάτια τους. Ἡ ἔφοδος ὕστερα τοῦ θάρβαρου θεριοῦ τῆς Ἀνατολίας, ποὺ ξέρασε παντοῦ φωτιὰ καὶ θάνατο, τὸ ξερρίζωμα ἀνθρώπων ἀπὸ τίς χιλιόχρονης ἐστίες τους κ' ἡ πολὺτροπὴ ταπείνωσή τους, ἡ βεθήλωση τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων μας, ἡ ἐκποίηση τῶν ἔργων τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἡ ἦττα καὶ ἡ μείωση τῆς Ρωμιοσύνης, ὅλα τούτα στάθηκαν συμβάντα ποὺ συντάραξαν ἐκ θεμελίων τὴν ὑπαρξὴ μας. Πολλές φορές μᾶς ἔκαμαν νὰ δοῦμε τὰ πράγματα γιὰ πρώτη φορὰ μὲ γυμνὸ μάτι, νὰ τὰ μελετήσουμε ἐξ ὑπαρχῆς, μὲ μιὰ θέαση, εἶναι ἀλήθεια, πρωτόγνωρη κάποτε. Ὅπως ἦταν, λοιπὸν, φυσικὸ οἱ τεράστιοι αὐτοὶ ψυχικοὶ μετασχηματισμοὶ ζήτησαν διέξοδο στὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία. Ὅλες σχεδὸν οἱ μορφές ἐκφρασης (ἡ φωτογραφία, ὁ κινηματογράφος, ἡ μουσικὴ, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ, ὁ λόγος) χρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τοὺς δημιουργοὺς γιὰ νὰ ἀποτυπώσουν τὴ μεγάλη τραγωδία τοῦ δύσμοιρου νησιοῦ μας.

Φυσικὰ δὲν εἶναι δυνατὸ, ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ σημερινοῦ σημειώματος εἶναι νὰ γίνῃ ἔστω καὶ σύντομη ἀναφορὰ στὰ ποικίλα ἀποκρυσταλλώματα τῆς καλλιτεχνικῆς προσπάθειας, τῆς ἐμπνευσμένης ἀπὸ τὸ πραξικόπημα καὶ τὴν εἰσβολή. Σκοπὸς μας ἐδῶ σήμερα εἶναι δώσουμε ὅσο γίνεται πληρέστερο ἀπολογισμὸ τῆς συνεισφοράς τῶν Κυπρίων λογοτεχνῶν στὸ θέμα «Τουρικὴ εἰσβολή».

Στὰ πέντε χρόνια ποὺ διέρρευσαν ἀπὸ τότε πολλὰ εἶναι τὰ κείμενα, ποὺ γράφτηκαν, γιὰ νὰ περιγραφεῖ τὸ μεγάλο κακό, νὰ ἐκφραστεῖ ἡ πίκρα, ὁ πόνος, τὸ παράπονο, ἡ ὀργὴ καὶ ἡ κατάρρα γιὰ ὅ,τι ἔγινε, ἀλλὰ κ' ἡ ἐλπίδα κ' ἡ βεβαιότητα γιὰ τίς καλύτερες ἡμέρες ποὺ θάρθουν. Ἀπὸ τὸν πρῶτο κιόλας καιρὸ μετὰ τὴ

* Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο Ρ.Ι.Κ. στις 20 Ἰουλίου 1979. Στὸ ραδιοφωνικὸ κείμενο εἶχαν γίνῃ μικρὲς φραστικὲς ἀλλαγές καὶ εἶχαν παραλειφθεῖ γιὰ λόγους διάρκειας μερικὰ ποιητικὰ ἀποσπάσματα.

συμφορά ἄρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν χρονικά, λευκώματα καὶ ἄλμπουμς, νὰ γράφονται σημειώματα καὶ χρονογραφήματα, δημοσιογραφικά ἄρθρα καὶ σχόλια, ποιήματα καὶ πεζογραφήματα, δοκίμια πολιτικοῦ προβληματισμοῦ. Σκοπὸς τους στὴν ἀρχὴ νὰ καταγράψουν, νὰ ἐξηγήσουν, νὰ διαφωτίσουν, νὰ καταγγείλουν. Νὰ δώσουν, μέσα ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς συμμετοχῆς τους στὰ γεγονότα, μιὰ προσωπικὴ μαρτυρία καὶ νὰ κωδικοποιήσουν τὴ δική τους ἐκδοχὴ γιὰ ὅ,τι ἔπαθε αὐτὸς ὁ τόπος. Κραυγαλέος ὁ τόνος τίς πιὸ πολλές φορές καὶ δημοσιογραφικὸ τὸ ὕφος, στὴν προσπάθεια τῶν δημιουργῶν νὰ ποῦν τὸ δικό τους λόγο μὲ ἀμεσότητα, χωρὶς περιστροφές, ὥστε νὰ ἀγγίξει ὅσο γίνεται πιὸ πολλούς. Ὅσο περνᾷ ὁ καιρὸς, οἱ ἄμεσες ἐμπειρίες κ' ἐντυπώσεις ἐξασθενίζουν. Ἐνῶ δὲν ἐξαφανίζεται ἐντελῶς ἡ προσέγγιση αὐτῆ, ἕνας ἠπιότερος τόνος ἀντικαθιστᾷ τὴν κραυγὴ καὶ μιὰ συμβολικὴ ἔκφραση τὴν ἄμεση γραφή.

Ἀνάμεσα στὰ βιβλία, ποὺ κυκλοφόρησαν μέσα στὴν πενταετία, κυριαρχοῦν τὰ ποιητικά, ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει καὶ σ' ἄλλους καιροὺς. Οἱ παλαιότεροι ποιητὲς μας ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ δώσουν τὸ παρόν. Κοντὰ σ' αὐτοὺς οἱ νεώτεροι, ἀλλὰ κι ἄλλοι ποὺ ἔκαμαν τὴν περίοδο αὐτὴ τὴν ἐμφάνισή τους μὲ στίχους, ἐμπνευσμένους ἀπὸ τὸ μαῦρο Ἰούλη. Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα ποὺ κυκλοφόρησαν μετὰ τὴν εἰσβολὴ ἦταν «Τὸ Σύθρηγο τῆς Κύπρου», τῆς Εὐγενίας Παλαιολόγου—Πετρώνδα καὶ «Τὰ Πάθη τὰ Σεπτὰ» τοῦ Ἄντη Περνάρη. Ποιητικὲς συνθέσεις καὶ τὰ δυὸ ἀποτυπώνουν ἄμεσα τίς πρῶτες - πρῶτες καυτὲς ἐμπειρίες ἀπὸ τὴν ἔφοδο τοῦ Ἀττίλα, ὑπομνηματίζοντας, κατὰ κάποιον τρόπο, τὴ δική τους γραφή μὲ στίχους δημοτικοῦ τραγουδιοῦ ἢ Πετρώνδα, μὲ χωρία ἀπὸ τὴ Γραφή ὁ Περνάρης. Ἀργότερα, τὸ 1977 ὁ Περνάρης θὰ δώσει τὴν «Ἰπποκρήνη» καὶ τὸ 1979 τοὺς «Προσφυγικοὺς Ψαλμοὺς», μὲ ποιήματα γιὰ τὴ μεγάλη συμφορά.

Τὸ τέλος τοῦ '74 κυκλοφόρησε ἡ συλλογὴ τοῦ Μάνου Κράλη «Γεύση θανάτου» μὲ 14 ποιήματα, ὅπου δίνονται τὰ προσωπικά διώματα κ' οἱ ἐμπειρίες τοῦ ποιητῆ, ἀπὸ τὰ τραγικὰ γεγονότα τοῦ '74, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ διαδίωσή του κατὰ τίς ἔντρομες κι ἀγωνιώδεις νύχτες τοῦ Αὐγούστου κοντὰ στὰ τουρκικὰ φυλάκια τῆς πρώτης γραμμῆς.

Δὲν ἤρθε καθαλλάρης Τάταρος

—Δὲν ἤρθε

πάνω σὲ κίτρινο ἄλογο μ' ἕνα δρεπάνι στὸ χέρι.

Ὁ θάνατος εἶναι μιὰ κραυγὴ.

Σὰν ἄξαφνα ἡ καμπάνα τ' οὐρανοῦ ραγίζεται

Κι' ἀπὸ τὸ μαῦρο ἀνοιγμὰ ξεχύνεται τὸ φῶς

Φῶς ὠκεάνειο ποὺ παφλάζει ἀφρὸς καὶ τυφλώνει τὰ μάτια.

Ὁ θάνατος ἕνα κάλεσμα.

Μιὰ κίνηση χεριοῦ νὰ κρατηθεῖ ἀπὸ μιὰ ρίζα θυμαιοῦ, ἕνα κοτσάνι.

Τὸ σῶμα συμφιλιώνεται μὲ τὸ καμένο χόρτο καὶ τὴ σάβρα.

—Ὁ Αὐγούστος εἶναι ὁ μῆνας τῶν νεκρῶν.

Ὁ Κώστας Μόντης περιλαμβάνει στὴν ποιητικὴ του συλλογὴ «Πικραινόμενος ἐν ἑαυτῷ» καὶ ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ '74. Μὲ τὴ γνωστὴ του

φιλοσοφική διάθεση και δραχυλογία, δίνει θαυμάσιους στίχους για τον Πενταδάχτυλο και άλλους τουρκοπατημένους τόπους μας και σαρκαστικούς στίχους για τους αίτιους της συμφοράς μας.

Είναι δύσκολο να πιστέψω
πώς μās τους έφερε ή θάλασσα της Κερύνιας,
είναι δύσκολο να πιστέψω
πώς μās τους έφερε ή αγαπημένη θάλασσα της Κερύνιας.

Στή συλλογή «Οί δίσεκτες χρονιές της γλυκειάς χώρας Κύπρος» ο Κύπρος Χρυσάνθης περιλαμβάνει ανάμεσα σ' άλλα ποιήματα, την ενότητα: «1974: Ήρθαν οί θάρβαροι στην Κύπρο», γραμμένη τō Σεπτέμβρη τō 1974. Σε μοντέρνα, δυνατή γραφή, δίνει σκηνές από τή ζωή μετά από τήν εισβολή, όπου κυριαρχεί ο πόνος για ό,τι έγινε, ή πικρία κι ο σαρκασμός για τή συμπεριφορά κάποιων που δέν έπαθαν κ' ή αγάπη για τή ζωή, τὰ άπλά δικά μας πράγματα.

άφήστε

παρακαλώ μιλήστε μας για τὰ χαμένα μας παιδιά κι' αφήστε τις εύχες
στά χρυσαφένια σας δοχεία, μιλήστε για τὰ νόθα κι' όρφανά λειμόνια μας
για τις μονόλογες ζωές μας που στο πεζοδόρμιο της Μεσόγειος τρέχουνε
σάν τὰ πουκάμισα χωρίς κουμπιά
μιλήστε λίγο για τ' άκάλυπτα μας σπίτια που κοιμούνται μεσοχείμωνα
χωρίς κουδέρες κι' ένθυμούνται μόνο τήν άφή θολιού κι άκουνε άλλοδαπές
κουδέντες
κι' αφήστε αυτές τις έξωμες έσθήτες των άμφίβολων σας χειρονομιών
κι' αυτά τὰ γάντια και τὰ δόντια τὰ χρυσά καθώς χαμογελάτε μ' ευεξία
άφήστε να πεθάνουμε με λίγο πάθος κόσμιο σάν τ' άρχαία χειρόγραφα.

Άλλος επίσης ποιητής από τους παλαιότερους, ο Εάγγελος Λυσιώτης, εκφράζει στή συλλογή του «Ψηφίδες σέ ραγισμένο μάρμαρο» ήρεμα και διακριτικά τή θλίψη του για τήν καταστροφή, αλλά και τήν έλπίδα για τō ξαναφέρωμα. Πρόσφυγας ο ίδιος και τάλαιπωρημένος, ο λαϊκός ποιητής Παύλος Διασίδης δέν ήταν δυνατό να λείψει από τō προσκλητήριο. Στή συλλογή του «Η Σταυρωμένη Τζύπρος μας» δίνει ποιήματά του που γράφτηκαν στή Λάρνακα μετά τή φυγή του από τή Λύση.

Θά μπορούσαμε, μιλώντας γενικά για τήν ποίηση, που γράφτηκε μετά τō '74 κι αναφέρεται σ' αυτό, να έντοπίσουμε διάφορες ομάδες έργων, που ή καθεμιά έχει τὰ δικά της γνωρίσματα από άπόψεως μορφής και περιεχομένου. Έτσι, έχουμε τήν ομάδα των έργων, όπου δεσπόζει ο ρεαλισμός, ή κοφτή γλώσσα και ο δξός κάθετος στίχος κι από πλευράς περιεχομένου ή πολιτική θέση. Χαρακτηριστικά παραδείγματα οί συλλογές του Λεύκιου Ζαφειρίου «Ποιήματα» και «Σχεδόν μηδίζοντες», του Φοίβου Σταυρίδη «Απομυθοποίηση», του Κώστα Χαραλαμπίδη «Καταγραφή», του Χρήστου Μαβρή «Ένεδρα» και της Ροζίτας Παυλίδου «Σπόρος Όργης». Δίνουμε ένα παράδειγμα από τή συλλογή «Ποιήματα» του Λεύκιου Ζαφειρίου.

ΚΥΠΡΟΣ 1974

Στό Γιώργο Φωτίου

Η Κύπρος
 είναι νησί της Μεσογείου
 θαλάσσης
 είναι νησί μακρινό.
 Τα διεθνή πραχτορεία
 μεταδίδουν συχνά
 ψευδείς ειδήσεις,
 πως τάχα η Κύπρος
 —νησί της Μεσογείου θαλάσσης
 (και μάλιστα της ανατολικής)
 είναι κέντρον
 διακοινοτικών ταραχών
 και φρικαλέων εγκλημάτων
 Όμως εμείς καταλαβαίνουμε
 γιατί διαιωνίζεται
 —όντως πολύ παράξενα —
 τούτη η διαμάχη
 κάποτε εμφύλια
 κάποτε διακοινοτική.

Μια άλλη ομάδα θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ή πιο λυρική, όπου είναι έντονη ή παρουσία της εικόνας, οι τόνοι είναι ήπιότεροι και το πολιτικό ή άλλο μήνυμα, όπου υπάρχει, δεν προσβάλλεται άμεσα και κυριαρχικά, αλλά υποβάλλεται έμμεσα. Θα μπορούσαμε έδω να κατατάξουμε τις συλλογές του Άνθου Λυκαύγη «Μαρτυρία» και «Μαρτυρία II», του Κυριάκου Πλησή «Γραφή οδύνης», ποιήματα των συλλογών του Μιχάλη Πασιαρδής «Ο δρόμος της Ποίησης Β» και «Ο δρόμος της Ποίησης Γ», της Ίάνθης Θεοχαρίδου «Όταν τὰ εἶδωλα ραγίζουν», του Πέτρου Σόφα «Ποιήματα 1972—1975» και του Νίκου Όρφανίδη «Η περιπέτεια του ήλιου» και τις συλλογές του Άντη Κανάκη «Μνήμη και συνείδηση» και «Γράφοντας ιστορία», της Έλλης Παιονίδου «Ο κύκλος της καταγγελίας» και «Τραγούδια του χαμένου δυόσμου», του Άντώνη Πιλλά «Φωνές της γής μου» και «Έπικλήσεις και αφιερώματα» και του Γιώργου Σάντη «Προσφορά III». Από την ομάδα αυτή δίνουμε δυο παραδείγματα. Το πρώτο είναι από το ποίημα «Ο Γέροντας» του Κυριάκου Πλησή.

Είχ' εδπρεπίσει τὸ σπίτι του,
 καλλιέργησε τὸν κήπο του,
 φύτεψε γαρύφαλα και γιασεμιά.
 Διάλεξε τὸν τάφο του
 κοντὰ στοὺς τάφους τῶν γονέων του.

Καθόταν τὸ πρῶτὴ τὴν ἐνοιξη στὸν κήπο του
 κι εὐφραινόταν τὴν ὀσμὴ τῶν λουλουδιῶν
 τ' ἀπόγεμα στὸ μπαλκόνι
 κι ἀγνάντευε σιωπηλὰ τὸ κοιμητήρι
 ἔτοιμος, πάντοτε, ἤρεμος, πεπληρωμένος.

Τώρα στο βράχο κατά τὸ νοτιὰ
κοιτάει τὴν ἀτέρμονη θάλασσα
κι οὔτε μπροστὰ βαδίζει οὔτε πίσω.

Μέρα τὴ μέρα ριζώνει στὸ βράχο
ἤδη τὰ πέλιματά του πέτρωσαν
καὶ προχωρεῖ ἢ μεταστοιχείωση ραγδαία.

Γύρω τριγύρω του ξεράθηκε κι ἡ τελευταία πόα'
πού γὰ βρεθεῖ δάκρυ γὰ τὴν ποτίσει;

Τὸ ἄλλο, ἀπὸ τὴ συλλογὴ «Ὁ δρόμος τῆς ποίησης Γ» τοῦ Μιχάλη Πασιαρδῆ.

Φέρτε μου τὸ παλιὸ δικιολὶν τζιαι τὸ παλιὸν λαοῦτο
μὲ κόρτες πῶν ἀνταχτερές γιὰ τὸ τραοῦν τοῦτο.

Θωρῶ τὸν Πενταδάχτυλον πού στέκει πικραμμένος
μὲ τοὺς ἀλύσους τοὺς χοντροὺς σὰν τὸλ ληστήν δημμένος.

Νὰ κικιάω στράτες τῶμ πουλλιῶν γὰ πάω τὸ Καρπάσι
γὰ δῶ φίλους τζιαι συγγενεῖς τζιεῖ κάτω πῶς τὰ πάσι.

Ποὺ τὴν Τζιερούνειαν ἔρκουμον ἐφῆς εἰς τ' ὄρομάμ μου
τζεῖ οἱ πέτρες ἐφωνάζαμ μου — ἐξέεραν τ' ὄνομάμ μου.

Τῆς Ἀμμοχούστου θάλασσα, τῆς Μεσαρκᾶς ἀλῶνια
ζυμώνγει ὁ πόνος τὸ ψουμὶν γὰ φᾶν παιδικιά τζεῖ ἄγγόνια.

Σιερκές σιερκές ἐπικιάσασιν τ' ἄστρα στὸν οὐρανὸμ μας
τζεῖ εἶπαν «ἔχ χωριζούμαστιν στὸν τόπο τὸδ δικόμ μας».

Σὲ μιὰ τρίτη γενικὴ ομάδα θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ κατατάξουμε, παρὰ τίς ἐπιμέρους διαφορὲς ἀνάμεσα στὰ ἔργα, ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει καὶ μὲ τίς δύο προηγούμενες ομάδες, τὰ ἔργα τοῦ Παντελῆ Μηχανικοῦ «Κατάθεση», τοῦ Ἀνδρέα Ἰακώδου «Σπαθιά στὸν Ἄδη ἀκονισμένα», τοῦ Θεοκλῆ Κουγιάλη «Ἡ ἐπιστροφή», τοῦ Πολύδου Νικολάου «Προδιαγραφὴ γιὰ τοὺς νέους ποιητὲς ἀπὸ τὴν Ἀμμόχωστο» καὶ τοῦ Κυριάκου Χαραλαμπίδη «Ἀχαιῶν Ἀκτὴ». Γενικὰ χαρακτηριστικὰ ἢ φιλοσοφικὴ διάθεση, τὸ πλήθος τῶν συμβόλων, πού καθιστᾶ τὴν ποίηση ὄχι εὐκολονόητη στοὺς πολλοὺς, ἢ εἰρωνεία, ἢ περίτεχνη γλώσσα.

Ἀνοίγεις τὸ πόδι σου
ἐλαφρὰ
κι ὁ δρόμος τοῦ Ἁγίου μικραίνει
κι ὁ δρόμος στενεύει
ἴδιος ἢ ἀκρότατη ἄκρα τῆς γενειάδας του
παλιὰ ἀρχαία θαλασσινὴ ποσειδῶνια
ὅπως βρέχεται σὲ μιὰ θάλασσα στητῆ
ὅλη μανία κι ἄφρό.

Ήταν από τὸ πρῶτο ποίημα τῆς συλλογῆς τοῦ Πολύβιου Νικολάου «Προδιαγραφή γιὰ τοὺς νέους ποιητὲς ἀπὸ τὴν Ἀμμόχωστο».

Στὴ γενικὴ αὐτὴ ἀναφορά μας γιὰ τὴν ποίηση, τὴν ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴν εἰσβολή, μνημονεύσαμε ἐλάχιστους ἀπὸ τοὺς ποιητὲς ἐκείνους, πὺ πρωτοεμφανίστηκαν τὴν περίοδο αὐτὴ μὲ διβλίο, ἐμπνευσμένο ὀλικὰ ἢ μερικὰ ἀπὸ τὴ μεγάλη συμφορά, πὺ ἐπλήξε τὸν τόπο μας. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ποιητὲς αὐτοὺς δὲν εἶναι νέοι στὴν ἡλικία. Γιὰ νὰ κλείσουμε, λοιπόν, τὴν ἀναφορά μας στὴν ποίηση καὶ νὰ προχωρήσουμε στὴν πεζογραφία δίνουμε ἀπλῶς μερικὰ ὀνόματα συγγραφέων καὶ τοὺς τίτλους τῶν συλλογῶν τους, χωρὶς ὁ κατάλογός μας νὰναι βέβαια, Ξαντλητικός. Ὁ Ἀνδρέας Κατσούρης γράφει στὴν Κυπριακὴ διάλεξο τὴ «Χαροκαμένη Κύπρο», ἢ Μελοπομένη Κολοκασιδίου τὴ συλλογὴ «Καῦμοι τῆς Κύπρου», ὁ Γιῶργος Πετούσης «Στὸν ἴσκιο τοῦ θανάτου», ὁ Ἀνδρέας Νεοφυτίδης τὴ μικρὴ συλλογὴ «Μνήμη μέσα στὸ μέλλον», ἢ Ἐλένη Κυριάκου τὴ συλλογὴ «Οἱ ρίζες μας», ὁ Γιῶργος Φράγκος «Τὰ πρῶτα φτερουγίσματά μου», ὁ Λάκης Δημητριάδης τὴ «Γραφή», ἢ Μελοπομένη Χατζηγηγορίου «Ἀνθολογία ποιημάτων — Τὸ δράμα μας», ὁ Ν. Τύλλιρος «Ποιήματα καὶ τραγούδια τοῦ 74—77 γιὰ τὴ χαροκαμένη Κύπρο», ὁ Α. Ἀδαμίδης «Στὸ δρόμο μας φανήκανε», ὁ Κώστας Φάττας «Κύπρος, γλυκεῖα πατρίδα μου», ὁ Μιχαὴλ Τρέππας «Τὸ λουλούδι», ὁ Ἀλέξανδρος Ταπάκης «Ριγηλὲς Πνοές» καὶ ἄλλοι ἄλλα. Φυσικά, μερικὰ ποιήματα ἀπ' αὐτὰ, εἶναι ἀπλὰ πρωτόλεια, ἐνῶ ἄλλα, πολὺ λιγότερα, δείχνουν ταλέντο καὶ ἤδη ἀρκετὰ καλὸ ἐπίπεδο.

Λιγότερα σὲ ἀριθμὸ ἀπὸ τὰ ποιητικὰ, τὰ πεζογραφικὰ ἔργα καλύπτουν ἓνα εὐρὺ φάσμα ἀπὸ ἀπόψεις εἶδους γραφῆς καὶ περιεχομένου. Ἔτσι, συναντοῦμε τὸ χρονικὸ, χρονογράφημα, ἄρθρο, θέατρο, διήγημα, νουβέλλα, μυθιστόρημα.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα πὺ γράφτηκαν μετὰ τὴν εἰσβολὴ ἦταν τὸ «Θρηνητικὸ συναξάρι τῆς πικρῆς χώρας Κύπρος» τοῦ Κυριάκου Πλησῆ καὶ «Πρόσφυγας στὸν τόπο μου» τῆς Ρήνας Κατσελλῆ. Λυρικά, μὲ μνήμες γλωσσικὲς ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους καὶ τὴ Γραφή, ὁ Πλησῆς διηγεῖται σὲ τόνο συγκρατημένα θρηνητικὸ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς γῆς ἀπὸ τὴ δάρβαρα ἐπέλαση. Ἡ Κατσελλῆ ἐξ ἄλλου δίνει ὑπὸ τύπο ἡμερολογίου τὰ συμβάντα, τίς σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματά της γιὰ τὰ γεγονότα μιᾶς περιόδου, πὺ ἀρχίζει μερικοὺς μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸ πραξικόπημα, κ' ἐκτείνεται ἴσαμε τὸ τέλος τοῦ '74, μὲ κυριότερες φάσεις τὸ πραξικόπημα καὶ τὴν εἰσβολή.

Στὸν τομέα τοῦ χρονογραφήματος ὁ Ἰάκωβος Ρωσσίδης δίνει στοὺς «Κυπριακοὺς ἀντίλαλους», ἀνάμεσα σ' ἄλλα χρονογραφήματα, καὶ μερικὰ ἐμπνευσμένα ἀπὸ θέματα τῆς εἰσβολῆς. Ἀποκλειστικὰ ἀφιερωμένα στὰ τραγικὰ γεγονότα τοῦ '74 καὶ σ' ὅ,τι ἐπακολούθησε εἶναι τὰ διβλία τοῦ Ἄνθου Λυκαύγη «Μικρὴ Γραφή» καὶ «Καλημέρα σας». Μὲ ἀφετηρία τὸ περιστασιακὸ κ' ἐφήμερο, ὁ συγγραφέας δίνει προεκτάσεις, διδάσκει, μαστιγώνει μὲ λόγο κάποτε σκληρὸ, δριμύ.

Συγγενικὰ μὲ τὸ χρονογράφημα εἶναι τὰ ἄρθρα τῆς Νάγιας Ρούσου στὸ διβλίο «Μνήμες Πολέμου» καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Ἄντρου Παυλίδη στὸ διβλίο «Δεκαεφτὰ μικρὰ κείμενα τοῦ 1975».

Στοχασμοὶ καὶ λυρικὲς μνήμες εἶναι τὸ διβλίο τοῦ Φρίξου Βράχα «Νοσταλγία τῆς Κερύνειας». Τὸ πρῶτο μέρος περιλαμβάνει λυρικά κομμάτια, ἔπου γίνεται νοσταλγικὴ ἀναδρομὴ σὲ περιοχές, στιγμὲς, μορφὲς καὶ λεπτομέρειες τῆς ἀγαπημένης Κερύνειας. Ὁ τόμος συμπληρώνεται μὲ στοχασμοὺς γιὰ τὴ συμφορὰ καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς Κύπρου.

Πενιχρή ή συγκομιδή στο δύσκολο είδος του θεάτρου περιλαμβάνει τὸ ἔργο τοῦ Μπάμπη Χαραλάμπους «Ὁ ἀγνοούμενος» καὶ μερικά μονόπρακτα, ὅπως τὸ «Κάδρο» τῆς Λούλας Γεωργιάδου, «Μιά θρύση τὰ μεσάνυχτα» τοῦ Κύρου Ρωσσίδα, «Τὸ ἀντίσκηνο» τοῦ Ἄντρου Παυλίδη, «Ἡ ἐπίσκεψη» τῆς Εἰράνας Ἰωαννίδου—Ἀδαμίδου, «Τηλεφώνημα ἀπὸ τὸ Ντουμπάι» τοῦ Λεωνίδα Μαλένη, «Ἡ θαλίτσα» τοῦ Πάνου Ἰωαννίδη.

Στὸν τομέα τοῦ διηγήματος συναντοῦμε συλλογές ἀποκλειστικά ἐμπνευσμένες ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ '74 καὶ ἄλλες, πού περιέχουν καὶ διηγήματα μὲ ἄλλα θέματα. Ἀπὸ τὰ ἑπτὰ ἀφηγήματα τῆς συλλογῆς τοῦ Πέτρου Στυλιανοῦ «Γῆ μου, ὀδύνης γῆ», τρία ἀναφέρονται σὲ γεγονότα πού διαδραματίστηκαν μετὰ τὴ δεύτερη φάση τῆς εἰσβολῆς στὴν περιοχή τῆς Κυθρέας, γενέτειρας τοῦ συγγραφέα. Ἐπίσης ἡ συλλογή τοῦ Ἄνθου Λυκαύγη «Παθολογία» περιλαμβάνει διηγήματα πού ἀναφέρονται στὴ μεταϊσουλιανὴ συμφορὰ καὶ ἄλλα πού ἀναφέρονται σὲ προηγούμενα γεγονότα. Μὲ στοιχειώδη ὑπόθεση καὶ πλοκή, δίνονται μὲ συντομία καὶ λιτὸ ὄφρος ψυχικὲς καταστάσεις ἀνθρώπων μέσα στὸν πόλεμο καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτόν. Στὰ δυὸ ἀπὸ τὰ πέντε διηγήματα τῆς συλλογῆς τῆς «Ζωὴ χωρὶς εἰρήνη» ἡ Μυροφόρα Χριστοδουλίδου ἀναφέρεται στὶς τραγικὲς ὥρες τοῦ Ἰούλη καὶ προβάλλει τὴν ἀγάπη γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἄνθρωπο. Ἡ Ἰάνθη Θεοχαρίδου, στὴ συλλογὴ τῆς «Ἀνάμεσα σ' ἕνα φέρετρο καὶ ἕνα ἥλιο», πού ἀποτελεῖται ἀπὸ 6 αὐτοτελῆ διηγήματα, καταπιάνεται καὶ μὲ τὰ γεγονότα τοῦ '74. Συγκεκριμένα, στὸ τελευταῖο διήγημα τῆς συλλογῆς «Ἡ Ἰφιγένεια ἐν Κύπρῳ, β' μέρος» οἱ ἥρωες ζοῦν τὸ προσωπικὸ τους δράμα γιὰ τὸ ἀγνοούμενο παιδί τους, ἀλλὰ καὶ τὸ γενικότερο δράμα τοῦ τόπου μὲ τὴν προσφυγιὰ καὶ τὴν κατοχή.

Οἱ τρεῖς τελευταῖες συλλογές διηγημάτων, στὶς ὁποῖες κάνουμε ἀναφορά, ἀποτελοῦνται ἀποκλειστικά ἀπὸ διηγήματα, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ '74. Ἡ πρώτη ἀνήκει στὸν Ἄντρεα Ὀνουφρίου καὶ ἔχει τίτλο «Κραυγὲς στ' αὐτὰ τοῦ κόσμου», ἡ δεύτερη στὸν Κύπρου Χρυσάνθη μὲ τίτλο «Φυλάκιο X — Γραμμὴ θανάτου» καὶ ἡ τρίτη, στὸ Γιώργο Φιλίππου Πιερίδη, μὲ τίτλο «Ὁ καιρὸς τῆς δοκιμασίας».

Ἡ συλλογὴ τοῦ Ὀνουφρίου ἀποτελεῖται ἀπὸ 9 διηγήματα, μὲ θέματα, παρμένενα ἀπὸ τὸ πραξικόπημα καὶ τὴν εἰσβολή, πού, ὅπως χαρακτηριστικὰ ὑποδηλώνει ὁ τίτλος, ἀποτελοῦν μιὰ διαμαρτυρία γιὰ τὴν ἀπανθρωπία τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀδιαφορία τῶν ἰσχυρῶν.

Σὲ ἄλλο κλίμα κινεῖται ὁ Χρυσάνθη στὴ συλλογὴ τοῦ «Φυλάκιο X», ὅπου συγκεντρώνει 10 διηγήματά του, στὰ ὁποῖα προβάλλεται ἡ σκληρότητα τοῦ πολέμου, ὁ ἥρωϊσμός πού συναντιέται κάποτε σὲ ἀνθρώπους πού δὲν περιμένει κανένας, ἡ ἀνθρωπιά, πού ψήγματα τῆς συναντᾶ κανεὶς καὶ στὶς πιὸ ἀπάνθρωπες στιγμές.

Γιὰ τὰ διηγήματα τοῦ Πιερίδη ὁ Μεσεβρινὸς γράφει χαρακτηριστικά: «Με τὴν ἀπαράμιλλη γνησιότητά-τους καὶ τὴν εκπληκτικὴ-τους λιτότητα τα πεζογραφήματα αὐτὰ ξεπηδοῦν ἀβίαστα μέσα ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὴ εμπειρία τοῦ χαλασμοῦ καὶ στέκουν στὴν κορφή τοῦ λογοτεχνικοῦ μόχθου τοῦ δημιουργοῦ-τους».

Ἀπὸ τὸ βιβλίο σᾶς δίνουμε ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ἐνότητα «Μινιατοῦρες», μὲ τὸν ἀριθμὸ 13:

«Να μὴν ξεχνάμε, ωστόσο, τα λόγια τοῦ ἀθάνατου Μακρυγιάννη: «ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ γιὰ τὸ καλὸ καὶ γιὰ τὸ κακο».

Μαζί με τις καλές προθέσεις και τις ελπίδες, κρυφοπαρामονεύουν μέσα-μας η κούραση, ο πειρασμός να ξεχάσουμε, να κοιτάξουμε πώς να βολευτούμε.

Ακόμα κι η πιο μεγάλη συμφορά, όταν χρονίζει πολύ, γίνεται μονότονη. Τον αβάσταχτο πόνο της αρχής, την αγανάκτηση, την αποφασιστική διεκδίκηση του δικιου-μας που καταπατήθηκε, μπορεί τότε ν' αντικαταστήσει, τρυπώνοντας ύπουλα, μια διάθεση μελαγχολικής εγκαρτέρησης, που δεν απέχει πολύ από τη συνήθεια, τη συνήθεια στη συμφορά, που είναι χειρότερη από την ίδια τη συμφορά».

Περνούμε, τέλος, στο μυθιστόρημα και τή νουβέλλα, όπου έχουμε έντοπίσει τέσσερα δείγματα. Το μυθιστόρημα του Νίκου Ἀγγελίδη «Τῆς Ρωμηοσύνης τ' ὄροσσημο» δίνει ἕνα πανόραμα τῶν γεγονότων τοῦ '74 μὲ τὸς δυὸ γύρους τῆς εἰσβολῆς, τὴν προσφυγιά, τὶς μάχες, τὴν αἰχμαλωσία, δοσμένο βασικά μέσα ἀπὸ τὴ διήγηση τῶν ἄλλων στὸν πρωταγωνιστὴ. Στὴ νουβέλλα τῆς «Μυστικῆ Πορείας» ἡ Νίτσα Χριστοδούλου διηγεῖται τὴν ἱστορία μιᾶς νεαρῆς καθηγήτριας, πού πρόσφυγας μὲ τὸ ὄρφανὸ ἀνεψάκι τῆς μένει σ' ἕνα καταυλισμὸ. Μὲ τὴν ἀνθρωπιὰ καὶ τὴν ἀγωνιστικότητά τῆς συνεπαίρνει καὶ μεταμορφώνει τοὺς γύρω τῆς. Στὴ νουβέλλα σημαντικὴ θέση ἔχει ἡ πορεία τῶν γυναικῶν στὴν Ἀμμόχωστο, πού ἀποκτᾶ διαστάσεις συμβόλου.

Δύσκολο νὰ καταταχτοῦν στὰ γνωστὰ συμβατικά πεζογραφικὰ εἶδη τὰ βιβλία τῆς Λίνας Σολομωνίδου «Βιώματα—Κύπρος 1974» καὶ τῆς Ρήνας Κατσελλῆ «Γαλάζια Φάλαινα».

Στὸ πρῶτο παρελαύνουν διάφορα ἄτομα, πού ἔπαιξαν κάποιον ρόλο στὰ γεγονότα ἢ δέχτηκαν ἄμεσα τὶς συνέπειές τους καὶ προσφέρουν τὴν προσωπικὴ τους μαρτυρία ὑπὸ μορφή συνέντευξης στὴ συγγραφέα. Πέρα ὅμως ἀπὸ τὴν ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων καὶ προσωπικῶν ἐμπειριῶν, οἱ μάρτυρες, πού ἀντιπροσωπεύουν διάφορες παρατάξεις, προβαίνουν κάποτε σὲ κάποιες χαρακτηριστικὲς κρίσεις καὶ ἐξιμολογήσεις. Τὸ βιβλίο μοιάζει μὲ χρονικὸ, δοσμένο ὅμως σὲ διάφορα ἐπίπεδα καὶ ἀπὸ διαφορετικὲς γωνίες. Νὰ ἕνα ἀπόσπασμα:

«Εὐπνησα! Εἶχα προαίσθημα πὼς κάτι κακὸ θὰ συμβεῖ. Ἄνοιξα τὸ ραδιόφωνο, ἐμβατήρια. Οἱ γονεῖς μου εἶχαν σηκωθεῖ, πήγαν ν' ἀνοίξουν τὸ καφενεῖο. Ἦμουν ἡ μόνη στὸ σπίτι μὲ τὸ μωρό. Μόλις ἄκουσα ἀεροπλάνο ἔτρεξα νὰ κρυφτοῦμε. Φοδὸ-μουνα! Θεέ μου, τί νὰ κάνω; Ἐξὶ μηνῶ ἔγκυος καὶ μ' ἕνα παιδί στὴν ἀγκαλιά.

Ἦρθε ἡ μάνα μου: «Οἱ χωριανοὶ φεύγουν!»

Φορτωθήκαμε μιὰ βαλίτσα, λίγα τρόφιμα καὶ πήγαμε σ' ἕνα περιβόλι... Ἄπὸ πάνω μας συνέχαια τ' ἀεροπλάνο! Κρυφτήκαμε μέσα στὸ πρόχωμα. Νομίζαμε πὼς δὲ θὰ δγοῦμε ζωντανοί.

Κάποια χωρικὴ μουρμούριζε προσευχές: «Μὴ φοβᾶστε οὔτε βομβαρδισμό, οὔτε τίποτε! Ὅσο προσεύχεστε τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ συμβεῖ!»

Ἐὰν ἀπόγευμα ἦρθε ἕνα παιδί: «Νὰ ἐγκαταλείψετε τὸ χωριὸ γιατί θὰ στήσουν ἀντιαεροπορικὰ καὶ μπορεῖ νὰ σᾶς κτυπήσουν».

Βάλαμε σ' αὐτοκίνητο λίγα πράγματα καὶ φύγαμε. Κατεδήκαμε σ' ἕνα μισοτελειωμένο σπίτι στὴν Ἀχνα. Σὲ δυὸ - τρεῖς μέρες ἡ ἀστυνομία μᾶς εἰδοποίησε μὲ τὸν τηλεβόα νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸ χωριὸ: «...ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι!»

Πήγαμε στὴν Ὀρμῆδεια. Μείναμε ἔξω στὸ ὑπαιθρο, κάτω ἀπὸ τὶς ροδιές. Καταλήξαμε στὴν Αὐγόρου. Ἀλλὰ πάλι μᾶς εἰδοποίησαν νὰ φύγουμε.

Γιὰ δυὸ μῆνες ἤμouνα στὴ Λάρνακα. Γέννησα στὸ νοσοκομείο.

— Ἐπὶ τὸν ἄντρα σου πότε ἔχεις ν' ἀκούσεις;

— Ἡ τελευταία εἰδηση ἦταν ἀπὸ τὴ Βόννη. Διάβασα τ' ὄνομά του στὴν ἐφημερίδα.

Δὲν καταλαβαίνω:

— Τί ἐννοεῖς διάβασες τ' ὄνομά του στὴν ἐφημερίδα; Δὲ σοῦ ἔστειλε μῆνυμα;

— Ὁχι! Μιὰ ἐγκλωδισμένη ἀπὸ τὴ Βόννη ἔδωσε τὸν κατάλογο μὲ σαράντα ὀνόματα ἀπὸ στρατιῶτες ποὺ ἔκρυψε στὸ σπίτι της. Ἀνάμεσα στοὺς σαράντα ἦταν κι ὁ ἄντρας μου» (σσ. 276—277).

Στὴ «Γαλάζια Φάλαινα», τέλος, ἡ Ρήνα Κατσελλῆ δίνει μιὰ μαρτυρία τοῦ πρόσφυγα τῆς Κύπρου, τοῦ ξεσπιτωμένου Ἑλληνα Κυπρίου, ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ. Τὸ βιβλίο εἶναι αὐτοβιογραφικὸ, ἐξομολογητικὸ μὲ κριτικὴ διάθεση καὶ ἀποφθεγματικότητα. Ἕνα ἀπόσπασμα:

«Τούτες τις μέρες, που εἶμαι σίγουρος για το χαμο του κόσμου, που νοιώθω πως ἡ ἀδικία που ἐγίνε στον γελοῖο ἀριθμὸ των διακόσιων χιλιάδων Ἑλλήνων σε τούτο το νησί, ἀν δὲν διορθωθεῖ, εἶναι σημάδι πως θα ξαπλώσει πιο τρομαχτικὴ παντοῦ, ἀντιγράφω καὶ διορθῶν ἕνα παλιὸ ιστορικὸ μυθιστόρημά-μου. Το κάνω μόνο καὶ μόνο γιατί σῶθηκε ἀπὸ τις λεηλασίες των Τούρκων, δημοσιευμένο τυχαία σε μιὰ ντόπια ἐφημερίδα. Δαγείστηκα τὸν τόμο της χρονίας που εἶδε το φως κομματιασὰ σε συνέχειες. Μοιάζει με στρατιῶτη βαρὶα λαδωμένο που σῶθηκε σαν ἀποθάβμα καὶ δε μου κάνει καρδιά να τὸν ἀφήσω να πεθάνει. . . Μαζέδω ἕνα ἕνα τα κομμάτια-του, το ἀντιγράφω, διορθῶν ὅλα τα συνταχτικὰ καὶ ὀρθογραφικὰ μικρολάθη που βρίσκω. Για τούτη τη δουλειὰ νοίκιασα γραφομηχανὴ καὶ μπῆκα στὰ ἔξοδα αγοράζοντας ἕνα κουτι ἀκριβὲς κόλλες. Ἐέρω πως δὲν πρόκειται να τυπωθεῖ σε βιβλίο, μα εἶναι ἀρκετὸ να το διασῶσω για τὸν εαφτό-μου. Ὁ κόσμος μιὰς ἐλληνικῆς κουλτούρας τριῶν χιλιάδων χρόνων ξεριζώθηκε καὶ τούτο το μυθιστόρημά-μου εἶναι ἕνα ελάχιστο ἀνάξιο ἀπομεινάρι-της. Ἐφχουμαι ἔτσι τυχαία να διασωθουν ἀπο τὸν ἀφανισμό καὶ λίγοι ἀνθρωποὶ για να συνεχίσουν τὴν περιπέτειά-τους σε τούτο τὸν πλανήτη — ἀν μείνει τελικὰ στὴ θέση-του —» (σσ. 27—28).

Καὶ μόνο τὸν ἀριθμὸ καὶ τὴν ποικιλία τῶν βιβλίων, ποὺ γράφτηκαν γιὰ τὴν εἰσβολή, ἂν λάβει κανεὶς ὑπόψη του, θὰ διαπιστώσει τὸ πόσο συντάραξε καὶ δόνησε τοὺς ἀνθρώπους μας τὸ μεγάλο κακὸ ποὺ μᾶς βρῆκε τὸ μαῦρο Ἰούλη τοῦ '74. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν ἔργων, τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι οἱ κραδασμοὶ ἀπὸ τὰ συμβάντα ἦταν τόσο ἔντονοι, οἱ διαφεύσεις τόσο ἄμεσες κ' ἐπάλληλες καὶ τὸ σφίξιμο τῆς καρδιάς ἀπὸ τὸ ἀβυσσαλέο κενὸ ποὺ δημιουργήθηκε τόσο ὀδυνηρὸ, ποὺ ζητούσαν διέξοδο. Καὶ τὴ βρῆκαν στὰ ποικίλα ἔργα τῆς δημιουργικῆς πνοῆς καὶ ἐκφρασης.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

ΑΝΘΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΟΥ Κ' ΑΙΩΝΑ

Τὸ 1979, στὴ Μαρίνα Νεφέλη, ἔγραψε ὁ Ἐλύτης πῶς

Ἐπὸ τὸν Θεὸ τραδιέται ὁ ἄνθρωπος
ἔπως ὁ καρχαρίας ἀπὸ τὸ αἷμα.

Σταγόνες αἵματος ἀπὸ τὸ μανιακὸ αὐτὸ σπάραγμα τοῦ ποιητῆ ἀπὸ τὸ Θεῖο στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωσὴ τοῦ Κ' αἰῶνα θέλησα νὰ δείξω ἐδῶ. Ἄν νόμιζα πῶς μπορῶ νὰ μεταφράσω Παστερνάκ ἢ Ἀχμάτοβα, θὰ ἦταν γελοῖο. Πρόκειται γιὰ ἔργο μπροστὰ στὸ ὁποῖο θὰ ὀρρωδοῦσαν ἕνας Σεφέρης ἢ Ἐλύτης. Θέλησα ἀπλῶς νὰ δώσω στὸν ἀναγνώστη πού ἐνδιαφέρεται τὴ δυνατότητα μιᾶς ματιᾶς σ' ἕναν κόσμον. Γι' αὐτὸ οἱ πεζῆς αὐτῆς μεταφράσεις ἀμετάφραστων στίχων.

Ἀκολουθῶ τὴ χρονολογικὴ σειρά. Τὸ 1923 ἡ Μαρίνα Τσβετάγιεβα γράφει τὸ ποίημα «Ἡ ἐπιστῆμη τοῦ Θωμᾶ», πού θὰ τυπωθεῖ τὸ 1928 στὴ συλλογὴ τῆς Μετὰ τὴ Ρωσσία. Ἡ ἀπάντησις στὴν ἀπιστίαν τῶν καιρῶν εἶχε ἤδη δοθεῖ ἀπὸ ἕνα ἀπ' τὰ πιδὸ μεγάλα στόματα τῆς Ρωσσίας τοῦ Κ' αἰῶνα. Παραμερίζοντας ἀπὸ τοὺς πρώτους στίχους τίς κενές μεγαλορρημοσύνες τῆς ἀνύπαρκτης «πίστις» τῶν «στομφωδῶν ψυχῶν», ἡ ποιήτρια ἔρχεται ἀμέσως στὸ Θωμᾶ μέσα τῆς καὶ γύρω τῆς. Οἱ δύο πρώτες στροφές εἶναι ἡ ἀπολογία τοῦ Θωμᾶ, ἕνα ἀληθινὸ νέο Liber pro insipiente (Ὁ ἄφρων εἶναι βέβαια ὁ ἄφρων τοῦ δεκάτου τρίτου Φαλμοῦ—Ἐῖπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Οὐκ ἔστι Θεός). Τὸ δίκαιον τοῦ σώματος καὶ τῶν αἰσθήσεων ἀνοίγεται μπροστὰ μας, ἀλλὰ, μαζί, καὶ ἡ φτώχεια καὶ ἡ ἀπορία τοὺς μπροστὰ στὴν ἀλήθεια τῆς ὀμορφιάς. Ἡ πραγματικότητά τους εἶναι ἀληθινή, μὰ δὲν εἶναι ἀκόμα δλόκληρη ἢ ἀλήθεια.

Ὅμως ὑπάρχουν. Καὶ ἡ λύσις, πού δίνεται στὴν τρίτη καὶ στὴν τέταρτη στροφή, καλεῖ τὴ μερικὴ πραγματικότητά νὰ προχωρήσει μέχρι τέλους, γιὰ νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὴ συνολικὴ ἀλήθεια. Ἡ ἀπιστία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπερνικηθεῖ, ἀν, συνεπῆς, δὲν προχωρήσει ὡς τὸ τέλος. Τὸ τέλος τῆς θὰ εἶναι τὸ τελευταῖον τῆς ὄρι. Ἐκ στόματος Θεοῦ δὲ θὰ ἔμεθοῦν παρὰ οἱ χλιαροὶ (Ἀποκ. 3, 16). Προχώρησε, λοιπόν, δυναμῶς, πεισμάτωσε: ὁ Θεὸς ἤλθε καὶ πέθανε γιὰ τοὺς Θωμάδες, αὐτοὺς πού τολμοῦν μέχρι τέλους.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΟΥ ΘΩΜΑ

Χωρὶς χέρια δὲ θὰ μπορούσαμε ν' ἀγκαλιάσουμε!
Χάσου, τῶν στομφωδῶν ψυχῶν
ἀνυπαρξία!
Δὲ βλέπω — κι ἡ λίμνη
δὲν ἀκούω — κι ἡ ἔρημιά:
δὲν ὑπῆρξε.

Κύκλοι στὸ νερό.
Στ' αὐτιά καὶ στὰ μάτια —
μὰ πέτρα.
Ὅχι ἐδῶ — ὥστε πουθενά.
Στὸ διάστημα, καθὼς σὲ κάδο
ἐξαφανίστηκε.

Κράτά μὲ τὰ χέρια σου!
 Μὲ τῶν μυῶν σου ὅλη τὴ δύναμη
 πλατύνθου!
 Τί ἔναι τὰ ὄνειρα καὶ οἱ ψαλμοί!
 Γιὰ τὸ Θωμᾶ ὁ Θεὸς
 στὸν κόσμον τοῦτο

Ἔηλθε: δυναμώσου
 στὴν ἀπιστία — σὰν ὁ νέγρος
 στ' ἀμπάρι.
 Ὁλόκληρο τὸ χέρι στὴν πληγὴ — στὴν παλάμη!
 Ὁ Θεὸς γιὰ τέτοιους
 πέθανε.

24 Αὐγούστου 1923.

Στὴ δεκαετία τοῦ 1930 ὁ Θωμᾶς πεισματῶνει. Τραχόσιες ὥρες στὸ Λένιν-
 γκραντ στέκεται μιὰ μάνα ἔξω ἀπὸ τοὺς τοίχους ποὺ κρατᾶνε τὸ γιό της: ἡ Ἄννα
 Ἀχμάτοβα, γιὰ πολλοὺς ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς Ρωσσίας ὅλων τῶν ἐποχῶν.
 Ἀπὸ τὸ σπαραγμὸ τῶν χρόνων ἐκείνων θὰ βγεῖ τὸ περίφημο Ρέκδιεμ, ποὺ
 ὁ κόσμος θὰ γνωρίσει τὸ 1963. Τὸ δέκατο ποίημα τῆς συλλογῆς ἔχει τίτλο:

ΣΤΑΥΡΩΣΗ

«Μὴ ἐποδύρου μου, Μῆτερ,
 καθορῶσα ἐν τάφῳ».

I

Ὁ χορὸς τῶν ἀγγέλων τὴ μεγάλη τὴν ὥρα ἐδόξασε,
 καὶ οἱ οὐρανοὶ λυωθῆκαν σὲ φωτιά.
 Στὸν Πατέρα: «Ἰνατί μὲ ἐγκατέλιπες!», εἶπε,
 στὴ Μάνα: «Ἦ, μὴ ἐποδύρου μου».

II

Ἡ Μαгдаληνὴ κτυπιόταν καὶ ἔκλαιε,
 ὁ μαθητὴς ὁ ἀγαπημένος πετρώθηκε,
 μὰ ἐκεῖ, ποὺ σιωπώντας ἡ Μάνα στεκόταν,
 οὔτε κανεῖς νὰ κοιτάξει ποὺ τόλμησε.

1940 — 1943.

Τὸ θάμβος τῶν ἀγγέλων, ἡ φρίκη τοῦ οὐρανοῦ, οἱ κοπετοὶ τῆς φίλης, ἡ παρά-
 λυση τοῦ μαθητῆ, ὅλα, περιγράφονται, γιὰτὶ ὅλα ἰδῶθηκαν. Μόνο τῆς Μάνας ὁ
 πόνος περνᾶ τὰ λόγια, γιὰτὶ ξεπερνᾶ τὴν ἀντοχὴ τῆς καρδιάς. Κι ὁ Γιός τὸ ξέρει.
 Γιὰ τὸν Πατέρα ἂν ἔχει παράπονο, γιὰ τὴ Μάνα μόνο μιὰ ὑστατη προσπάθεια
 παρηγοριᾶς. Στὸ μεγάλο Ρωσσικὸ Ρέκδιεμ τοῦ Κ' αἰῶνα ὁ πόνος τῆς Ρωσσιδας
 μάνας ἐνώνεται μὲ τὸν πόνον τῆς αἰώνιας Mater dolorosa — ὅσο θὰ κρατᾶ ἡ δυσ-
 τυχία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο.

Τὸ 1956 ὁ Μπορίς Παστερνάκ, συγγραφέας τοῦ πιὸ ὠραίου ὕμνου στὴν Ἀνάσταση ποὺ γράφτηκε σ' αὐτὸ τὸν αἰῶνα, τοῦ Δόκτορα Ζιθάγκο, μπαίνει στὸ νοσοκομεῖο μ' ἓνα ἔμφραγμα τοῦ μυοκαρδίου. Πιστεύοντας πὼς τὸ τέλος εἶναι κοντὰ καὶ «τὸ σφεντάμι τοῦ λέει ἀντί ἀπ' τὸ ροζιάρικο κλωνί του», γράφει στὸ τέλος τοῦ ποιήματός του «Στὸ Νοσοκομεῖο» μιὰ προσευχή. Μέσα στὴν κρυφὴ ὀδύνη ἐνὸς μισοφωτισμένου θαλάμου κάποιου μοσχολίτικου νοσοκομεῖου, μιὰ νύχτα τῶν μέσων τοῦ Κ' αἰῶνα, ἡ πίστη, «ἀθανασίας πλήρης», θριαμβεύει στὴν ψυχὴ καὶ τὸ νοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα παιδιὰ τῆς Ρωσικῆς γῆς. Ἡ ἀπλότητα τῆς ταπεινῆς ἀποδοχῆς τοῦ θεοῦ θελήματος γιὰ τὴ γύρω πραγματικότητα καὶ γιὰ μᾶς, ἀνοίγει εἰρηνικὰ τὰ μάτια στὴν κρυμμένη ἁρμονία τοῦ Θεοῦ, ὅπου ὅλα εἶναι καλὰ.

La sua voluntate è nostra pace

«Τὸ θέμά Του εἶναι ἡ εἰρήνη μας». Βρισκόμαστε στὰ ὄρια τοῦ Παραδείσου.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Ὡ Κύριε, πόσο εἶναι τέλεια
τὰ ἔργα σου, σκεφτόταν ὁ ἄρρωστος:
τὰ κρεβάτια, οἱ ἄνθρωποι κι οἱ τοῖχοι,
νύχτα τοῦ θανάτου, πόλη ἢ νύχτα!

Πῆρα τὴ δόση μου ὑπνωτικό.
Κλαίω, δαγκώνοντας τὸ μαντήλι μου.
Θεέ μου, δάκρυα ἀπὸ συγκίνηση
μ' ἐμποδίζουν νὰ σέ δω.

Μοῦ εἶναι τόσο γλυκό, μέσα σ' ἀδύνατο φῶς
ποὺ μόλις πέφτει στὸ κρεβάτι μου,
νὰ αἰσθάνομαι τὸ εἶναι καὶ τὴν τύχη μου
σὰν ἓνα πολύτιμο δῶρο ἀπὸ Σένα.

Πεθαίνοντας σ' ἓνα κρεβάτι νοσοκομεῖου,
νιώθω τὴ ζεστασιά τῶν χειρῶν σου,
μὲ κρατᾶς σὰν ἓνα στολίδι
καὶ μὲ σφίγγεις σὰν ἓνα δακτυλίδι μέσα στὴ θήκη του.

Ὁ Ρωσικὸς λαὸς δὲν εἶναι τὸ μόνο Ὁρθόδοξο ἔθνος στὴν ΕΣΣΔ. Πέρα ἀπ' τὸν Καύκασο ζεῖ κι ἡ ἀρχαία Ἑκκλησία τῆς Γεωργίας. Ἡ Γεωργιανὴ ποίηση εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ τραγικές, ἥρωικές καὶ θλιμμένες ποιήσεις τῆς γῆς. Πάντα ποίηση προσευχῆς καὶ θεωρίας, ἄσκησης καὶ θρήνου.

Γιὸς τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου Κωνσταντίνου Γκαμισαχουρτία, ὁ νεαρὸς ποιητὴς τῆς Γεωργίας Ζβιάτ Γκαμισαχουρτία συνελήφθηκε τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1977 κι ἐξορίστηκε ἀπὸ τότε κάπου στὸ ἀπέραντο Ἀρχιεπίσκοπος τῶν Στεναγμῶν. Τοῦ μάρτυρα αὐτοῦ σύγρονου Μερανί (φτερωτὸ ἄλογο, γεωργιανὴ ἀναλογία τοῦ ἐλληνικοῦ Πήγασου) θὰ δώσω σὲ μετάφραση δυὸ ποιήματα, ἀσπασμὸ τῶν ἀλυσίδων του ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ Ἑκκλησία τῆς Κύπρου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἐάν ἡ φλόγα τῆς ψυχῆς
εἶναι ἀλήθεια,
ἡ θύρα τοῦ ναοῦ θ' ἀνοίξει μονάχη τῆς,
θυμίαμα σάν μενεξές
καθαρός
θ' ἀνθίσ' ἡ ψυχὴ τῆς Πανάγιας.

Ἐάν ἡ φλόγα τῆς ψυχῆς —
εἶν' ἀστραπή,
τῆς Ὁραίας Πύλης θ' ἀνοίξουν τὰ φύλλα πλατιά,
καὶ σάν ἑρποντερὴ θὰ κατέβει
νεφέλη
ἀπ' τὸ θόλο ἢ φωνή
τοῦ χοροῦ.

Καὶ τὸ θυσιαστήριο θὰ ὑψωθεῖ
στὸν ἄέρα,
θὰ φανεῖ ὁ Ἄμνός
μὲς σὲ φλόγα,
σὲ φωτός στύλο —
ρόδο,
ἀπὸ μυροφόρο στρατὸ δοξαζόμενο.

Ἐάν ἡ φλόγα τῆς ψυχῆς —
εἶναι οὐράνιο τόξο,
ἀδιαίρετα ἀσύγχυτο,
θὰ σοῦ δώσει τὸ δέντρο καρποὺς τῆς χαρᾶς,
σάν τὸ σταυρὸ τοῦ Ἰωάννη, ποὺ ἐβλάστησε.

Ἔτσι διώνεται ἡ κλάση τοῦ ἄρτου στοὺς Ἐμμαούς ἢ στὴν Τυφλίδα, ὅπου
«ἡ καρδία αὐτῶν καιομένη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς» (Λουκᾶ 24, 32). Ἐδῶ; Ὡ! Πέρις ὁ
Ἐλύτης ἔγραφε:

Ὅταν ἡ ζωὴ μάχεται
οἱ νεκροὶ στὸν Ἄδη μηδίζου.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ἐκκλησία χωρίς τρούλλους.
Μόνοι στέκονται οἱ τοῖχοι.
Μόνος τῶν ἄστρων ὁ χειμαρρος στὸν ἔρημο χύνεται κήπο.
Σὰν φιγούρα ἱερέα — ὁ σταυρὸς ἀπάνω ἀπ' τὶς πέτρες,
καὶ γίνονται τ' ἄστρα Ἅγια Δῶρα...
Κύριε, εὐλόγησε τὴν ψυχὴ νὰ μπορέσει
νὰ γίνεῖ στους καταρράχτες μπρὸς τοῦ Κακοῦ ὑδροφράκτης.
Γενηθήτω τὸ θέλημά Σου — καὶ τῆς αὐγῆς τὴν πύλη
μὲ τῶν ψυχῶν τὴν ἔνωση ἀνοιξε μὲ τὸ δάκτυλο Ἐσύ.
Ἅγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου —
ἀγιασθήτω!
Γιὰ νὰ ζεῖ ἡ μερίδα τῆς σάρκας Σου μέσα μας,
γιὰ νὰ μὴ γυρεύουμε μάταια στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας
τὸ ἀνέσπερο φῶς Σου μέσα σ' αὐτὴ τοῦ φεγγαριοῦ τὴν ἀχτίνα...
Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος,
ἐ λ έ η σ ο ν ἡ μ ᾶ ς!
Δῶσ' μας δυνάμεις νὰ σταθοῦμε ὡς τὸ τέλος,
ὡς τὴν ἀδαια, πού θὰ ριζεῖς ἀπάνω μας Σὺ...

Ἄς χυθοῦνε μαζὶ στὸ ὄνομα
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος
τὸ οὐράνιο κρίνο, ὁ μενεξές καὶ τὸ ρόδο
στὴν τριμόναδη φλόγα!

Γιάτρεψε τὶς πληγές μας μὲ τῆς Κοινωνίας τὸ θάλασμο,
Ὅδηγησε στὴν ἐλευθερία τοὺς δούλους,
Κι αὐτοὺς πού κατάρρα σημάδεψε — θυμίσου ν' ἀξιωθοῦ νὰ μετασχουν
τοῦ δείπνου Σου, ὅταν θὰ μοιράσεις τοὺς ἄρτους Σου!

Πιὸ ἄμορφη ποιητικὴ παραλλαγή τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» δὲν ξέρω.

Ἡ Ὀρθοδοξία τοῦ Κ' αἰῶνα δὲν ἔχει ἀνάγκη ἄλλης ἀπολογίας. Τὴν φτάνουν
καὶ μερικοὶ τέτοιοι στίχοι — ὅπως θὰ τὴν ἔφταναν γιὰ τὸ ΙΘ' αἰῶνα καὶ μόνοι ὁ
Γκόγκολ κι ὁ Ντοστογιέφσκι.

Δὲν εἶναι οὔτε οἱ ἀποτινάξεις οὔτε οἱ ἐπαναστάσεις πού ἀνοίγουν τὸ
δρόμο γιὰ μιὰ νέα ζωὴ, ἀλλὰ οἱ ἀποκαλύψεις, οἱ τρικυμίες, τὰ μεγα-
λεῖα μιᾶς μόνης πυρπολημένης ψυχῆς.

ἔγραφε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1958 ὁ Παστερνάκ, λίγο πρὶν τὴ φοβερὴ τελευταία δοκιμα-
σία τοῦ Νόμπελ λογοτεχνίας.

ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ ΕΓΓΛΕΖΑΚΗΣ

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΑΝΑΔΡΟΜΕΣ

ΠΥΘΟΓΟΡΑΣ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ

Μέσα στον χείμαρρο των σουρρεαλιστικών στίχων, όταν ακουστεί μιὰ παρωσοιακή φωνή, αυτό ίσως νά θεωρηθεί από πολλούς σαν ξεπερασμένη εκδήλωση. Κι' ο παρωσοιακός ποιητής δέν χαρακτηρίζεται μοντέρνος.

Μά, επιτέλους, εμείς πού μείναμε πιστοί στον παρωσοιακό στίχο, άναρωτιόμαστε: Ποιά είναι καθυατό μοντέρνα ποίηση; Και τὸ άγχος τῆς έπιπονης έποχης μας και τὴν άγωνία τῆς κάθε ώρας και κάθε στιγμῆς, μόνο ὁ έλλειπτικός σουρρεαλιστικός στίχος μπορεί νά τὰ εκφράσει;

Δέν υπάρχουν σχολές. Κι' είχε δίκιο ὁ Γουαίλντ. Υπαρχουν μόνο καλά και κακά ποιήματα.

Παρωσοιακός, άψογα πορνασσικός ὁ Δρουσιώτης. Σμιλεύει με προσοχή τὸν στίχο του, διαλέγει τὸ κοσμητικό του έπίθετο, εύστοχος οί λέξεις του, άβιαστη ή ρίμα του. Στρωτή, χωρίς άκρότητες, ή γλώσσα του. Όλα αυτά για νά εκτιμηθούν πρέπει νά φέρουν τὸν σουρρεαλιστικό μανδύα;

Μακρὰ ή θητεία του Δρουσιώτη στὰ Γράμματά μας. Και τὸν ξεχώρισα άπ' τὰ παλιά του φτερουγίσματα. Η μουσικότητα των τραγουδιών του ήταν κάτι πού μου θυμίζε συγκεκριμένα τὸν Πορφύρα, τὸν Ούράνη, τὸν Γρυπάρη, τὸν Μαβίλη, τὸν Μαλακάση, τὸ κλίμα πού ιδιαίτερα με γοήτευε κάθε εικόνα του άφηνε πίσω τῆς μιὰ νοσταλγική έντύπωση, τελειώνει τὸ τραγούδι του και μελαγχολεί. "Αχ! αὐτή ή μελαγχολία... Αὐτή ή μελαγχολία... Αὐτή ή νοσταλγία για εκείνα πού άφήνουμε, αὐτή ή άδήριτη επιθυμία τῆς φυγῆς...

Τόσο εύθραστος ποιητής ὁ Δρουσιώτης, τόσο λεπτός, τόσο εύαίσθητος. Πονεί, ύοφέρει, κλαίει για ὅτι, ίσως θάφηνε άλλον άνεπηρέαστο. Και για τὰ πιὸ μικρά, τὰ πιὸ πεζά, συγκινείται. Πεισιθάνατος κι' ώστόσο πειστικός. Σάν Ξέρι νά μεταδίδει αὐτή τῆς συγκίνησή του στον άναγνώστη, πού τὸν καθλώνει και τὸν προετοιμάζει νά ζει τὸν κόσμο του. Χαμένες άγάπες, άνεκπληρωτοί πόθοι, άνέγγιχτες χίμαιρες, έλπιδες άβυσσμένες, άπραγματοποίητα όνειρα, χώρες πού ζουν μέσα του σαν μνήμες, αὐτοί είναι οί πόλοι τῆς ποίησής του, πού ήχει πάντα σ' ένα τόνο έλάσσονα, με σουρντίνα, πού άκούγεται άπαλά χωρίς νάχει τὴν άξίωση νά οέ συνεχίρει.

"Άλλωστε αὐτό, κυρίως, ζητάμε από ένα ποιητή. Νά μας συνεπαίρνει. Νάνοι ικανός νά προκαλεί τὴ δόνηση των μύχιων χορδών τῆς ψυχῆς μας με τ' άπαλό του δοξάρι. Νά μετουσιώνει τὴ νότα σε δάκρυ...

Ανήκουμε με τὸν Δρουσιώτη στη γεννὰ του μεσοπόλεμου. Με κυρίαρχο τὸν πεσοισμὸ στην ποίηση (όχι τὸν άρρωστημένο καθαρευουσιάνικο του τύπου Παπαρηγόπουλου και Παράχου), τὴν ώραιολατρεία, τὴ μορφική τελειότητα. Στην πράξη εκδήλα τ' άχνάρια των Ρώσων και των Νορβηγών. Άλήθεια, πόσους πεζογράφους μας δέν έπηρεάσαν ὁ Ντοστογιέφσκυ κι ὁ Χάμφουν!

Έξέχουσα μορφή στον έμμετρό μας λόγο ὁ Καρυωτάκης, πού δημιούργησε σχολή, πού όμως δέν άντεξε διόλου στον χρόνο. Σήμερα μόνο σαν ξεθωριασμένη μόδα τὴν θυμόμαστε. Δίδαγμα κι αὐτό.

Οί νέοι τῆς γεννῆς μας ὁ Καββαδίας, ὁ Λάσκος, ή Μελισσάνθη, ή Παπῶ, κάπως παλαιότερος κι ὁ άξεπέραστος Μπεκές, έμειναν σαν παρωσοιακοί, πρωτοπόροι πάντως για τὴν έποχή εκείνη, τὴν άνεραμίστη.

Στὴν Κύπρο δέν ύπήρχε ιδιαίτερη άνθηση. Ο Ν. Νικολαΐδης, ὁ Άλιθέρης, ὁ Χουρμούζιος, ὁ Λουκῆς Άκρίτας, ὁ Κριναΐος, ὁ Λεωνίδας Παυλίδης (όλοτελα ξεχασμένος σήμερα), ὁ Άνθίας, Ζούσαν μακριὰ άπ' τὸν τόπο τους. Στὸν εύρύτερο έλληνικό χώρο άπ' τὴν Κύπρο δέν έφτασε ὁ άπόηχος μιὰς άξιοσημείωτης λογοτεχνικής δημιουργίας.

Έκανε τὰ πρώτα του βήματα ὁ Ξάνθος Λυσιώτης, ήμουνα κριτικός στο λογοτεχνικό περιοδικό «Έκκίνημα» και του θραβεύσαμε ποιητική συλλογή του. Μόλις άρχισε νά παρουσιάζει, μάλλον άραιά, τὴ δουλειά του ὁ Άντης Περνάρης. Ο Χρυσάνθης, ὁ Μόντης, ὁ Γιαννίδης, ὁ Λεύκης, ὁ Κράλης, ὁ Μηχανικός, ὁ Άττικός, ὁ σαπρικός Ροδίνης, ὁ ερευνητής και δοκιμογράφος Άντώνης Ιντιάνος, ή Μελεάγρου, ή Σολομωνίδου, ή Σταύρου, ὁ μεταφραστής Ιακωβίδης, ὁ Κρατιδιώτης, ὁ Πιερίδης, είναι μεταγενέστερες εκφράσεις τῆς άνθησης των κυπριακών Γραμμάτων, στὰ κατοπινὰ χρόνια πού άκολούθησαν.

Ο Δρουσιώτης, άν και παλιός, χωρίς νά παραμεριστεί ως τώρα, μένει πάντα στην πρώτη γραμμὴ αὐτῆς τῆς αξιόλογης χορείας. Κι' είναι, φρονῶ, σημαντικό νά περνούν οί καιροί και νά μένει τὸ έργο του άξιου τεχνίτη άνεπαφο άπ' τὴ σκόνη τῆς φθορῆς.

ΛΩΡΟΣ ΦΑΝΤΑΖΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Κώστα Βασιλείου: 'Ο Πόρφυρας, Λευκωσία, 1978.

Η ποιητική φωνή του Κώστα Βασιλείου ξεχωρίζει μες τήν Κυπριακή ποίηση, ιδίως με τις δυό τελευταίες του συλλογές «'Ο μεγάλος Σαμάν» και «'Ο Πόρφυρας». Με τήν συλλογή «'Ο Πόρφυρας», πού ως τίτλος θυμίζει σχετικό ποίημα του Σολωμού, (άλλα και σέ μερικά ποιήματα νοιώθεις και σολωμικούς ήχους) άγγισε με πρωτότυπο τρόπο περιοχές από πρώτη ματιά επιτόπια κυπριακές πού ίσχύουν όμως σ' ευρύτερο χώρο. Η σκωπτική διάθεση από δαιμονική πραγματικά άπογοήτευση του με όσα συμβαίνουν στον ήθικό και κοινωνικό τομέα γύρω μας τόν οδηγεί σέ ξεσπάσματα, τά όποια μπορεί νά ένοχλούν τις συντηρητικές θέσεις. Αυτά τά ξεσπάσματα, άνεξαρτητα από αποδοχές πού έχουν προσωπική σημασία, εκφράζονται ευρηματικά και σέ ύποχρεώνουν με τήν τολμηροτητά τους νά προσεξεί. Με ένα ύφος θεληματικά χαλαρό και άπρόσεκτο, μέσα σ' ένα λαϊκό κλίμα — πολλές φορές όπου ή καθημερινή έκφραση (συχνά του κυπριακού ιδιωματούχου χώρου) παίρνει ποιητικό θάρος έτσι όπως τοποθετείται, και με επιπτώσεις άλλαγές όλικά ή μερικά ονομάτων, πού ύπενθυμίζουν πρόσωπα και είδωλα (χωρίς πρόθεση ταπεινώσεως των από μέρος του ποιητή — άπλώς τά θέλει ως σύμβολα) προσπαθεί και τά καταφέρνει νά πεί τόν λόγο του υπεύθυνα. Δέν έχει σημασία άν σέ μερικά σημεία διαφωνεί. 'Ο λόγος του και στή διαφωνία σου σέ ύποχρεώνει νά σκεφτείς και νά δεις τό πρόβλημα σάν γενικότερο θέμα και όχι σάν δικό μόνο του ποιητή.

Προσωπικά (ίσως γιατί δέν έχω και διαφωνίες θέσεων) ξεχωρίζω τά ποιήματα «'Ο μικρός προφήτης» τό «Πυλαγοί», πού σέ άγγίζει πολύ γιατί συμπυκνώνει μέσα στό άγκομαχτό του τό δικό μας και γιατί έχει πολλή γενναιότητα και πολλές ελπίδες έτσι ως θά γίνουμε φως. Άσφαλώς συμφωνώ με τήν άποψη του ποιητή στό ποίημα του «'Ο μικρός πρίγκηπας» με κείνο τό

κι' ό νοός

είναι θανάσιμο άμάρτημα στήν ποίηση, και πώς θά πρέπει νά συνεργαστεί Καρδιά και Νοός, σέ όλα και στήν ποίηση και στήν κριτική και στά άλλα θέματα της Ζωής (λευτεριά κλπ.).

Άν ξεχωρίζω αυτά τά τρία ποιήματα δέν σημαίνει πως ύποτιμώ τά άλλα κι' όταν άκόμα διαφωνώ στις θέσεις και στάσεις. Έξάλλου σ' αυτά υπάρχουν διάσπαρτα έκκληκτικές ποιητικές άπόψεις και προσάθειες έρμηνειών φαινομένων και συμβάντων, με ποιητικό βέβαια τρόπο, πού σέ έλκύουν και σέ σταματούν.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Μαρίας Άβρααμίδου: 'Ο τελευταίος χωρισμός, Κύπρος, 1979.

Η Μαρία Άβρααμίδου με τή συλλογή της «'Ο τελευταίος χωρισμός» έκπροσωπεί πιά επίσημα τήν πραγματικά έλευθερη, ως τόν συρρεαλισμό, γραφή στό διήγημα. Χωρίς νά χάνεται όλοτετα ό λογικός συνειρημός, με τις παρεμβολές άναμνήσεων ή συναισθηματικής ύψης σχολίων και με τή συμπλοκή παρελθόντος μέσα στή ροή του παρόντος ως νά είναι τούτο τό παρελθόν παρόν, πλέκονται οι ύποθέσεις και τά έπεισόδια, κομματιαστά ως «έν όνειρω». Οι εικόνες συνεχώς συνδέονται ανάμεσα τους χαλαρά με περιγραφές, πολύ σύντομες, συχνά πολύ ποιητικές.

Σύμβολα φορτισμένα με ύπερβολικό συναίσθημα, κυριολεκτικά κεντρικά μοτίβα, είναι ή μάνα, τό παιδί, εκείνος και ή άλλη. Σέ μία ποικιλία συνδυασμών τά σύμβολα αυτά μέσα στήν άνάμνηση της Κερύνειας και των γύρω χώρων της (παρελθόν και παρόν και έπιθυμία ή όνειρο μέλλοντος) με κεντρική ήρωίδα αυτήν τήν ίδια τή συγγραφέα πού διαρκώς μονολογεί και ως μονόλογο άκούει ή νοιώθει τις σκέψεις των άλλων συμβόλων, κτίζονται τά σχετικώς σύντομα διηγήματα. Μιά γεύση νοσταλγικής πίκρας μένει στήν αίσθησή σου όταν τελειώνεις τό διάβασμα των σελίδων αυτών. Και εκεί πού νοιώθεις τήν τραγωδία, ή παρεμβολή κραδασμών νοσταλγίας από τό παλιό εύτυχισμένο περιβάλλον της Κερύνειας, σέ άπομακρύνει από τήν τραγική φωνή.

Έπισημαίνω τή γραφή της Άβρααμίδου πού δημιουργεί ένα καινούργιο κλίμα στήν Κυπριακή διηγηματογραφία.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Τάκη Βαρβιτσιώτη: 'Η Άννα της άπουσίας, Θεσσαλονίκη, 1979, Ένωμένα χέρια, Θεσσαλονίκη, 1980.

'Ο αιώνας χωρισμός, ό θάνατος, ύπήρξε πάντοτε πηγή γιά τήν έμπνευση του ποιητή. Άλλος τόν κοιτάζει με τραγικό τρόπο, άλλος μες τήν ήρεμία των πρωτοχριστιανών, άλλος μες τή σιωπή ή μες τό μοιρολόι, άλλος με τήν έλπίδα μιάς συνάντησης κάπου άλλου. Δέν λείπει και ό ψυχρός τρόπος του βιολόγου, πού νοιώθει τόν θάνατο σάν προίποθεση γιά συνέχιση της Ζωής πάνω σ' όν πλανήτη μας. Και ύπάρχει άκόμα ή μεταφυσική και μυστική αντίκρισή του.

Στις δυό συλλογές ποιημάτων του Τάκη Βαρβιτσιώτη «'Η Άννα της άπουσίας» και «Ένωμένα χέρια», πού στήν πραγματικότητα είναι δυό κομμάτια μιάς ένότητας, ό χαμός του λατρευτού προσώπου αντιμετωπίζεται με τό αίσθημα της νοσταλγίας παλιών καλών ήμερών, όπου ή όμορφιά και ή άγάπη δεσπόζανε στό σπιτικό και στή Ζωή. Δέν ύπάρχει στους στίχους ή τραγωδία, προπαντός του κραυγαλέου τύπου, δέν ύπάρχει τό

κατά παράδοση μοιρολόι, έστω κι' αν τούτο είναι γνήσια ανάγκη αυτών που μένουν, δέν ξεχωρίζεις ούτε καν την έλπίδα του μεταφυσικού τρόπου. Σε μουσικούς ήχους, άπαλους σαν τó δροσάτο άγέρι και τις μυρωδιές των λουλουδιών, έκφράζεται στο κλίμα του άδολου λυρισμού ή λύπη για την άναχώρηση της λατρευτής σ' ένα είδος συνεχών παραλλαγών. Με πολλές εικόνες, συχνά τολμηρές στην σύνδεσή τους, με λεξιλόγιο διαλεγμένο για την άπαλή και μελωδική ήχητική του, μεταφέρεται στους άναγνώστες μιá λεπτή συγκίνηση. Δέν συνταράζεις άββαια από πρωτότυπες άντιμετωπίσεις. Δέν έχει καν τέτοια πρόθεση ó ποιητής. Σέβεται όμως την ειλικρινειά του και τόν συγκρατημό του. Και συμμετέχεις με άξιοπρέπεια στον δικό του άνθρώπινο νόνο.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Βασίλη Γ. Χαρωνίτη, Τó παιδί μου κι' εγώ, Έκδοση Δ. Κόσκουρα, σελίδες 207, Άθήνα, 1979.

Τó νέο αυτό βιβλίο του Κρητικού δάσκαλου και λογοτέχνη Βασίλη Χαρωνίτη έρχεται νά προσφέρει σημαντική πραγματικά βοήθεια σέ γονιούς μά και σέ εκπαιδευτικούς σ' ένα τομέα, στον όποιο ó Έλληνικός χώρος έχει μεγάλη ανάγκη. Η βιβλιογραφία για την άγωγή του παιδιού, ιδιαίτερα από τή σκοπιά του γονιού, είναι δραματικά περιορισμένη. Όχι γιατί είναι σχετικά λίγα τá βιβλία που κυκλοφόρησαν, μά γιατί είναι λίγα έκείνα που έχουν κάποια ποιότητα και που άνοιγουν δρόμους και προσφέρουν ουσιαστική βοήθεια. Άπουσιάζει δυστυχώς από τó δικό μας χώρο ή σωστή ψυχοπαιδαγωγική έρευνα. Η άπουσία της θά καταστεί ιδιαίτερα έμφανής τώρα που συνδεθήκαμε όργανικά με τόν Εύρωπαϊκό χώρο και θά συγκριθούμε άναπόφευκτα σέ κάθε τομέα ζωής με τούς Εύρωπαίους συνταίρους μας. Μονοδιάστατη, μπορεί νά πει κανένας, ήταν μέχρι σήμερα ή προσέγγιση των διαφόρων προβλημάτων άγωγής του παιδιού για δυό κυρίως λόγους. Πρώτα γιατί λίγοι ήταν έκείνοι που άντλησαν από την Έλληνική πραγματικότητα και ύστερα γιατί κρατηθήκαμε, λόγω στενότητας πηγών, σέ όρισμένη μόνο βιβλιογραφία, αυτή που μεταφράσθηκε στη γλώσσα μας. Ό άριθμός έκείνων που έσκυψαν με καμό και μεράκι πάνω στα πραγματικά προβλήματα άγωγής του Έλληνόπουλου είναι δυστυχώς περιορισμένος. Ό τελευταίος πόλεμος και τá χρόνια που τόν άκολούθησαν άλλαξαν ριζικά τή ζωή του λαού μας και ήταν έπόμενο νά επηρεάσουν τις συνθήκες ζωής και τή συμπεριφορά του Έλληνόπουλου. Η άστικοποίηση λ.χ. ένός τεράστιου ποσοστού του Έλληνικού πληθυσμού, ή ραγδαία άλλαγή στη δσμή της Έλληνικής Κοινωνίας, ή τρομακτική αύξηση του άριθμού των μητέρων που έρ-

γάζονται έξω από τó σπίτι, τά άμέτρητα και έννα προς την παράδοσή μας μηνύματα που μäs κατακλύζουν από τά μέσα μαζικής επικοινωνίας έπέορασαν καταλυτικά σέ άξίες, θεσμούς και άρχες ζωής, που ως κοινωνία θέτουμε ενωπιου της νεας γενίας. Η ανάγκη για μελέτη όλων των προσημάτων άγωγής που απυρρουν απ' όλα τούτα είναι κατι περισσότερο από έπιτακτική.

Ό Βασίλης Χαρωνίτης, δάσκαλος, κάθησε και μελετήσε με τó ματι του παιδαγωγου όλες τις πτυχές της ζωής και της συμπεριφοράς του παιδιου και επεσήμανε προσηματα και πρότεινε λύσεις. Ό Χαρωνίτης λογοτέχνης εωσε με γλώσσα άπλη, ζωντανή κι ευκολονόητη όσα ó σσκαλος είχε νά πει στο γονιο και στον συνασσεφό του εκπαιδευτικό. Η έπιτυχία του Χαρωνίτη έγκειται εις τó ότι καταφέρνει νά επικοινωνήσει με άνεση με τó ευρο κοινό. Άπλουστευι τά πραγματα χωρίς νά άφισταται από την έπιστημονική άληθεια. Δέν άφησε βασικό πρόβλημα της άγωγής του σήμερινοú Έλληνοπουλου που νά μην τó άγγίζει. Ό ρόλος της μητέρας, του πατέρα, του παππού και της γιαγιάς, όπως ύπαρχουν σήμερα στη δσμή της κοινωνίας μας, αναλύονται με άνεση και πειστικότητα. Τó ίδιο και οι έξεις, οι συνήθειες, οι άνάγκες του παιδιού. Έννοιες όπως ή θρησκεία, ή δημοκρατία, ή έθνική και πολιτιστική παράδοση, ή όμορφιά, ή σχόλη, ó χρόνος κ.ά, πάντα βέβαια σέ σχέση με τó παιδί και τις όρθες στάσεις που αυτό πρέπει ν' άποκτήσει εναντί τους, αναλύονται και επεξηγούνται. Ό συγγραφέας μελετά έπίσης διάφορα προβλήματα που σχετίζονται άμεσα με τή ζωή του παιδιού και εισηγείται τρόπους άντιμετώπισης τους.

Τó βιβλίο είναι άναμφισβήτητα πολú χρήσιμο βοήθημα τόσο σέ γονείς όσο και σέ δασκάλους. Η καθαρότητα της σκέψης του συγγραφέα μαζί με τή γλαφυρότητα του ύφους καθιστούν τó βιβλίο εύκολο και εύχάριστο άνάγνωσμα.

A. Γ. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

Ό Κύπριος φιλόλογος Γεώργιος Ι. Ίωαννίδης, που γεννήθηκε στη Λάρνακα τó 1890, διδάξε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο και άργότερα στην Άθήνα, όπου πέθανε τó 1969, κατέλιπε σέ επτά τόμους χειρόγραφο έργο με τόν τίτλο «Σοφία Άπάνθισμα». Σ' αυτό άποθησαύρισε και έρμήνευσε πληθώρα άποσπασμάτων από άρχαίους συγγραφείς, ποιητές (σέ 3 τόμους) και πεζογράφους (σέ άλλους 4). Τά άποσπάσματα επέλεγε και συγκέντρωνε για διδακτικούς σκοπούς και γιατί θεωρούσε ότι πρόβαλλαν χαρακτηριστικές άντιλήψεις και ιδέες του άρχαίου ελληνικού κόσμου.

Το έργο αυτό ανάλαβε να εκδώσει, με απόφαση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, ή Αρχιεπισκόπη. Ο έλεγχος και η φιλολογική επίμελεια ανατέθηκαν στο φιλόλογο Γεώργιο Κ. Ίωαννίδη και η έποπτεία του όλου έργου στον Υφυπουργό Πάτροκλο Σταύρου.

Ήδη κυκλοφόρησε ο πρώτος τόμος με άποσπάσματα από αρχαίους ποιητές, που καλύπτουν τὰ λήμματα άβουλία — Ήφαιστος. Προβλέπεται ότι το έργο θα συμπληρωθεί με την έκδοση δύο ακόμη τόμων με ποιητικά άποσπάσματα και τριών με άποσπάσματα από τον πεζό λόγο.

Ο τόμος περιλαμβάνει πρόλογο του Πάτροκλου Σταύρου και εισαγωγή από τον Ήπιμελητή της έκδοσης, όπου παρέχονται βιογραφικά στοιχεία για τον άνθολόγο και πληροφορίες για το έργο του, καθώς και εξηγήσεις για τον τρόπο που εργάστηκε ο έπιμελητής. Ακολουθούν συντομογραφίες συγγραφέων και έργων, το κύριο σωμα του βιβλίου σε 456 σελίδες, πίνακες με φωτογραφίες σελίδων του χειρογράφου, εύρετήριο στίχων και άποσπασμάτων και περιεχόμενα. Για να δείξουμε όπλά το μέγεθος της εργασίας, που έκαμε ο άποθησαυριστής, δίνουμε δυό παραδείγματα. Στο λήμμα άρετη άποθησαυρίζονται και μεταφράζονται 68 άποσπάσματα και στο λήμμα γυνή 286 άποσπάσματα.

Έκδομένο καλαίσθητα και σύμφωνα με τις άπαιτήσεις της φιλολογικής έπιστήμης, το βιβλίο είναι χρήσιμο όχι μόνο στους ειδικούς, αλλά και στους πολλούς. Με τη συμπλήρωση της έκδοσης θα φανεί ότι το «Σοφίας Απάνθισμα» του Γεωργίου Ι. Ίωαννίδη ύπήρξε πραγματικά έργο ζωής ενός λαμπρού εκπαιδευτικού και γνώστη των αρχαίων συγγραφέων.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Μεταδόθηκε από το τηλεοπτικό πρόγραμμα «Ορίζοντες» στις 30.1.80.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΒΡΑΒΕΙΑ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΙΕΣ

Η Πνευματική Συντροφιά που άπονέμει το Βραβείο Μαρίας Περ. Ράλλη προκηρύσσει τὰ ακόλουθα:

1. Βραβείο Μαρίας Περ. Ράλλη (έπαθλο 50.000 δρχ.) στο πρώτο βιβλίο λογοτεχνική που δεν έχει υπερβεί το 40ο έτος της ηλικίας του και κυκλοφόρησε το έτος 1980. Άπονομή τόν Μάρτιο 1981.

2. Βραβείο Άλεξ. Παπαδιάντη (έπαθλο 100.000 δρχ.) που άθλοθετεί ή Ίερά Σύνοδος της Έκκλησίας της Ελλάδος για λογοτεχνικό χριστιανικό βιβλίο που κυκλοφόρησε το έτος 1980. Άπονομή τόν Μάρτιο 1981.

3. Βραβείο για την συγγραφή μελετήματος 200 τουλάχιστο δακτυλογραφημένων σελίδων που ν' αναφέρεται στην προσωπικό-

τητα και το έργο του Αίμ. Χουρμουζίου, με έπαθλο 200.000 δρχ. που άθλοθετεί ή Μάρια Παπαϊωάννου—Χουρμουζίου. Άπονομή τόν Μάρτιο 1982, ύποβολή σε τετραπλό τών χειρογράφων ως την 1η Δεκεμβρίου 1981.

4. Βραβείο για την συγγραφή μελετήματος 200 τουλάχιστο δακτυλογραφημένων σελίδων που ν' αναφέρεται στην προσωπικότητα και το έργο του Τ. Κ. Παπατσώνη, μ' έπαθλο 100.000 δρχ. που άθλοθετεί ή Εύανθια Τ. Παπατσώνη. Άπονομή τόν Μάρτιο 1982, ύποβολή σε τετραπλό τών χειρογράφων ως την 1η Δεκεμβρίου 1981.

5. Τρεις ύποτροφίες—χορηγίες σε μελετητές της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας που δεν έχουν συμπληρώσει το 36ο έτος της ηλικίας τους. Οι ύποτροφίες είναι διетуές διάρκειας, με 5.000 δρχ. τόν μήνα ή καθεμιά, και άθλοθετούνται από τους Έκδοτικούς Οίκους «Έστία» Ι. Δ. Κολλάρου, «Άστήρ» Ε. & Λ. Παπαδημητρίου και τις «Έκδόσεις τών Φίλων». Τήν έκδοση κάθε μελέτης που θα βραβευτεί, αναλαμβάνει ο Έκδότης που χορηγεί την ύποτροφία.

Όποιοι ενδιαφέρονται να λάβουν ύποτροφία πρέπει ως τις 20 Μαΐου έ.έ. να ύποβάλουν στον κ. Άλκ. Γιαννόπουλο, Πρατίνου 95, Άθήνα 516, αίτηση με βιογραφικό τους σημείωμα και διάγραμμα του θέματος που επιθυμούν να διαπραγματευτούν. Πληροφορίες τηλεφώνων 710.725.

Υπενθυμίζεται ότι ή Πνευματική Συντροφιά άποτελείται από τὰ μέλη της Έθνικής Έταιρίας τών Έλλήνων Λογοτεχνών, κ.κ. Άλκ. Γιαννόπουλο, Μηνά Δημάκη, Ζωή Καρέλλη, Μόνα Μητροπούλου, Δ. Π. Παπαδίτσα, Άπόστολο Σαχίνη και Κώστα Τσιρόπουλο.

ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ

Σημειώνουμε τις όμιλίες του Κ. Τσιρόπουλου στην Κύπρο (24—27.4.1980): Το χρέος τών διανοομένων σήμερα, Η πολιτιστική θέση της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ., Αιμίλιος Χουρμούζιος. — Το «Άνθολόγιο Λογοτεχνικής Κριτικής» (μέρος Α') της «Δημοτικής Βιβλιοθήκης Λάρνακος», που έχει συντάξει για τὰ έτη 1977 και 1978 ο Στέφανος Ζυμπουλάκης, ύπεύθυνος της Βιβλιοθήκης, και ως έμπνευση κι' ως πραγματοποίηση εκτιμάται ιδιαίτερα. Θα έξυμνηρηθεί τόσο τους άναγνώστες του λογοτεχνικού βιβλίου όσο και τους συγγραφείς και μελετητές. Δημοσιεύουμε τόν πρόλογο του Στέφανου Ζυμπουλάκη:

«Μεταξύ τών πολλών εργασιών που ή Δημοτική Βιβλιοθήκη Λάρνακος είχε να κάμει κατά την περίοδο του 1977—1978 ήταν και εκείνη της άποσπασματικής καταγραφής και άποδελτιοποίησης τών διαφόρων κρι-

τικῶν πού ἔχουν γραφτεῖ στίς διάφορες Κυπριακές ἐφημερίδες καί περιοδικά γιά τὰ ἔργα τῶν Κυπρίων λογοτεχνῶν καί πού ἔχουν κυκλοφορήσει κατὰ τὴν περίοδο πού ἀναφέρεται πιά πάνω ἢ καί πιά πρίν, σκοπός δὲ τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἶναι νὰ ἐνημερώσει τὸν μελετητὴ τῆς Κυπριακῆς Λογοτεχνίας καί νὰ τοῦ παράσχει μιὰ — κατὰ τὸ δυνατόν — πλήρη βιβλιογραφία στὸ σχετικὸ θέμα.

Μὲ βάση τὸ ὕλικό (Κυπριακὰ περιοδικὰ καί ἐφημερίδες) πού ἡ Βιβλιοθήκη ἐπαιρνε, ἄρχισε τὴ σοβαρὴ αὐτὴ ἐργασία γιὰτὶ πιστεύει πῶς ἡ βιβλιογράφηση καί ἀποδελτιοποίηση τῶν κριτικῶν αὐτῶν ἀπὸ τὴν μιὰ ἔχουν τὸ χαρακτηριστὴρα τῆς πηγῆς γιά τὴ μελέτη τῆς Κυπριακῆς Λογοτεχνίας καί ἀπὸ τὴν ἄλλη θέτουν τὴ βάση γιά δημιουργία ἀρχειοῦ λογοτεχνικῆς κριτικῆς στὸν τόπο μας.

Φυσικὰ ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀναμφίβολα ἔχει τις ἐλλείψεις της γιὰτὶ ἡ Βιβλιοθήκη λόγω τῶν προβλημάτων καί τῶν οικονομικῶν δυσκολιῶν πού ἀντιμετώπιζε δὲν ἦταν μπορετὸ νὰ προμηθευτεῖται ἀνεξάρτητα ὅλα τὰ ἐντυπα πού κυκλοφοροῦσαν γιά νὰ ἔχει πλήρη ἐνημέρωση. "Ὅμως παρ' ὅλα αὐτὰ, μὲ τὸ ὕλικό πού εἶχε στὴ διάθεσή της ἔκαμε μιὰ ἀρχή. Μιὰ σοβαρὴ καί πρωτότυπη ἀρχὴ πού θέτει τὴν βάση γιά μιὰ μελλοντικὰ ὀλοκληρωμένη ἐργασία στὸ εἶδος της, καί πού ἔχει τὴ θέση της μέσα στὸν λογοτεχνικὸ κυπριακὸ χῶρο.

Ἡ ἐργασία περιλαμβάνει τίτλους βιβλίων καί ὀνόματα συγγραφέων, πού ταξινομοῦνται κατὰ ἀλφαριθμητικὴ σειρά, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ βιβλίου. Παρατίθενται ἐπίσης χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα κριτικῶν ἢ καί σχόλια πού ἀναφέρονται στὸ ἔργο μέσα σὲ εἰσαγωγικά καί γίνεται παραπομπὴ στὸ ὄνομα τοῦ κριτικοῦ, στὸ ἐντυπο πού γράφτηκε ἢ κριτικὴ καί στὴν ἡμερομηνία.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τῆς ἀποοπασματικῆς ἀνθολόγησης τῶν κριτικῶν μπορεῖ κανεὶς εὐκολὰ νὰ ἐνημερωθεῖ γύρω ἀπὸ τὴν κίνηση τῆς κριτικῆς τοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου στὴν Κύπρο καί στὴν προέκτασή, ἂν θέλει, νὰ ἀναζητήσει τὸ περιοδικὸ ἢ τὴν ἐφημερίδα γιά πληρέστερη ἐνημέρωση καί μελέτη.

ΓΕΝΙΚΑ

Στὸ «Βιβλίον τῆς Χρονιᾶς» (1980) ἀναφέρεται τὸ βιβλίον διηγημάτων «Φυλάκιο Χ, γραμμὴ θανάτου» τοῦ Κ. Χρυσάνθη (σελ. 549) καί ἡ ἀπονομὴ τῶν φετινῶν (1979) λογοτεχνικῶν βραβείων τὸ «Εἰδικὸ Ἀφιέρωμα γιά τὴν Κύπρο». — Στὴν ποιητικὴ συλλογὴ «Σταλαχτίτες ἀπὸ δάκρυ» τοῦ Στέφανου Τηλικίδη περιλαμβάνονται καί τέσσαρα ποιήματα γιά τὴν σύγχρονη Κύπρο, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀναφορὰς δ' αὐτῆς σὲ ἄλλα ποιήματα. — Στὴ «Βραδυνή» (22 Ἀπρ-

80) δημοσιεύεται τὸ διήγημα «Τὸ ἀμαξάκι» τοῦ Κ. Χρυσάνθη. — Στὴ «Νέα Ἔστια» (15 Ἀπρ. 1980) δημοσιεύεται ποίημα τοῦ Κ. Μόντη. — Στὴν «Εὐθύνη» (ἀρ. 100) τεῦχος ἐορταστικὸ δημοσιεύουν κείμενά τους οἱ Μιχ. Μαραθεύτης, Κώστας Μιχαηλίδης, Ν. Ὀρφανίδης, Παν. Περιοιάνης καί Κυρ. Πλησῆς. — Στὴ «Σύγχρονη Σκέψη» ἀρ. 41 δημοσιεύονται τὰ ἐξῆς: «Κύπρος, βοηθεῖτε μας» τοῦ Ρ. Πρέντζα κί ἓνα τετράστιχο τῆς Ἑλλης Παιονίδου. — Στὴ «Σμύρνα» (ἀρ. 137/139) ὁ Ἐκτ. Γρόλλιος γράφει γιά τοὺς Πέτρο Στυλιανοῦ, Ντίνα Κατσούρη καί Ρήνα Καρσελλῆ. — Στὸ «Classical Philology 75» (1980) ὁ Δημ. Γεωργακάς κρίνει τὸν τρίτο τόμο (Κυπρίων Γλωσσάριο) τοῦ ὀγκώδους, μεθοδικοῦ καί ἀνεπαλήπτου ἔργου τοῦ Κυριάκου Χατζηγιάννου «Ἡ Ἀρχαία Κύπρος εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Πηγὰς». — Στὸ «Πληροφορικὸ δελτίο» (ἀρ. 19) «Συνδέσμο Ἑλληνων Λογοτεχνῶν» δυὸ σημειώματα πού σχετίζονται μὲ τὴν Κύπρο: Χαιρετισμὸς στοὺς Κυπρίους λογοτέχνες καί συνάντησης μὲ τὸν Πάτροκλο Σταύρου. — Στὴ «Θεσσαλικὴ Ἔστια» (ἀρ. 44) ὁ Χρ. Χειμῶνας γράφει γιά τὸν Πέτρο Στυλιανοῦ καί στὴ «ἱαρκὴ Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας» ἀναφέρονται οἱ Κύπρος Χρυσάνθη καί Κ. Κάκουλας. Στὸ ἴδιο περιοδικὸ (ἀρ. 45) δημοσιεύονται ἀνταντήσεις τοῦ Μιχ. Σταφυλᾶ μὲ τοὺς Νίκο Δυμιώτη καί Σολωμὸ Φραγκουλίδη καί στὴν «Διαρκὴ Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας» ἀναφέρονται οἱ Ρόδη Παπαγγέλου, Πέτρος Στυλιανοῦ. — Στὸ περιοδικὸ «Στερεὰ Ἑλλάς» (ἀρ. 127/128) δημοσιεύεται ἓνα σχόλιον τοῦ Νίκου Σ. Νικολαΐδη μὲ τίτλον «Μιὰ εὐχὴ Κυπρίου». — Στὸ «Περιοδικὸ Ἑλληνοῖδων Βορείου Ἑλλάδος» (ἀρ. 143 καί 144) ἡ Ἐρατὴ Μέλλου δημοσιεύει ἐντυπώσεις μὲ τίτλον «Τὸ μοναστήρι τῆς Πάναγίας Ἀράκου», ἡ Πόπη Κούση—Παπαδάκη «Στὴ Μονὴ Μαχαίρᾶ» καί πληροφορίες γιά τὴν Κύπρο μὲ τὸν γενικὸν τίτλον «Ἡ Κύπρος μας». — Στὴ «Νέα Ἔστια» (1 Μαΐου 1980) δημοσιεύονται δυὸ ποιήματα τοῦ Κ. Χρυσάνθη.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Εὐθύνη (Ἀθήνα) ἀρ. 100 — Σύγχρονη Σκέψη (Ἀθήνα) ἀρ. 41 — Κυπριακὸς Λόγος (Λευκωσία) ἀρ. 67/68 — Ἡ Κύπρος μας (Λευκωσία) ἀρ. 13/14 — Τομὲς (Ἀθήνα) ἀρ. 58 — Νέα Σκέψη (Ἀθήνα) ἀρ. 204 — Οἰκογένεια καί Σχολεῖο (Λευκωσία) ἀρ. 50 — Αἰολικὰ Γράμματα (Καλλιθέα) ἀρ. 56 — Σμύρνα (Νέα Σμύρνη) ἀρ. 137/139 — Τὸ Σχολεῖο καί τὸ Σπίτι (Ἀθήνα) ἀρ. 217 — Ἀστυνομικὰ Χρονικά (Λευκωσία) Ἰουν. Δεκ. '79 — Μακεδονικὴ Ζωὴ (Θεσσαλονικὴ) ἀρ.

187 — Hellenika (Bochum) 1979 — Ἐπικοινωνία (Λευκωσία) ἀρ. 1, 2, 3 — Εὐρωπαϊκή Ἡπειρος (Ἀθήνα) ἀρ. 7 — Θεσσαλική Ἑστία (Καλλιθέα) ἀρ. 44, 45 — Ναυτική Ἑλλάς (Ἀθήνα) ἀρ. 558 — Στερεά Ἑλλάς (Νέα Φιλαδέλφεια) ἀρ. 127, 128/129 — Περιοδικό Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος (Θεσσαλονίκη) ἀρ. 143, 143 — Ἐλεύθερο Πνεῦμα (Γιάννενα) ἀρ. 35.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Κύπρου Τόκα: Βλαστάρια, Κύπρος, 1979.

Κύπρος Χρυσάνθης: Ὁ Ἀπελευθερωτικός Ἀγώνας τῆς Κύπρου (1955—1959) στό περιοδικό «Καιροί τῆς Κύπρου» καί στό διάδοχό του «Κυπριακοί Καιροί», Λευκωσία, 1980.

Ἐφης Αἰλιανοῦ: Ἡ Εὐρυδική στό φῶς, Ἀθήνα, 1980.

Μιχ. Μαραθεύτη: Διαλογισμοί, Λευκωσία, 1980.

Δ. Ε. Π. (Κύπρου): Προβλήματα Ὑγείας τοῦ Παιδιοῦ, Λευκωσία, 1979.

Εὐγενία Παλαιολόγου—

Πετρώνδα: Νίκος Νικολαΐδης ὁ Κύπριος, Λευκωσία, 1980.

Κ. Γ. Γιαγκουλλῆ: Κυπριακή Λαϊκή Ποίηση, Συναγωγή μελετῶν (1974—1980) Λευκωσία, 1980.

«ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΗΠΕΙΡΟΣ»

Ἀπό τὰ κεντρικά βιβλιοπωλεῖα καί περίπτερα κυκλοφόρησε ὁ 7ος τόμος τοῦ ἐλευθέρου βήματος Ρώσων καί ἀνατολικοευρωπαϊῶν συγγραφέων «Εὐρωπαϊκή Ἡπειρος». Ἀπό τὰ συγκλονιστικά καί ἀποκαλυπτικά κείμενα τοῦ τόμου αὐτοῦ σημειώνουμε τὰ ἀκόλουθα: Ἀλεξάντρ Ζινόβιεφ «Σημειώσεις γιά τὴν ἰδεολογία», Βλαντιμῆρ Μαξίμωφ «Ὁ μῦθος τῶν ρινόκερων» (πικρὸς σχολιασμός τῆς συμπεριφορᾶς τῶν διανοουμένων τῆς Δύσης), Μόνικας Λοβινέσκο «Ἡ λογοτεχνία καί οἱ διαφωνοῦντες στὴ Ρουμανία», Σεργκέϊ Ντοβλάτωφ «Τὸ ἀγῶρι τῆς ἐπετειοῦς», Μπόρις Παραμόνωφ «Ἡ Ἀμερική στὴ σκιά τῆς Τζόουνστάουν», Κάρελ Καπλάν «Ἄλλο ἓνα γράμμα στὴν ἀφέντη», Χέρμπερτ Κρέμπ «Ἡ φύση τῆς σύγχρονης τρομοκρατίας», Ἴγκόρ Ἐφίμωφ «Τὰ πολιτικά ὀφέλη τῆς ἀθλιότητος» (ἢ γιὰ τί δὲν προάγεται ἡ ζωὴ στὴν ΕΣΣΔ) καί Νέχ Ντιμάρσκι «Τί ἔγινε τὸν Μάη;». — Σελ. 180.

Στὴν ἔκδοση «Ἡ Σχολική μας Θεματοθήκη» ἀντιπροσωπεύονται οἱ Κύπριοι ὡς ἑξῆς:

α) ΠΟΙΗΜΑΤΑ:

Κ. Χρυσάνθης	45
Π. Κριναῖος	18
Θ. Πιερίδης	3
Τ. Ἀνθίας	3
Κ. Μόντης	7
Εἰρ. Τσουλλῆ	8
Ξ. Λυσιώτης	1
Σ. Μενάρδος	2
Ν. Κρασιδιώτης	3
Λ. Χατζηκώστας	1
Βασ. Μιχαηλίδης	1
Δημ. Χαμπουλίδης	1
Α. Λυκαύγης	2
Σοφ. Λαζάρου	1

Αὐγὴ Σακαλῆ	1
Γλ. Ἀλιθέρσης	2
Εὐγ. Πετρώνδα	4

β) ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ:

Κ. Χρυσάνθης	5
Εὐγ. Πετρώνδα	4
Μ. Μαραθεύτη	1

γ) ΠΑΙΔΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Κ. Χρυσάνθης	16
Α. Ὀνουφρίου	1
Εὐγ. Πετρώνδα	3
Μιχ. Μαραθεύτη	1
Σπ. Ἐπαμεινώνδας	2

η πρώτη
απο του
στοματος
κεφαλοσπορινη

K

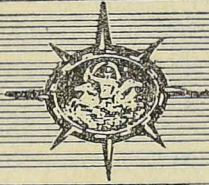
Lilly
Keflex

ΚΑΨΟΥΛΕΣ CEFALOXIN MONOHYDRATE - 250 mg. - 500 mg.
ΣΙΡΟΠΙΟΝ CEFALOXIN MONOHYDRATE - 125 mg. - 250 mg.

Άνοίγει νέους ορίζοντες εις την θεραπείαν δι' αντιβιοτικῶν

Άντιπρόσωποι καὶ Διανομεῖς: **ΦΑΤΙΣΚΟ ΛΤΔ.**
Ὁδὸς Ἀρνάλδασ Ἀρ. 20, Τηλ. 43091-5 Τ.Κ. 2173
ΛΕΥΚΩΣΙΑ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ
ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ

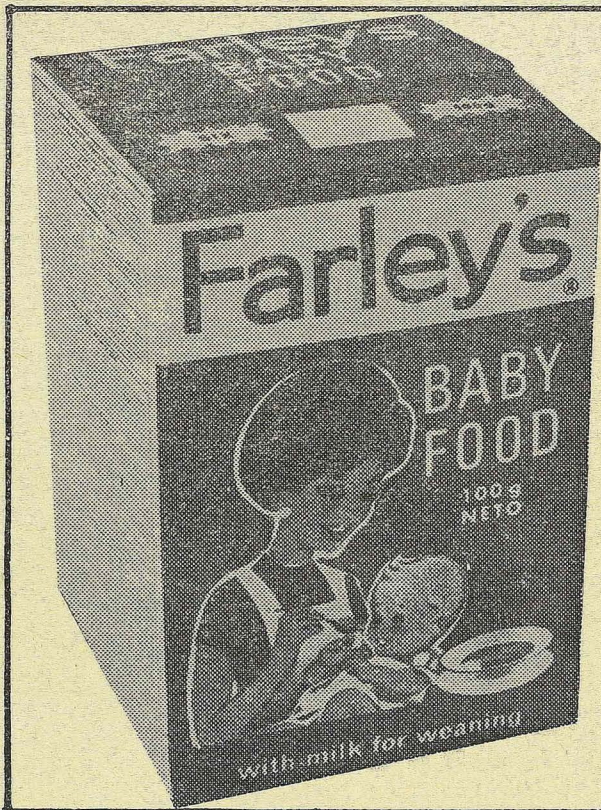
Ιδρυτής: **ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ**

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ

- ζωης
- πυρος
- θαλασσης
- προσωπικων ατυχηματων
- εργατικων ατυχηματων
- σχεδιον ιατρικων υπηρεσιων
- κλοπης
- αστικης ευθυνης
- θραυσεως υαλων
- ασφαλειαι πιστεως
(fidelidy guarantee)
- ασφαλειαι μεταφορας χρηματων
και ασφαλειαι χρηματων
εντος χρηματοκιβωτιων

αριστη εξυπηρευση - συμφεροντες προι

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : Λυκούργου 24 — Τηλ. 72193/5 — Τ.Κ. 1688
ΤΕΛΕΣ : 2311 GESURANCE — Cables : GENSURANCE — ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Σ' ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Τρεῖς γενεές παιδιῶν
σ' ὄλο τὸν κόσμο
μεγάλωσαν μὲ
παιδικές τροφές

FARLEY'S

Τὰ συστατικά τους παραμένουν
πάντα τὰ ἴδια καὶ εἶναι τόσο θρεπτικά!

Τὰ **FARLEY'S** παραμένουν ἐπίσης
οἱ πιὸ δημοφιλεῖς παιδικές τροφές
στὴν Ἀγγλίαν.

Περιέχουν πάντοτε τὰ καλύτερα συστα-
τικά: Σιτάλευρο, ζάχαρη καὶ φυτικὸν
λάδι.

Δὲν περιέχουν ἄλλας στοὶ ὅποιον μερικὰ
παιδιά εἶναι ἀλλεργικά. Εἶναι ἐμπλουτι-
σμένα μὲ κάλσιουμ γιὰ δυνατὰ ὀστά καὶ
δόντια, σίδηρον γιὰ ὑγιές αἷμα ὡς καὶ
βιταμίνες γιὰ ὑγιή ἀνάπτυξη.

ΟΜΙΛΗΜΑΤΑ ΜΕ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΥΣ ΝΕΚΡΟΥΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΖΗΝΩΝΑ ΠΙΕΡΙΔΗ
ΑΠΟ ΤΟ ΑΠΕΙΡΟ ΣΕ ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ

I

Περνώ από γραμμένα μέρη κι' από έμβρυα. Τò σύμπαν είναι μια στιγμή της αιωνιότητας. Τά σχήματα τών ένιαυτών και τών άφηρημένων έννοιών στο χωνευτήρι ξεχωρίζω να συμπλέκονται με μέταλλα κι' άέρια.

Χειρονομώ προς τοϋ πλανήτη σας τὰ κύτταρα και μόρια. Έδώ δέν έχει πιά μια πρωΐα, μηδέν ζεστό βελοϋδο κι' ίνες νύχτας ή χυμό τοϋ σταφυλιού, που στάζει μήνυμα στις ίνες. Έδώ ναι χημικές ακτίνες κι' έκτοξεύσεις και ταχύτητες.

Λοιπόν, με άποστροφή τὰ κόκκαλά μου άναπολώ. Με σίδηρο τ' άνάθρεψα κι' ώστόσο στη δική τους τή στιγμή με άπαρνηθήκανε. Κι' έμεινε δίχως βάση τ' άνεξίκακό μου πνεϋμα. Η μνήμη από άλλους ταξιδεύει μέσα μου. Θα σάς θυμάμαι με τή γεύση γάλακτος και θα σάς άγαπώ με σφρίγος βρεφικό.

Καλή ζωή στον έλληνα πλανήτη.

II

"Όταν βαθύ σκοτάδι πέσει στα λαιμά σου μην ξεφύγεις άπ' τò φώς. Με τή δική σου τή σιωπή δέν χάνεσαι. Τήν πράξη σου να συνεχίσεις και νεκρός. Τών άλλων ή μιλιά θα σώσει τήν ψυχή σου και τόν ίσκιό τοϋ χειριού σου.

Δέν έχει ταχυδρόμους να σάς στέλνω περιστέρια κι' άσπασμούς. Όμως μπορώ να νοιώθω έδώ τόν κραδασμό σας όταν μυστικά μιλάτε για τὰ βήματα τών άλλων μου καιρών. Τò πάθος για τήν κίνηση μέσα στα τάγματα τοϋ ανθρώπου μ' έντυσε με ώραίους σκοπούς. "Αν Ζούσα άκόμα στον πλανήτη σας — τώρα δικό σας κι' άλλοτε κι' έμε πλανήτη — θα μπορούσα ν' άγαπήσω πιό πολύ τόν άνθρωπο. Γερνώντας νοιώθεις πιό πολύ τò θησαυρό τής γής.

III

"Αν κάποτε τόν ύμνο θα μου σήσετε μιλείστε για τή Λάρνακα. Έχει τò χώμα της τή μυρωδιά τής Βίβλου. Η θάλασσά της γαλουχεί παλιές χρονολογίες.

Θα προσεγγίζουν τις ακτές σας εύτυχεις τριήρεις. Γλώσσες πολλών ανθρώπων θα κοσμοϋν τις άποβάθρες σας. Ό κόμπος διαμαντιού άπ' τήν έργασία θα κυματίζει στις ρυτίδες σας. Τὰ σπίτια σας θα κοκκινίσουν άπ' τὰ ρόδα και τόν σίγουρο καιρό.

Τότε

Να μνημονεύετε τόν Ζήωνα Πιερίδη. Θα ζω κοντά στο περιγιάλι άνάμεσα στους ίσκιους, τις φωνές και τις άποσκευές.

Ο ΛΥΚΙΟΣ ΣΤΗΝ ΕΦΕΣΟ

Διαγόρα Νικολαΐδη μνήμη

"Ανθρακας κι' άζωτο, ύδρογόνο κι' όξυγόνο πλέκουν τούς ίστους και τó αίμα μας. Άλλά τó πνεύμα μόρια ιδεών συνθέτουν — φθόγγοι μουσικό πεντάγραμμα. Νά θρέψουμε τά όστα τών ιδεών τ' άόρατα με τó παράδειγμα.

Λοιπόν!

Ένω στ' Άδώνια δαπανούσε τούς χυμούς του και τά κύτταρά του ό Θεόγνις, ό συνομηλικός του Λύκιος λάδωνε τó δέρμα στήν παλαίστρα, σπούδαζε μουσική κι' όλίγη δά ρητορική.

Στά είκοσιπέντε χρόνια του στήν "Εφεσο μάς τίμησε με νίκη ό Λύκιος. 'Η πόλη του τó Θεόγνι δέν θυμάτε μ' όλο πού ή γενιά του σπέρμα αξιόθηκε ήμιθέου.

ΑΘΕΡΑΠΕΥΤΗ ΕΠΑΝΟΔΟΣ

Στόν λαογράφο Νέαρχο Κληρίδη

Θά ξεκινοῦμε πάντα τó πρωί μ' ένα τραγούδι τού λαοῦ: χωρίς χλαμύδα κι' ύψηλά καπέλα ή μυρωδικά άπ' τó Παρίσι' ή καλημέρα θάναί άπ' τó χωριό τών χθεσινών μας ήμερών κι' άπό τή βρύση τών παλιών άμαξητών πού πήραν τώρα σύνταξη και τρέμουν τήν καρδιοπάθεια ή τόν καρκίνο..!

Τό μεσημέρι δέν σκολάζουμε άπ' τόν κόπο' μάς νίκησαν οι μηχανές με βλοσυρές ταχύτητες και τυπικούς βηματισμούς: θά τρώμε τó ψωμί με τά δικά μας δόντια, με τή δική μας γεύση' τó στάχυ γίνεται ψωμί σε φούρνο τής αύλης, χωρίς τó βάρος τού χεριού άπ' τόν έμπορα..!

Τό βράδυ θ' άπορρίπτουμε τó δέρμα μας, θά τó κρεμάμε σε δημόσιο δρόμο' με καθαρή καρδιά θ' άντλοῦμε άπ' τó πηγάδι τó παλιό μας δροσερό νερό τών εύτυχών βροχών' κι' άς είναι τó χωριό μας ένα αιώνα άπόσταση άπ' τó ίσόγειο τής πολυκατοικίας μας πού άνήκει σε μοναστήρι ή τράπεζα..!

ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ (1895—1970)

"Όταν τó βράδυ τó άρχέγονο καθήσει στις παρειές μας, φώτα κι' όσμες δέν δίνει ή θάλασσα' οι δορυφόροι δέν μιλοῦν' τά πανδοχεία δέν έχουνε καρέκλες ν' αναπαύσουνε τó δάκρυ τού μηρού.

"Όμως τó φώς κρατά μια ιδέα τής άνοιξης' τά βήματα χειροκροτάνε τόν άγέρα' οι τοίχοι δέν ξεχνάν τά μάτια' σιγά... περνάν τά χέρια.

Οι έπιστολές τού στήθους έπιστρέφουνε στό στήθος μας μ' ένα δεμάτι άπ' τ' όνομά σου. Καλώς μάς ήρθες.

Και θ' άγαπάμε.

ΕΠΙΤΑΦΙΟ ΝΕΑΡΧΟΥ ΚΛΗΡΙΔΗ

Ὀλίγους στίχους σὲ πανόραμα ὄρειοῦ χωριοῦ θὰ στείλω στὸν ἀξύπνητο ὕπνο σου γιὰ νὰ σὲ κολακεύει μὲ ἥλιο κυπριακό.

Κάθε χρονιάν, Ἀπρίλη μήνα, μιὰ παράταξη μ' ἐνδυμασίες χωριάτικες ἢ παπαρούνα πλαῖ στὴν κίτρινη τῆ μαργαρίτα («Λάζαρο» τῆ λέν στὴν Κύπρο) θὰ σὲ μνημονεύει δίχως στόμα ἐφημερίδας.

Ἐμεῖς οἱ φίλοι τῶν καλῶν γραμμάτων (τῶν ἤχων, τῶν ψηφίων, τῶν χειρογράφων) θὰ στέλλουμε τὴν πᾶσαν ὥρα τὸν μακαρισμό μας, μ' ὄλο πού μαύρισε ἡ φωνή μας κρᾶζοντας γιὰ φῶς.

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΚΑΔΙ

ΛΟΓΟΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΣΤΗ ΜΟΝΗ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

Ἐπάρχουμε στὰ μάτια σου, ἐπισκέπτη. Καὶ μὴ ζητᾶς μὲ γράμματα ἀλφαβήτου νὰ μαντέψεις τὴν πηγὴ μας.

Ὁ τράχηλος κοσμεῖται τοῦ μοναστηριοῦ μὲ τὰ κρανία ἡρώων. Τὰ ὀνόματα δὲν ἔχουν βάρος ὅταν ξεπεράσουνε τὸ νοητό. Τὸν ἥλιο πήραμε στὸ στήθος σὰν κρατήρα τῶν μετάλλων. Κοσμογονεῖς σὰν μάχεσαι γιὰ λεύτερο καιρό, δικό σου καὶ τοῦ γείτονα κι' αὐτῶν πού θάρθουν μὲς τῆς μάνας τὸ καράβι.

Λοιπόν, σὰς ἐπιτρέπεται ὁ χορὸς μὲ ἀκριτικές φιγοῦρες, μὲ κρασί πού τ' ἀποστάλαξαν ἀπ' τοῦ βιολιοῦ τὰ κλάματα. Τὰ βρέφη πρέπει νὰ φορέσουνε τὸν οὐρανὸ μ' ἓνα σπαθι πού λάμπει σὰν τὸ κύτταρο πρωΐας. Πλησιάστε στίς πηγές τῶν θρύλων δίχως πέλματα μὰ μὲ τὰ χεῖλη καὶ τὰ μάτια. Ἡ δάφνη γέμισε πολὺ αἶμα. Μὰ ἡ πέτρα ρίζωσε.

Δὲν ἔχουμε συμβόλαια μὲ τὸ θάνατο. Διψοῦμε γιὰ ζωὴ γι' αὐτὸ τὸν τράχηλο ὑποκλίνουμε στὴ λάμπη τοῦ θανάτου, τῆ δική σας ὑπογράφοντας ζωὴ μὲ κόκκινη σφραγίδα. Δικὰ σας τὰ μνημεῖα μας. Ἐμᾶς τὸ πνεῦμα ἐκτυφλώνεται ὡς κοιτᾶμε τὴ βαρεῖα σας φτέρνα ν' ἀροτριᾷ μιὰ Κρήτη.

ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ «ΑΡΚΑΔΙ»

Στοὺς ὑπερους τῆς θέλησης κοιμᾶται ἡ σύνεση. Ἐγὼ τὴν πολεμῶ μὲ τὸ χαλκὸ τῆς πρώρας μου. Μὲ καρτεροῦνε ζᾶ κι' ἀνθρώποι γιὰ λευκώματα καὶ γιὰ μολύβια. Δὲν γίνεται ξεσήκωμα χωρὶς νὰ φαγωθεῖ τὸ πέλημα σου καὶ νὰ κυρτώσει ἡ ράχη σου.

Κατέβασα τὴν ἄγκυρα βαθεῖα μὲς τὴν ψυχὴ μου, στὴ ματιὰ τῶν θηλυκῶν ἀνασεμιῶν πού καρτεροῦνε στὴν ἀκτὴ τὰ βρέφη γλύφοντας μὲ γλώσσα ἀντρειάς. Τὸ ξένο ἀκόντιο σάρκες δὲν πληγώνει' μόνο μὲς τὴν ψυχὴ τὸ μέταλλο ὀξειδώνει τοῦ ψηλοῦ μετώπου. Λοιπόν, θὰ οἰκονομήσω τὸ νερό γιὰ νὰ ποτίσω τὴ γενιὰ πού θάρθει.

Ἡ πρώτη στάλα τοῦ αἵματος ὑπέγραψε. Ἡ δευτέρη ταχυδρομήθηκε στὸ μέλλον. Ἐλευθερία ἢ Θάνατος. Μὲ λένε «Ἀρκάδι» καὶ περιδιαβάζω ἐκεῖ στὰ κύματα τῆς Κρήτης. Καὶ κουβαλῶ καὶ κουβαλῶ θροφές καὶ κουβαλῶ μπαρούτι' στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων.

ΜΙΚΡΗ ΠΟΙΚΙΛΙΑ

Ο ΕΦΗΒΟΣ

Πυροβολοῦν τὸν ἥλιο τὰ αἰμοσφαίριά του,
τὸν ἄνεμο ἀντιμάχονται οἱ ἀνοιχτές του πλάτες,
ὀσφραίνονται τὸν θηλυκὸ καρπὸ χωρὶς χυδαῖες καταγραφές
κί ὅμως τὸν δένει ὁ ἴσκιος τοῦ πατέρα
τηλεφωνεῖ τὴν πᾶσαν ὥρα ὁ ἔλεγχος τῆς φρόνησης
κάθε στιγμή θὰ πρέπει νὰ ὑπογράψει τὸ νυχτερινὸ τετράδιο
ἢ μόρφωση κρατᾶ κουδούνι νὰ τοῦ σπάζει τὰ ὄνειρα
μέσ τὴν ποδιά τῆς θηλυκῆς πρωΐας
τὸν θρέφουν μὲ φακές οἱ ἀρχαῖες μας ἱστορίες
ἐνῶ στὸ δρόμο περπατᾶ ἡ Ζωή
μ' ἓνα ζεστὸ στηθόδεσμο...

ΕΝΑΣ ΥΠΝΟΣ

Κρατᾶ τὸ βράδυ μαξιλάρι
κυκλοφορεῖ τὸ βράδυ μέσ τὰ σπλάχνα μας
χωρὶς ψωμί
ἐπιστολές ταχυδρομεῖ τὸ βράδυ μὲ τ' ἀστέρια
καὶ κριτικές διβλίου
ᾧσπου νὰ πέσει ὁ ὕπνος μὲ μιὰ τροχαλία
νὰ μᾶς ὑψώσει ὡς ἐκεῖ στὰ κεραμίδια τοῦ Θεοῦ.

Ο ΧΩΡΟΣ

Αὐτὸ τὸ πλαίσιο μὲ ἐπισκέψεις τακτικές
σὰν καλεντάρι
στὶς δέκα ἢ ὥρα νὰ θητεύεις στὸν καφέ
στὶς δώδεκα νὰ δέχεσαι κοινὸ
μὲ σκότωση.
Εἶπα ν' ἀνοίξω τὰ παράθυρα γιὰ νὰ μ' ἐξουσιάσει ἡ ἔκταση
νὰ μπεῖ σὰ φῶς μεγάλης σάλας
καὶ ν' ἀναπνεύσω.
Κί ὅμως ὁ χῶρος μου σὰ λιτανεία μ' ἀκολουθεῖ
ἐτοῦτος τὴν οἰκεία μου ξέρει λέξη
μετρᾶ τοῦ βήματός μου τὸ ὕφος
μὲ προστατεύει.

ΚΡΗΝΕΣ

Τις ἐπιδέξεις κρήνες τοῦ καλοκαιριοῦ
γιὰ μουσική ὄχι, μήτε γιὰ δροσιά
ἀλλὰ γιατί ξεγέλασαν τὸν ἥλιο
τὸν αὐτοκράτορα ποῦ δυναστεύει
τὸ γήινο δέρμα.

ΝΕΚΡΑ ΦΥΣΗ

Ραικένδυτα ὄνειρα στὸ θάζο
σὰν τὴν πρωϊνὴ ἀναμελιὰ
ἢ σύνεση στὸ πιάτο τὸ μικρὸ
σὰν πληγωμένη πεταλούδα
οὐδέτερες ὀσμές καὶ χρώματα
χωρὶς ἀντίδραση τῆς ὀσφρησης
καὶ στὸ πηροῦνι ἢ ἀνωνυμία
ρευστὰ τὰ πάντα πειθαρχοῦνε:
στὸν θάνατο ἐν ζωῇ.

Η ΓΚΡΙΖΑ ΕΠΩΔΟΣ

- α' Ἡλιος σπασμένος κλαίει τὰ προδομένα μας μαλλιά
μεσίστια
ὅταν οἱ ἰδέες περνοῦν ἀνάποδα.
Λοιπὸν τ' ἀγάλματα μᾶς γέλασαν
πρὶν μιὰ στιγμή εἶχαμε ὄνειρα
τὴν ἐφηβεία θυμᾶμαι ποῦ κρατοῦσε
ἀριστερὰ στὸ στήθος γιασεμί.
- β' Τρέχουνε τ' ἄλογα χτυπᾶνε
στάζουν τὰ μάτια στάζουν τὸ αἶμα τους
τρέχουν πηδοῦν καὶ πᾶνε...
ποῦ πᾶν τὰ γυμνωμένα δίχως καβαλλάρη
ποῦ πᾶνε τ' ἄλογα τῶν ἡττημένων;
- γ' Μαῦρα πανιὰ στῆς Εὐπόρτας τ' ἀνώφλι
μαύρη μαντήλα μ' ἓνα λιγοστὸ φεγγάρι
τὴν κίτρινη μορφή
μιὰ μέρα θὰ φωτίσει ἡ Εὐπόρτα
θὰ τὴ γεμίσει ὁ ἥλιος.
- δ' Ποιὸ φῶς τὸν ἴσκιο τῆς ψυχῆς
θὰ κατατεμαχίσει;

ΠΟΤΗΡΙ ΜΕ ΧΥΜΟ

Ὁραῖος χυμός τοῦ λεμονιοῦ μέσ τὸ ποτήρι
ιδρώνει ὁ ἥλιος γύρω κλείει τίς βλεφαρίδες
δὲ φτάνουνε τὰ δάκτυλά σου τὸ ποτήρι
χορεύει ὁ πυρετός στὰ κύτταρά σου
καὶ τὸ ποτήρι κρύο σὲ χαιρετᾷ...

ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ

Τὴν ἀνοιξη κοιτῶ μέσ τίς αἰχμές τοῦ στήθους σου νὰ ἐκπλήττει.
Παρανομῶ ἂν κρατήσω μιὰ ματιὰ αὐστηρή.
Μίλησε ὁ ἥλιος κυκλαδίτικα καὶ καθρεφτίστηκε μέσ τὸ μηρὸ σου.
Ὁραῖο νὰ παίρνεις τὸ πρωῖ ἀπ' τὸ χέρι
καὶ νὰ τὸ περπατᾷς στὰ μάγουλα γιालοῦ.

ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

Ἄν μεριμνῶ γιὰ τὸ Αὔριο θὰ χάσω τὸ Παρόν,
αὐτὴ τὴ γρήγορη στιγμή μὲ τὰ ὠραῖα της μάτια.
Τὰ ποῦ δὲν ξέρω δὲν τὰ προτιμῶ.
Μ' ἀρέσει τοῦτος ὁ σπουργίτης στὸ παράθυρό μου.
Τὴ γεωγραφία τῆς χαρᾶς θὰ μελετῶ
σὲ μιὰ καινούργια ἀποικία.
Νοιώθω τοὺς σπόνδυλους μου δυνατούς
καθὼς τὰ πόδια τῶν παλιῶν ὑδραγωγείων.

Λοιπὸν καθεῖστε ἐδῶ στὸ καφενεῖο,
ἀπλῶστε τὰ φτερά σας πλάι στὰ καλαμπόκια,
ἐλάτε νὰ τὰ ποῦμε ξέγνοιαστα
τὰ πάθη τῆς ζωῆς.

Καλότυχος ὁ ἀγέρας ποῦ φυσᾷ
καὶ πρασινίζει μέσ τὰ φύλλα
καλότυχος κι' ὁ ἥλιος ποῦ χορεύει
στὸ καθαρὸ νερὸ τοῦ ποτηριοῦ μας.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Στὴν παραλία τοῦ χρόνου μας
μὴ μᾶς ραμφίζετε τὸ σῶμα
μὴ μᾶς ραμφίζετε οἱ καινούριοι γύπες τῆς ζωῆς,
ἀφεῖστε νὰ πεθάνουμε ἤρεμα
καθὼς τ' ἀρχαῖα ἰδανικά μας.

ΔΕΙΛΙΑ

Ἡ λεηλασία τῆς ἀνοιξῆς μᾶς ἐπισκέπτεται
ἀπλὰ ὡς χτυπᾷ τις εἰσπορτες ἢ γερασμένη ἑσπέρα.
Οἱ δρόμοι τὰ πατήματα διακόπτουν
κι' ἀνοίγει ὁ κάμπος πειρασμούς καὶ ρόδινα καρφιά.
Κι' ὅμως ἐγὼ κρατᾶω τὴ σύνεσίν μου,
ὅπως ἐπιστολὲς παλιῆς μὲς τὰ συρτάρια,
καὶ δὲν τολμῶ νὰ σπᾶσω τὸν ἀγέρα τῶν κλεισμένων χώρων,
τὰ βλέφαρα ν' ἀνοίξω τοῦ παράθυρου
νὰ μπεῖ τὸ μέγα θαῦμα ἢ ἀνοιξῆ
μὲ τὴ χρυσή της ἁμαρτία.

ΑΦΕΙΣΤΕ

Ἄφειστε αὐτὰ τὰ βράδια νὰ περνοῦν ἀθόρυβα
χωρὶς μεγάλους τίτλους.
Οἱ κόκκινες οὐρὲς νυχτερινῶν αὐτοκινήτων
τοὺς δρόμους στιγματίζουν
ἀλλὰ τοὺς ζωντανεύουν.
Δημοκρατία παντοῦ,
σὰν τὴ δημοκρατία τῶν τάφων.
Ἄφειστε αὐτὰ τὰ βράδια μας νὰ πάρουν τὴν ὁδὸ
πρὸς τοὺς μεγάλους τάφους.

Η ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑ

Αὐτὸς ὁ ἀντικρυνὸς ἐλέφαντας, ἡ πολυκατοικία
μοῦ κόβει τὴ μικρὴ μου ἀκρόπολη μ' ἀναίδεια.
Ὅταν θελήσω ν' ἀναπνεύσω
τὸ λίγο μάτι τ' οὐρανοῦ στενεύει,
γίνεται μιὰ μικροψυχία.

Κάποτε ζήτησα νὰ δῶ λίγο φεγγάρι,
δυὸ δράμια ἀ τίδα τέλος πάντων:
ἢ ἐντύπωση δὲν εἶχε ὅσῃ σαφῆ
γιατὶ τὸ τζάμι παραθύρου μόλις μίλησε.

Καθόμαστε, λοιπόν, στὸ θάνατό μας πάνω,
μετράμε κάρτες εὐχητήριες,
τὸ ὑπόλοιπο τῆς σύνταξίς μας,
τὴν αὐτοτιμωρία μας;

Κι' ἐκάπνισα στὴν πίπα μου τὴν πίκρα.

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΝΗΜΕΣ

I

Ἡ θάλασσα τῆς Σαλαμίνας εἶναι μιὰ ὀριζόντια εὐτυχία τὸ μεσημέρι
Τὸν Αὐγουστο κρατᾶω ἀπ' τὸ μανίκι καὶ γελάμε.

II

Ὅταν ἐκθέτω μὲς στὸν ἥλιο τῆς Ἀμμόχουστος τὸ σῶμα μου
μπαίνουν στοὺς πόρους μου οἱ φλογέρες
τοῦ ἀγέρα μὲ τὸν ἄμμο,
Ζυμώνουνε τὸν κόκκινο ἄρτο τῆς Κυριακῆς
μὲ πιέζεις καὶ ρέει ὁ ἥλιος
κί' ἡ φλόγα τοῦ καλοκαιριοῦ.

III

Τὸ φῶς δὲν δίνει σκιές στὴ Σαλαμίνα
πλάθει καινούργιο φῶς.
Τ' ἀγάλματα τ' ἀποκεφάλισε τὸ φῶς,
τὰ κύματα τ' ἀνάλυσε τὸ φῶς,
τὸ φῶς, τὸ φῶς.

IV

Εὐτυχισμένα τὰ φιλιὰ στὴν πεταλούδα τῶν χειλιῶν σου,
θάλασσα ἐκπαγλη μὲ γόνιμους γοφούς.
Μηροὶ γυμνοὶ ἐπιπλέουν δίχως ψεύδη καὶ σταγόνες φθινοπώρου
πάνω στὴν παλάμη σου
μ' εὐνοια καὶ μουσικὰ συνθήματα θητείας ἐρωτικῆς.
Ἀνάσκελα κοιμᾶται ὁ ἥλιος μὲς στὰ μαστιγώματα τῶν φύλλων
καὶ τῆς ἄμμου,
γνωμοδοτεῖ σὲ πλάτες εὐτυχεῖς,
μικρὸ μου μέτωπο, Κερύνεια.

ΟΙ ΧΑΜΗΛΟΦΩΝΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ

Οἱ χαμηλόφωνες στιγμὲς διπλώνουνε τὸ μέτωπό μας
ὡς μέσα στοῦ βυθὸ τοῦ στήθους μας,
μᾶς ἱστοροῦν μὲ ἀπλὲς ἐκφράσεις,
Ξυπνᾶν τὸ παιδικὸ ἀήδονι μας:
χωρὶς τὸ θόρυβο, χωρὶς τὴ λάμψη
μᾶς ἀνταμεΐβουν μ' ἓνα στίχο...

ΚΟΛΛΑΖ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

(ἀπὸ διάφορες ποιήσεις)

Πολλοὶ τοῦ στίχου πρίγκηπες
ἐπάργυρα μιλῆσαν γιὰ τὴν τέχνη τους;
ἢ πέννα ἀξίζει σὰν τ' ἀλέτρι
ἢ ἡ ποίηση εἶναι
ὁ ἐλάχιστος πυρήνας
ποῦ συμπυκνώνει αἰῶνες.

Κί' ὁ φίλτατος ἐν τῇ λιγολεξία του Ἐγγονόπουλος;
εἴθισται
νὰ δολοφονοῦν
τοὺς ποιητές.

Στοῦ πνεύματος τῆ μάχη προτιμῶ
τῆ δυνατὴ ὁμιλία τοῦ Δημάκη:
Κύριε, ἓνας στίχος κάμε ν' ἀπομείνει...

Πολὺ ὑψηλὴ τῆς ποιήσεως ἡ σκάλα...!

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΟΥ

Ἄλλο τὸ πρόσωπό μου τὴν πρωΐα,
διαγές.
Τὸ μεσημέρι σὰς προσφέρω λίγο βλέφαρο μισάνοιχτο.
Τὸ δειλινό μου πρόσωπο μυρίζει ρόδα
κι' ἐπισκεπτήρια.
Τὸ τραγικὸ μου πρόσωπο τὸ βράδυ...!

Ε! ΕΣΕΙΣ ΟΙ ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ

Ἐ! Ἐσεῖς οἱ μετέπειτα μὲ τίς χρονολογίες μας στ' αὐτί σας
καὶ τὸ πέττο σας,
καπνίζοντας τὴν πίπα σας στὰ καφενεῖα σας τὰ ἐτοιμόρροπα,
θαρρεῖτε λίγο πῶς προσφέραμε στὶς μεταγγίσεις αἷμα
γιὰ νὰ σὰς ροδοκοκκινίσουμε;

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΖΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΡΩΤΟΝΟ ΞΥΠΝΗΜΑ

Ξυπνᾶς μὲ τ' ὄνειρο στὶς βλεφαρίδες
ἀνακαλύπτεις τίς παντοῦφλες σου στὴ Μικρασία
τὸ κρύο νερὸ σοῦ θύμισε τὸν βλοσυρὸ σου τμηματάρχη
Ξυρίζεσαι στά γρήγορα,
ἄχ! ποῦ ὁ ρυθμὸς τῆς Κυριακῆς
πού γαργαλᾷ τὴ μύτη σου μὲ τὰ γεράνια;
ἢ φρυγανιά χειρονομεῖ διατακτικὰ
— πρῶτο ὑλικὸ γιὰ τοὺς ἰστούς —
λίγο χαμόγελο ὁ καφὲς σου μὲ γυμνὸ ἀφαλὸ
παίρνεις τὰ ὀστά σου στὸ σακκὶ τοῦ δέρματός σου
καὶ σπρώχνεσαι σάν τὸ κουβάρι μὲς τὸ δρόμο
κυλάεις, κυλάεις
σά σιδερένια σκάλα κινητῆ τοῦ Ὑπόγειου
κυλάεις, κυλάεις μὲς τὴ ζωή...

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ

...καὶ τὸ κορίτσι τῆς Δευτέρας
τὸ καθημερινὸ
δὲ σὲ κουράζει μ' ὅλο ποῦ ὁ δρόμος τρέχει
τὰ καταστήματα σφυγμομετροῦν
κί οἱ φλέβες τῶν ποδιῶν φουσκώνουν σάν τὴν ἔπαρση
ἐνῶ ἡ ψυχὴ φορεῖ τὴν καθημερινὴ ποδιά της
νά μὴ λερώνεται ἀπ' τὸ μέλι τῆς Κυριακῆς.

Η ΣΚΟΥΠΙΣΤΡΙΑ

Κοιτάζει τοὺς διαβάτες μὲ ξανθὴ ματιά.
Χθὲς εἶχε μιὰ ἐξαίσια κολακεία.
Τώρα σκουπίζει τὸ κατώφλι
καὶ τὴν ψυχὴ της.
Διαβάτη, μὴν ξεχνᾶς πῶς τὸ κορμὶ
θέλει ψωμί, ψωμί, ψωμί...

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

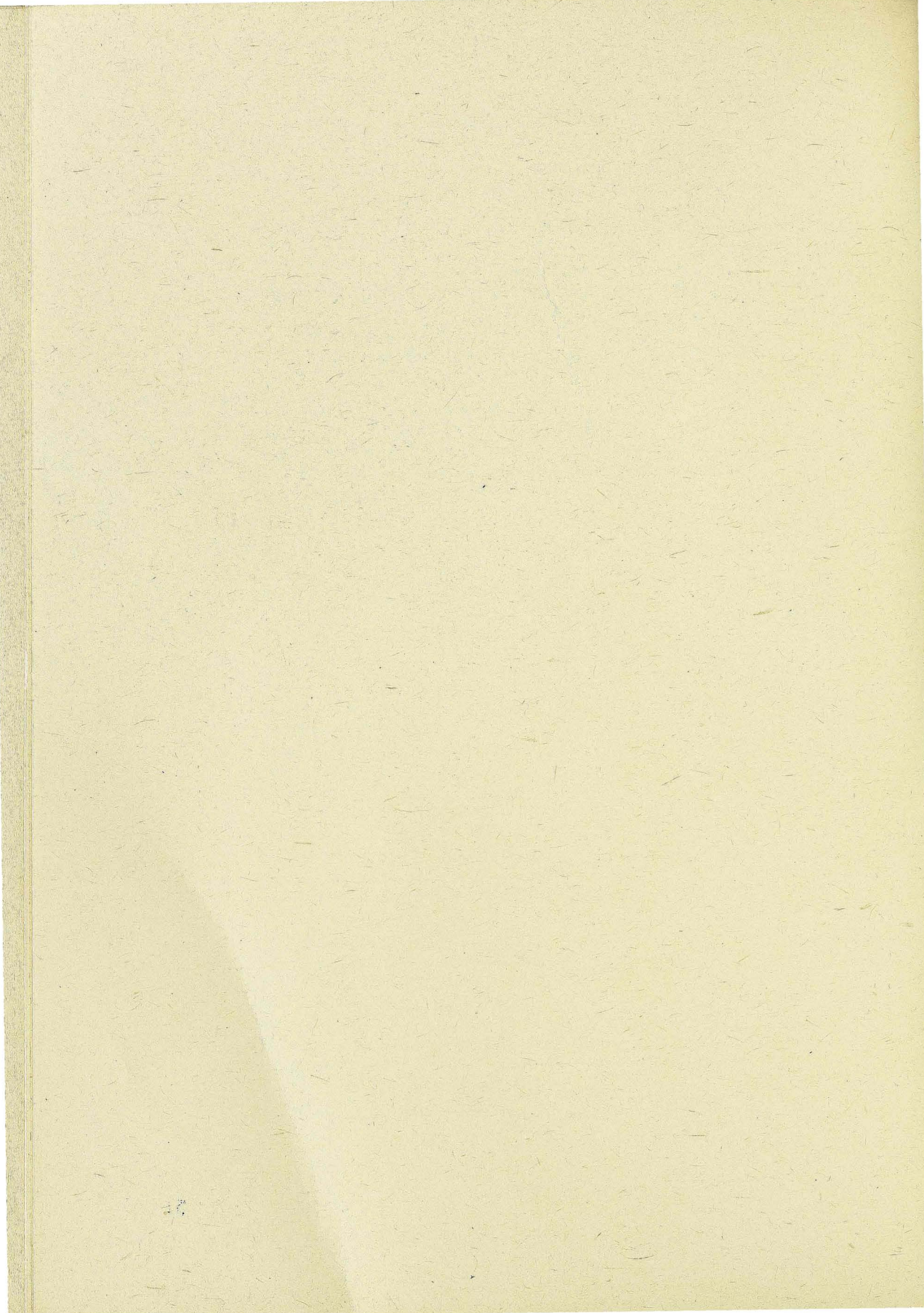
Τὴν κάθε μέρα ξαναρχίζουν ὅλα :
χορταρικά καὶ φρούτα στὸ μανάθη
ὁ γαλατὰς ποὺ ἐναποθέτει τίς μπουκάλες
σὰν τὸν προσκυνητή,
τὰ ψαρικά σὲ φοβερίζουν μὲ τὸ βλέμμα τους
ποὺ πέτρωσε μέσα στὸ κρύσταλλο,
μυρίζει τὸ ψωμί ἀπὸ θερινὸ χρυσάφι,
ὁ γέρος ξύπνησε ἐνωρίς γιὰ νάχει περισσότερες
ἢ μέρα του ὥρες,
τὸ βῆμα σου δὲν ἄλλαξε, θυμίζει
τὸν χτεσινὸ καιρὸ,
ἢ σκέψη ξετυλίγει τὸ κουβάρι
στὴν ἴδια ὡς πάντοτε θερμοκρασία
ἀνάμεσα τριανταξέμισο καὶ τριανταεφτὰ βαθμούς,
τὸ κολατσιό, ἢ ὑπογραφή ἢ τὸ χτύπημα τῆς κάρτας,
ἢ μέρα ἀρχίζει ὡς χτές
κι' ἢ ἐργασία...

Ο ΝΥΧΤΟΦΥΛΑΚΑΣ

Παίζει τὰ πόμολα, τίς κλειδαριές
σὰ νὰ κρατᾶ γυναῖκα ἐαρινή...
— Μεσοκαλόκαιρο.
Χλωμὸ φεγγάρι παρακολουθεῖ
σὰν τὴ φιλανθρωπικὴ κυρία
τὰ πέδιλά του στὸ πλακόστρωτο
μὲ τὰ βαρέλια, τ' ἄχρηστα ὑλικά...
— Φεγγάρι τοῦ Σεπτέβρη.
Τὸ κρῦο κρατᾶ πηροῦνι σουβλερὸ
τρυπᾶ τὸ ἐπανωφόρι καὶ τὸ μπιγέι
ἀπ' τὸ πετσὶ στὸ κόκκαλο καὶ τὴν ψυχή...
— Στὸ καταχείμωνο.
"Ἐ! τώρα ποὺ ἤρθε ἡ ἀνοιξη
μὲ τίς ὄσφρήσεις ποὺ μουδιάζουν
τὰ κύτταρα σὰ χλωροφόρμιο
τὰ πόμολα κι' οἱ κλειδαριές
κι' οἱ ἀναγραφές στὰ μηχανήματα τῆς πόρτας,
ἐνῶ μὲς τὰ σεντόνια σπαρταρᾶ ὁ καρπὸς
κι' ὁ τρυγητής;
— Τὴν ἀνοιξη στοχάζομαι τοῦ νυχτοφύλακα
μὲ τὸ σπασμένο προσωπεῖο.

ΤΟ ΠΡΩΪΝΟ ΚΟΡΙΤΣΙ

Τὸ πρωῖνὸ κορίτσι τρέχει
ὕπνο μυρίζει ἀκόμα κι ὄνειρο
δὲν ἤπιε γάλα
λίγο σταφύλι δυὸ γουλιές νερὸ
ἀργότερα ταιμπᾶ κάτι στὸ πόδι
τὸ σκούπισμα ὡς τελειώσει
ἄχ! θάρθει ἡ Κυριακὴ γιὰ νὰ προσευχηθεῖ στὸν Κύριο
νὰ κοιμηθεῖ λιγάκι μὲ τὸν ἥλιο
νὰ πιεῖ τὸ γάλα τῆς ζεστὸ μὲ πείσμα παιδικὸ
ποὺ ἀρνιέται γιὰ νὰ δεῖ τὴ μάνα νὰ φωνάζει
καὶ νὰ παρακαλεῖ...

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἡμερολόγια

Ἡ μπαλλάντα τοῦ φθινοπωρινοῦ Κ. Χρυσάνθη	7
Ἐποτροπή κατὰ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1968	9
Χθές, μὰ χθές σὰς λέω...	11
Ἀποχαιρετιστήριο στὸν Γ. Χριστογιάννη	12
Ἀπὸ χαμένο ἡμερολόγιο	12
Ἡ Κύπρος	13
Ἀποχαιρετιστήριο	13
Ἀποχαιρετισμὸς στοὺς Ἑλλαδικοὺς στρατιῶτες	14
Κι' αὐτὸ τὸ καλοκαίρι	14

Τραγούδια σὲ πεζὸ ρυθμὸ

Ἄχ! χρόνια	17
Μεσημεριὰτικο ἀκρογιάλι	17
Ἄν αὔριο	17
Ἀποφάσεις	18
Ἀναπολήσεις	18
Ἀποχαιρετισμὸς	18
Ζωή	18
Πίνακας	19
Μὴ φεύγετε	19

Τραγούδια ἀπὸ τὴν Ἰσπανία

Ἀναχωροῦμε	23
Τὸ δέρμα σου	23
Οἱ σταθμοὶ	23
Παραλλαγή στὴν ἀναχώρηση	24
Λυπᾶσαι	24
Ἄντίο, ἀγάπη, ἀγάπη μου	25
Ἰσπανικὸ μεσημέρι	25

Ποίηση — Ζωγραφιές — Ἀγάλματα

Τὸ πουλὶ τῆς συνείδησης	29
Στίχοι πάνω σὲ πίνακα	29
Ἐποσημειώσεις σὲ πίνακες τοῦ Γ. Βακαλό	30
Τὰ μασσωλεῖα	30
Γυμνὴ σὲ μαῦρα στρωσίδια	31
Γυναίκα ποὺ διαβάζει	31
Γυναίκα λουλούδι	31
Σιδερωτῆς	31
Γυναίκα μπροστὰ στὸν καθρέφτη	31
Τὰ ἀγάλματα	32
Σχόλιο σὲ μιὰ ὑφασματογραφία τοῦ Χρ. Σάββα	32

Ὅμιλήματα με ἀγαπημένους νεκρούς

Ἀπάντηση τοῦ Ζήωνα Πιερίδη	35
Ὁ Λύκιος στὴν Ἔφεσο	36
Ἀθεράπευτη ἐπάνοδος	36
Μαρία Π. Ἰωάννου	36
Ἐπιτάφιο Νέαρχου Κληρίδη	37
Δυὸ ποιήματα γιὰ τὸ Ἀρκάδι	37

Μικρὴ ποικιλία

Ὁ ἔφηβος	41
Ἕνας ὕπνος	41
Ὁ χῶρος	41
Κρήνες	42
Νεκρὰ φύση	42
Ἡ γκριζα ἐπωδὸς	42
Ποτήρι με χυμὸ	43
Στὴν παραλία	43
Αἰσιοδοξία	43
Παράκληση	43
Δειλία	44
Ἀφείστε	44
Ἡ πολυκατοικία	44
Τέσσερις μνήμες	45
Οἱ χαμηλόφωνες στιγμές	45
Κολλᾶζ γιὰ τὴν ποίηση	46
Τὸ πρόσωπό μου	46
Ἔ! Ἔσεῖς οἱ μετέπειτα	46

Ποιήματα τῆς πεζῆς καθημερινότητας

Πρωῖνὸ Εὐνήημα	49
Τὸ κορίτσι τῆς Δευτέρας	49
Ἡ σκουπίστρια	49
Καθημερινὴ ἐπανάληψη	50
Ὁ νυχτοφύλακας	50
Τὸ πρωῖνὸ κορίτσι	51

Σ' όλο τόν κόσμο...
άνθρωποι μέ τά ίδια γούστα.

ΜΠΥΡΑ
ΚΕΟ
Η ΜΠΥΡΑ
ΣΑΣ

